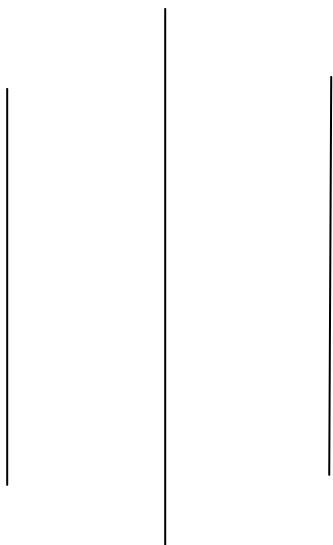

स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना

(आ.व. २०७७/०७८-२०८१/०८२)

तातोपानी गाँउपालिका

जुम्ला

कर्णाली प्रदेश

स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीमा संलग्न निकायहरु

नेपालको कर्णाली क्षेत्रको खाद्य उत्पादन तथा खाद्य सुरक्षामा जलवायु परिवर्तनद्वारा
सिर्जित चुनौती अनुकूलन (व्याप्ति-कर्णाली) परियोजना

आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय

अनुकूलन कोष

विश्व खाद्य कार्यक्रम

स्थानिय साभेदार संस्था:

तातोपानी गाउँउपालिकाको मन्त्रव्य

जलवायु परिवर्तन विश्वव्यापी रूपमा देखा परेको गम्भीर समस्या हो । जलवायु परिवर्तनको असरबाट विश्वका गरीब र अन्य तथा अतिकम विकसित राष्ट्रहरू धेरै प्रभावित भएका छन् । बढ्दो औद्योगिकरण, वन विनाश, अव्यवस्थित शहरीकरण, सवारी साधनको बढ्दो प्रयोग आदि जस्ता मानवीय क्रियाकलापहरूका कारणले हरितगृह र्याँसको उर्सजनमा वृद्धि भई पृथ्वी ताले क्रम तीव्र भएको तथ्य सर्वविदितै छ । राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम, २०६६ का अनुसार जुम्ला जिल्ला जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले मध्यम संकटासन्न जिल्लाहरू मध्येमा रहेको थियो भने संकटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण प्रतिवेदन, २०७८ अनुसार अति उच्च संकटासन्न जिल्लामा रहेको देखाएको छ । तिला गाउँपालिका भौगोलिक विकटताका साथै विद्यमान गरिबी, अशिक्षा, बेरोजगारी, समाजिक असमानता र समुदायको जीविकोपार्जन प्राकृतिक स्रोतमा बढी निर्भर रहेका कारणले पनि यस गाउँपालिका जलवायु परिवर्तनका असरहरू प्रति अभ बढी संवेदनशील रहेको छ । संकटासन्नता तथा जोखिम विश्लेषण प्रतिवेदन, २०७८ का प्रतिवेदन अनुसार यस गाउँपालिका अति उच्च संकटासन्नताको तहमा राखेको छ ।

नेपालका अन्य भू-भागहरूमा जस्तै यस गा. पा.मा पनि तापक्रम र वर्षाको प्रवित्ति (अतिवृष्टि, अनावृष्टि, खण्डवृष्टि) मा परिवर्तन भईरहेको यहाँका स्थानियले प्रत्यक्ष अनुभूति तथा महशुस गरिरहेका छन् । समयमा पानी नपर्ने, हिमपात नहुनु, गर्मी बढने, जाडोका दिनहरू घट्ने, वाढी पहिरोका घटनाहरू धेरै हुने, पानीका मुलहरू सुक्ने, वनजंगलमा तथा खेतबारीमा मिचाहाभारको प्रकोप बढनु तथा कृषि तथा पशुरोग बढ्दै जानु जस्ता अनेकथरि प्रकोपहरू हरेक वर्ष बढ्दै गईरहेका छन् । जसले गर्दा यहाँको कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वनजंगल तथा जैविक विविधता जस्ता महत्वपूर्ण क्षेत्रमा नकारात्मक असर दिन प्रतिदिन पर्न थालेको छ ।

जलवायु परिवर्तनका असरहरूबाट प्रभावित समुदायहरूमा पर्ने जोखिमलाई न्यूनिकरण गर्न, यहाँका समुदाय तथा व्यक्तिलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्न, उनीहरूको अनुकूलन क्षमता तथा उत्थानशीलता अभिवृद्धि गर्नका लागि यस गा. पा.को नेतृत्वमा बहुस्रोकारवाला निकायहरू तथा जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित घरधुरीहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा यो पाँच वर्षिय स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ । यस योजनाको कार्यान्वयन पश्चात यहाँका प्रभावित घरधुरी र समुदायको अनुकूलन क्षमतामा विकास, उत्थानशीलतामा वृद्धि हुनुका साथै जलवायु परिवर्तनले पार्ने असर, प्रभाव तथा जोखिम न्यूनिकरण हुने विश्वास लिईएको छ । गा. पा.ले यस कार्ययोजना प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक श्रोत तथा साधनको व्यवस्थापन गर्नेछ ।

स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गर्न आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउने अनुकूलन कोष, नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय र संयुक्त राष्ट्र संघ, विश्व खाद्य कार्यक्रमद्वारा यस गा. पा.मा संचालित “नेपालको कर्णाली क्षेत्रको खाद्य उत्पादन तथा खाद्य सुरक्षामा जलवायु परिवर्तनद्वारा सिर्जित चुनौती अनुकूलन परियोजना (क्याप्स- कर्णाली) आयोजना प्रति हार्दिक धन्यवाद सहित कृतज्ञता प्रदान गर्दछु । साथै यस कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा समेत सहयोग प्राप्त हुनेमा विशस्त रहेको छु ।

त्यसै गरी यो कार्ययोजना तयारीको प्रकृयामा सहजीकरण गर्ने पेस -नेपाल जुम्ला र क्याप्स- कर्णाली जिल्ला कार्यक्रम टोली तथा यो कार्ययोजना तयारीमा अहोरात्र खटिने जनप्रतिनिधिहरू, राजनीतिक दलहरू, शिक्षक, समाजसेवी, महिला, दलित लगायत सहभागीसम्पूर्ण निकाय तथा व्यक्तिहरूलाई प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । अन्त्यमा, यो कार्ययोजना तयार भै कार्यान्वयनको प्रक्रियामा रहेकोमा यस तातोपानी गा. पा.का सम्पूर्ण बासिन्दाहरूमा बधाई ज्ञापन गर्दै सफल कार्यान्वयनको अग्रिम शुभकामना प्रकट गर्दछु ।

.....
नवराज न्यौपाने
अध्यक्ष

तातोपानी गाउँपालिका

ZABFNLX?M

1. Weather (मौसम):

पृथ्वीको वायुमण्डलमा हरेक दिन परिवर्तन भई रहने तापकम, वर्षा, वायुको चाप, आद्रता आदिको अवस्थालाई मौसम भनिन्छ। यो प्रत्येक दिन, हप्ता र महिनामा परिवर्तन भईरहन्छ।

2. Climate (जलवायु वा हावापानी):

लामो अवधिको (करिव ३० वर्ष) मौसमको सरदर अवस्थालाई जलवायु भनिन्छ। सामान्यतया जलवायु स्थान, ऋतू विशेष अनुसार स्थिर रहन्छ। यसका सूचकहरु (Parameters) मौसमको जस्तै हुन्।

3. Climate Change (जलवायु परिवर्तन):

लामो समयको अन्तराल एं दीर्घकालिन अवधिमा जलवायुका विभिन्न तत्वहरुमा भएको औसत परिवर्तनलाई जलवायु परिवर्तन भनिन्छ। पृथ्वीको सन्तुलन खल्वलिने गरी हजारौ वर्ष देखि मानवले महशुस गर्दै भोग्दै र बुझ्दै आएको जलवायुमा हुने फरक तथा बदलावलाई नै जलवायु परिवर्तन भनिन्छ।

4. Green House Gases-GHGs (हरितगृह ग्याँसहरु):

वायुमण्डलमा विश्वव्यापी रूपमा तापकम उष्णीकरण र जलवायु परिवर्तनको लागि जिम्मेवार रहेका ग्याँसहरुलाई हरितगृह ग्याँस भनिन्छ। क्योटो अभिसन्धि १९९७ को अनुसूची १ अनुसार हरितगृह ग्याँस अन्तर्गत कार्बनडाईअक्साईड (CO₂), मिथेन (CH₄), नाईट्रोजन ऑक्साइड (N₂O), हाईड्रोफ्लोरो कार्बन (HFC), परफ्लोरो कार्बन (Perfluoro Carbons (PFC), सल्फर हेक्जाफ्लोरोराईड (Sulphur Hexafluoride (SF₆) गरी ६ किसिमका ग्याँसहरु पर्दछन्। कतारको दोहामा सम्पन्न पक्ष राष्ट्रहरुको सम्मेलन (COP) ले नाइट्रोजन ट्राईफ्लोरोराईड (NF₃) लाई थप गरेकोले हरितगृह ग्याँसको संख्या ७ पुगेको छ।

5. United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि:

सन् १९९२ मा ब्राजिलको रियो दि जेनेरियामा भएको पृथ्वी सम्मेलनबाट स्थापना भएको संयन्त्र हो। विश्वका विभिन्न राष्ट्रहरुले विश्वमा जलवायु परिवर्तन भइरहेको महशुस गरेर त्यसलाई सम्बोधन गर्न यो महासन्धि पारित गरिएको हो। यसलाई १९६ देशहरुले अनुमोदन (Ratify) गरेका छन् भने सन् १९९४ देखि यो कार्यान्वयनमा आईरहेको छ। यस महासन्धिको मुख्य उद्देश्य वायुमण्डलमा रहेका हरितगृह ग्याँसहरुलाई प्रतिवद्धता अनुसारको मात्रामा निश्चित समयभित्र स्थिर राख्नु रहेको छ।

6. Conference of Parties (COP) पक्षधर राष्ट्रहरुको सम्मेलन:

पक्ष (सदस्य) राष्ट्रहरुको सम्मेलन भन्नाले UNFCCC का हस्ताक्षर गर्ने देशहरुको सम्मेलनलाई जनाउँछ। यो UNFCCC को सबैभन्दा शक्तिशाली निकाय हो र यो सम्मेलन प्रत्येक वर्षको अन्ततिर नोभेम्बर डिसेम्बर महिनाहरुमा हुने गर्दछ। सन् १९९७ मा जापानको क्योटोमा भएको COP-3, सन् २००७ मा इन्डोनेसियाको बालीमा भएको COP-13, सन् २००९ मा डेन्मार्कको कोपेन्हेगेनमा भएको COP-15 र फ्रान्सको पेरिसमा सन् २०१५ मा भएको COP-21 सम्मेलनहरु विशेष चर्चामा र महत्वपूर्ण रहे। सन् २०१८ को डिसेम्बरमा पोल्याण्डमा COP-24 अर्थात चौबिसौ सम्मेलन सम्पन्न भयो जस्मा पेरिस सम्झौता सम्बन्धी महत्वपूर्ण निर्णयहरु भएका छन्। COP-25 स्पेनको म्याड्रिडमा सम्पन्न भएको छ, भने २६ औं वेलायतमा हुदैछ।

7. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) (जलवायु परिवर्तन सम्बन्ध अन्तरसरकारी समूह):

यो जलवायु परिवर्तनको क्षेत्रमा कार्यरत वैज्ञानिकहरुको अन्तराष्ट्रिय संयन्त्र हो । संसारका विभिन्न राष्ट्रहरुबाट प्रतिनिधित्व हुने गरी स्वयम्सेवीको रूपमा हजारौ वैज्ञानिकहरु यसमा आवद्ध छन् । यो सन् १९८८ मा स्थापित अन्तरदेशीय समूह अर्थात अन्तरसरकारी नियोग हो जसले मानव शृंजित जलवायु परिवर्तनका असरहरुवारे मूल्याङ्कन गर्दछ । यसले सन् २००७ मा नोबेल पुरुस्कार समेत पाएको थियो । यस Panel बाट प्रकासित प्रतिवेदन नै आधिकारिक मानिन्छ । यस्तै अति कम विकसित देशहरुले पनि राष्ट्रिय संचार प्रतिवेदन (National Communication Report) प्रकाशित गर्दछन् । नेपालले हालसम्म दोश्रो प्रतिवेदन प्रकासित गरिसकेको छ ।

8. Adaptation (अनुकूलन):

नयाँ अथवा परिवर्तित वातावरणमा प्राकृतिक तथा मानवीय प्रणालीको समायोजन नै अनुकूलन हो । यस अनुसार प्राकृतिक तथा मानवीय प्रणालीमा जलवायु परिवर्तनका कारणबाट हुने वा हुन सक्ने अपेक्षित असरलाई समायोजन गरी क्षति न्यूनिकरण गर्न सम्भाव्य अवसरको उच्चतम प्रयोग गरिन्छ । अर्थात जलवायुको परिवर्तित अवस्था अनुसार तालमेल हुने गरी आफ्ना क्रियाकलापहरुलाई परिवर्तन गर्नु नै जलवायु परिवर्तन अनुकूलन हो । जस्तै सुख्खा खडेरी भएको क्षेत्रमा सिंचाईकालागि पानी किफायतीका प्रविधि थोपा सिंचाईको प्रयोग गर्नु ।

9. Mitigation (न्यूनिकरण):

हरित गृह ग्राही सउत्सर्जनलाई कटौती वा कम गर्न अपनाइने कृयाकलापलाई न्यूनिकरण भनिन्छ । यसरी नै वायुमण्डलमा रहेका हरित गृह ग्राहसहरुको सोसन गरि हरित गृह ग्राहसको मात्रा घटाउने क्रियाकलापहरुलाई पनि न्यूनिकरण भनिन्छ । जस्तै वनको दीगो व्यवस्थापन (वृक्षारोपण, वनको संरक्षण तथा व्यवस्थापन आदि)

10. National Adaptation Programme of Action (NAPA) राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम:

राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम, सन् २००१ मा मोरोक्कोको माराकेस शहरमा आयोजना गरिएको पक्षधर राष्ट्रहरुको सातौं सम्मेलन (COP-7) मा भएको सम्झौता अनुरूप अनुकूलनको मसौदा आएको हो । कम विकसित मुलुकहरुले जलवायु परिवर्तनका कारणबाट शृंजित जोखिमहरु आंकलन गरी तत्कालै गर्नुपर्ने अनुकूलनका कार्यक्रमहरु पहिचान गरी प्राथमिकीकरण गरी नापा बनाएको खण्डमा विकसित मुलुकहरुले सहयोग गर्ने प्रतिवद्धता अनुसार नेपालमा पनि वातावरण मन्त्रालयले सन् २०१० मा यो तयार गरेको हो ।

11. National Framework of LAPA (स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय खाका)

राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) ले पहिचान गरेको कार्यक्रमहरुलाई समुदाय तहसम्म पुऱ्याउनका लागि नेपाल सरकार वातावरण मन्त्रालयले यो स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय खाका तयार गरेको छ । यो वि.सं. २०६८ मा अनुमोदन भई कार्यान्वयनमा रहेको यो खाकालाई विद्यमान शासकिय संरचना अनुकूल बनाउन सन् २०१९मा समिक्षा गर्दै परिमार्जन गरिएको छ । स्थानिय स्तरमा विकास निर्माण र स्रोत व्यवस्थापनको समग्र प्रकृयामा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहीकरण गर्न स्थानिय सरकार तथा अन्य सरोकारवालाहरुलाई दिशा निर्देश गर्नु यो लापा खाकाको मुख्य उद्देश्य रहेको छ । यसै खाका अनुसार तयार गरिएको स्थानिय स्तरको अनुकूलन कार्ययोजनालाई लापा (LAPA) भनिन्छ ।

12. Vulnerability (सङ्कटासन्तता)

कुनैपनि प्रणाली जलवायु परिवर्तनको असरबाट संकटमा पर्न सक्ने र प्रवाह वहन गर्न नसक्ने अवस्थामा पुग्ने स्थितिलाई संकटासन्तता भनिन्छ । यसरी नै कुनै पनि क्षेत्रका व्यक्ति, समुह र समुदाय जलवायु परिवर्तनको कारणले जोखिमको

अवस्थामा रहेको र सम्भावित प्रकोपको सामना, रोकथाम र न्यूनिकरण गर्न नसक्ने अवस्थामा पुग्ने स्थितिलाई सङ्घटासन्ता भनिन्छ ।

13. Sensitivity (संवेदनशीलता)

जलवायु परिवर्तनको कारणले कुनै पनि व्यक्ति वा समुदायको आर्थिक, सामाजिक, जैविक एवं भौतिक स्थितिमा पार्न सक्ने सकारात्मक वा नकारात्मक प्रभावलाई संवेदनशीलता भनिन्छ ।

14. Exposure (सम्पुखता)

जलवायु परिवर्तनले प्रतिकूलरूपमा प्रभावित हुन सक्ने मानिस, जीविकोपार्जनका स्रोत, जीवजन्तु वा पर्यावरण, वातावरणीय कार्य, सेवा र अन्य स्रोतहरु, भौतिक पूर्वाधार, आर्थिक अवस्था र सांस्कृतिक सम्पदाहरु ।

15. Adaptive Capacity (अनुकूलन क्षमता)

व्यक्ति वा समुदायको परिवर्तित जलवायुलाई सहन वा व्यवस्थापन गर्न सक्ने क्षमतालाई अनुकूलन क्षमता भनिन्छ । अनुकूलन क्षमता समुदायको आर्थिक स्रोतहरु, प्रविधिहरूमा पहुँच, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सूचनाहरूमा पहुँच, सूचनाहरूको उपयोग गर्न सक्ने क्षमता, संस्था र स्रोतको न्यायोचित वितरणसँग सम्बन्धित हुन्छ । अनुकूलन क्षमता विकाससँग पनि सम्बन्धित हुन्छ, जस्तै जति बढी राष्ट्र वा समुदाय विकसित हुन्छ अनुकूलन क्षमता पनि उत्तिनै बढी हुन्छ ।

16. Risk (जोखिम)

जलवायु परिवर्तनका कारण हुन सक्ने हानी, नोक्सानी वा प्रकोपको सम्भावना नै जोखिम हो ।

17. Hazard (प्रकोप)

कुनै समुदायमा पर्ने गम्भीर व्यवधान नै प्रकोप हो । प्रकोपले मानव समुदाय र भौतिक वस्तुहरूमा आर्थिक एवं वातावरणीय क्षति तथा प्रभाव पार्दछ, जुन कुरा समुदाय वा समाजको आफ्नो श्रोत प्रयोग गरी पुनः स्थापित हुने क्षमता भन्दा बढी हुन्छ ।

18. Climate Resilience (जलवायु उत्थानशीलता)

जलवायु परिवर्तनले पारेका असरलाई कम गरी जीविकोपार्जन, वातावरण र पारिस्थितिकीय प्रणालीलाई साविक प्राकृतिक अवस्था वा सो भन्दा सबल अवस्थामा लैजान गरिने कार्यलाई उत्थानशीलता भनिन्छ ।

19. Climate Friendly Development (जलवायुमैत्री विकास)

जलवायु परिवर्तन कम गर्न र विकास निर्माण कार्य गर्दा हरित गृह ग्राऊँस उत्सर्जन न्यून गर्दै गरिने विकास कार्यलाई जलवायु मैत्री विकास भनिन्छ ।

20. Risk Reduction (जोखिम न्यूनिकरण)

जलवायु परिवर्तन र मौसमसँग सम्बन्धित विषम घटना (Extreme Events) का कारण हुन सक्ने हानी नोक्सानी र जोखिमलाई कम गर्न अपनाइने कृयाकलापलाई जोखिम न्यूनिकरण भनिन्छ ।

सारांश

जलवायु परिवर्तन र यसका प्रतिकूल प्रभावहरु समग्र विश्वकै लागि साभा चुनौतिका रूपमा अगाडि आइरहेको वर्तमान परिप्रेक्ष्यमा नेपाल सरकारले पनि यसबाट श्रृंजित तथा भविष्यमा श्रृंजना हुन सक्ने प्रतिकूल प्रभावहरुसँग अनुकूलित हुन जलवायु परिवर्तन नीति २०७६, जलवायु परिवर्तन राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (नापा) २०६७, स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना राष्ट्रिय संरचना (लापा) को राष्ट्रिय संरचना २०७६, वातावरण सरक्षण ऐन, २०७६ समेत तयार गरी स्थानिय स्तरमा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यहरुलाई प्राथमिकता दिँदै आइरहेको छ । यसरी राष्ट्रिय अनुकूलन योजना र Enhanced Nationally Determined Contribution (eNDC) पनि तयारीको प्रक्रियामा रहेका छन् ।

नेपालको शासकीय संरचना संघ, प्रदेश र स्थानिय तह सहितको संघीय प्रणालीमा पुर्नःसंरचित भए पश्चात विकास निर्माण, स्रोत व्यवस्थापन र जनजीविकाससँग सम्बन्धित काम, कर्तव्य र अधिकार धेरै हदसम्म स्थानिय तहमा निहित रहेको छ । स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले गा. पा. तथा नगरपालिकाहरुलाई आफ्नो क्षेत्राधिकारको विषयमा आवधिक तथा वार्षिक क्षेत्रगत योजना बनाउन सक्ने अधिकार सुनिश्चित गरेको छ । यसले योजना निर्माणको प्रकृयामा वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, विपद् व्यवस्थापन, सुशासन आदि विषयलाई आधार बनाउनु पर्ने कुरा समेत उल्लेख गरेको छ ।

यसै सन्दर्भमा राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६ पनि लागु भैसकेको छ, जसले राज्यका सबै तह र विषयगत क्षेत्रका नीति, रणनीति, विकास योजना र कार्यक्रमहरुमा जलवायु परिवर्तनका मुद्दाहरुलाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने उद्देश्य राखेको छ । यसरी नै यस नीतिले उत्थानशिल समाजको परिकल्पना समेत गरेको छ । नीतिले विशेष गरी जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय नीति, रणनीति तथा योजनाहरुको कार्यान्वयन स्थानिय तहबाट गरिनेछ भनी स्पष्ट किटान गरेको छ । साथै स्थानिय सरकारहरुलाई स्थानिय स्तरमा जलवायु परिवर्तनका असरहरु व्यवस्थापन गर्न र दीर्घकालिन जलवायुमैत्री विकासका योजनाहरु पहिचान तथा कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्नका लागिपुरानो शासकीय संरचनामा आधारित स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना (लापा) को संरचना, २०७६ पनि परिमार्जन गरी समय सापेक्ष खाका तयार गरिएको छ ।

परिमार्जित स्थानिय अनुकूलन कार्य योजना राष्ट्रिय संरचना अनुसारका प्राबधानहरु अबलम्बन गरी नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, अनुकूलन कोष र विश्व खाद्य कार्यक्रमको सहकार्यमा सञ्चालित कर्णालीमा खाद्य सुरक्षाका लागि जलवायु परिवर्तन अनुकूलन परियोजनाको सहयोग स्थानिय साफेदार संस्था पेस-नेपालको सहजिकरणमा यस तातोपानी गाउँपालिकाको स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

यस कार्ययोजना तयारीका क्रममा यस गाँउ पालिकाका निर्वाचित जन प्रतिनिधीहरु, प्रशासकीय अधिकृत, वडा सचिव, शिक्षकहरु, समाजसेवीहरु, राजनैतिक दलहरुका प्रतिनिधीहरु, गा. पा. अन्तर्गत विषयगत शाखाहरुका कर्मचारीहरु, गरिब, महिला, दलित, जनजाति तथा पछाडी परेका वर्गहरु समेतका स्थानिय समुदाय तथा अन्य बुद्धिजीविहरुको प्रत्यक्ष एवं सक्रिय सहभागिता रहेको थियो । पाँच वर्षका लागि तयार गरिएको यस स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनामा गाँउ पालिकामा विद्यमान सामाजिक, मानविय, आर्थिक, प्राकृतिक, भौतिक तथा सामुदायिक श्रोतहरु र जलवायु परिवर्तनबाट श्रृंजित प्रतिकूल प्रभावहरु/प्रकोपहरुको पहिचान तथा लेखाजोखा सहभागीतमूलक विधिहरुको प्रयोग गर्दै तयार गरिएको थियो । सोही लेखाजोखा र मुल्यांकनको आधारमा अनुकूलनको लागि रणनीतिहरु तर्जूमा गरि अनुकूलन कार्यहरु तथा विकासलाई उत्थानसिल बनाउने कार्यहरुको पहिचान, प्राथमिकीकरण तथा छनोट गरी यो कार्ययोजना तयार भएको थियो । यस कार्ययोजनाको सारांश तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

विवरण					
चारकिल्ला:	पूर्वमा गुठीचौर गा. पा., पश्चिममा तिला गा. पा. र कालिकोट जिल्ला, उत्तरमा सिंजा गा. पा. र चन्दननाथ नगरपालिका र दक्षिणमा जाजरकोट जिल्ला				
क्षेत्रफल:	५२५.५७ वर्ग कि.मी				
जनसंख्या तथा घरधुरीहरुको	महिला	पुरुष	जम्मा	कूल घरधुरी संख्या	

विवरण									
विवरण	८५६२	९२७२	१७८३४	३१६३					
ब्रा/क्षेत्री/ठ	पहाडी दलित	पहाडी अन्य	जम्मा घरधुरी						
१३८०० (७७.३८ %)	३९५९ (२२.२० %)	७५ (०.४२ %)	३१६३						
प्रमुख पेशा / जीविकोपार्जनको आधार:	यहाँका बासिन्दाको मुख्य पेशा एवं जीविकोपार्जनको आधार भनेको कृषि, पशुपालन, जडीबुटी संकलन तथा विक्रीवितरण, वैदेशिक रोजगारी (भारत तथा अन्य मूलूकहरु) हो।								
जलवायु परिवर्तनको सम्मुखता तथा विषयगत प्रभाव तथा असर:									
<ul style="list-style-type: none"> मौसमी पात्रो विधि विश्लेषण अनुसार स्थानिय समुदायले गर्मीका दिनहरु लामो बढेको र गर्मीको मात्रा पनि बढेको अनुभव तथा महशुस गरेका छन्। त्यस्तै जाडोका दिनहरु घटेको अनुभव रहेको छ। मनसुनी वर्षाको अवधि घटेको, ढिलो शुरु हुने र वर्षाका तौरतरिकामा फरक भएको। हिँउ पहिलाको भन्दा कम परेको गुराँस फूले समय करिब १ महिनाले अगाडी आएको। कृषिबाली, पशुपंक्षी रोग तथा किराहरुको प्रकोप बढनुका साथै वन तथा कृषि क्षेत्रमा मिचाहा प्रजातिहरुको प्रकोप बढेको यसले वन पैदावार तथा कृषिजन्य बबालीहरुको उत्पादनमा त्रास आएको। विश्व वैक जलवायु ज्ञान पोर्टलबाट प्राप्त सन् १९९०-२०१६ सम्मको जलवायु सूचना विश्लेषण गर्दा गाउँपालिकाको औषत तापक्रम 0.0407 डिग्री सेल्सीयसमा वृद्धि भएको देखिन्छ भने सोही अवधीमा वार्षिक वर्षा - 1.65% प्रतिशत घटेको देखाएको छ। खडेरी, पहिरा, आगलागी, रोगकिरा, बाढी, हावाहुरी, महामारी, असिना लगायतका प्रकोपहरु गर्भियता (Severe) तथा बारम्बारता बढेकोले धन जन तथा कृषि क्षेत्रको नोक्सानी भएको। तापक्रम र वर्षाको समयमा हेरफेर भएकोले बालीचक्रमा परिवर्तन आउनुको साथै वित्रु विजनहरुको प्रजातिहरुमा परिवर्तन आएको यसबबाट स्थानियहरुको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असर पुगेको। जीविकोपार्जनका समयमा पनि हेरफेर भएकोले बालीचक्रमा परिवर्तन आएको साथै बीउ विजनहरुको प्रजातीहरुमा परिवर्तन आएको। 									
मुख्य प्रकोपहरु	खडेरी, बाढी, आगलागी, रोगकिरा, पहिरो, असिना, हावाहुरी र महामारी								
जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका रणनीतिहरु									
<ul style="list-style-type: none"> स्थानिय स्तरमा उपलब्ध जलस्रोत दीगो व्यवस्थापन, वहुउपयोग र पहुँच विस्तार एवं अभिवृद्धी गर्न खानेपानी, सिंचाई कुलो, सिंचाई तथा हिँउ पोखरी र पानी किफायती सिंचाई प्रविधिहरुको प्रवर्द्धन र बिस्तार गरिने छ। जलवायु परिवर्तनको दबाव सहने सक्ने वित्रुविजन, प्रविधि र उन्नत नश्लको प्रवर्धन गरि पशु व्यवसाय तथा कृषि उत्पादनमा वृद्धि भई खाद्य सुरक्षा सुनिश्चित गरिने छ। जलवायु जन्य प्रकोपबाट हुने क्षतिहरुलाई न्यूनिकरण गर्न जल, जंगल तथा जैविक विविधता तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धीय नीतिनियम तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गरिने छ। विपन्न तथा संकटासन्न घरधुरी, समूह तथा वर्गहरुको वैकल्पिक आम्दानी र खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चिता गर्न जलवायु उत्थानशील जीविकोपार्जनका कार्यक्रमहरु (फलफुल खेती, रैथाने बाली खेती कृषि वन, घरबगैचा कार्यक्रम) तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गरिने छ। स्थानिय रैथानेबालीहरु प्रवर्धन, कृषि जैविक विविधताको संरक्षण र उपयोगका लागि सहयोगी तथा प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने (सामुदायिक वित्रु वैक, रैथाने वित्रु सञ्जालहरुको स्थापना) पहिरो तथा बाढीको जोखिम क्षेत्रहरु पहिचान गरि रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि बायोइन्जीनियरिङ विधि अपनाईने छ। 									

विवरण

- जलवायुजन्य जोखिम प्रभावित भिरालो र हैसियत कम भएको वन क्षेत्र तथा निजी जग्गा-जमीनहरुमा कृषि वन (फलफुल, घाँस तथा डालेघाँसको वृक्षारोण) प्रवर्धन तथा विकास गरिनेछ ।
- आगलागीको जोखिमबाट सुरक्षित गर्न खरमुक्त छाना घर बनाउने अभियान सञ्चालन गर्ने र गा. पा.हरुबाट आवश्यक प्रोत्साहन तथा विपन्नहरुलाई सहायित अनुदानहरु उपलब्ध गराउने ।
- आगलागी तथा वनडेलो नियन्त्रण तथा न्यूनिकरणेसम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालनका साथै सामुदायिक वनहरुलाई वनडेलो न्यूनिकरण गर्न प्रविधि तथा तालिम दिई क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- जलवायुजन्य प्रकोप तथा जोखिमहरु (असिना, रोगकीरा, पशुरोग खडेरी)बाट कृषिवाली तथा पशुधनहरुमा हुने क्षति कम तथा सुरक्षा गर्न जलवायु मैत्री बिउँ, प्रविधी, क्षमता विकासका तालिम, बीमा र प्राविधिक सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- वन तथा कृषि क्षेत्रमा देखिएका मिचाहा भार तथा बोटविरुवाहरु को पहिचान गरि नियन्त्रणका लागि आवश्यक जैविक उपचार, तालिम र प्राविधिको स्थापना गरि संचालन गरिने छ ।
- स्वच्छ उर्जाको पहुँच विस्तारका लागि स्थानिय र समुदाय स्तरमा लघु जलविद्युत, सौर्य उर्जा, वायू उर्जा पानी घट्ट, सुधारिएको चुलो लगायतका प्रविधि पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्दै यी प्रविधिमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिने छ ।
- जलवायु उत्थानशिल भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण गरि दीगो र भरपर्दो आधारभूत सेवाहरुको पहुँच विस्तार गरिने छ ।
- स्थानिय समुदायमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि भई यसका प्रभावहरुसँग अनुकूलित हुने र क्षति न्यूनिकरण गर्ने क्षमताको विकास गरिनेछ, ।

योजनाको अवधि:	योजनाको अवधी पाँच वर्ष आ.व. (२०७७/०७८-२०८०/०८१) का लागि हुनेछ ।
----------------------	---

कार्ययोजनाको प्राथमिकता परेका मुख्य अनुकूलनका कार्यहरु :

- आलुको परिकार बनाउने उद्योग स्थापना, निगालो प्रशोधन उद्योग स्थापना गर्ने
- सिंचाई कुलो निर्माण, मर्मत तथा स्तर उन्नती, साना सिंचाई प्रविधि प्रवर्द्धन (थोपा सिंचाई, हिउ पोखरी)
- पुरन्भरण पोखरी तथा वर्षातको पानीको संकलन
- पहिरो तथा वाढी नियन्त्रणका लागि बायोइन्जीनियरिङ प्रविधि अपनाउने, नदी किनारमा वृक्षारोपण, तटबन्धन निर्माण एवं ग्राविन पर्खाल निर्माण
- सुख्खा सहने तथा रोग किरा प्रतिरोधी प्रजातिहरुको प्रवर्द्धन, नश्ल सुधारको लागि बोका (बोयर) वितरण, भकारो सुधार, बाखाको खोर सुधार कार्यक्रम गर्ने
- वन व्यवस्थापन, वृक्षारोपण, बायोचारका साथै कृषि वनको प्रवर्धन गर्ने
- उन्नत जातको पशुपालन गर्ने
- बेमौसमी तरकारी खेती गर्ने र कृषि नर्सरीको स्थापन गर्ने
- जलवायु परिवर्तन उत्थासिल पूर्वाधारहरुको निर्माणका लागि क्षमता विकास, नीति तर्जुमा तथा संयन्त्रको स्थापना गर्ने

बिषयगत क्षेत्र अनुसार तीन वर्षको लागि अनुमानित बार्षिक बजेट:

विषयगत क्षेत्र	अनुमानित बजेट रु. हजारमा					
	पहिलो वर्ष	दोश्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	कूल जम्मा
१ कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	२७४७८९.८५८	१७५७४५	१४७८९०	५४६६०	४३५७०	६९६५६६.८६
२ वन, जैविक विविधता	४२०८६.३३३३	३१२९२	१६६८०	१०७८०	११७८०	११२५३८.३३

विवरण							
	तथा जलाधार संरक्षण						
३	स्थानिय ग्रामिण तथा शहरी बसोबास	३८९५०	३८९७५	१८५७५	११७००	५५५०	११३७५०
४	स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई	१३५०००	६६६५०	५६९०९	२४६१५	१५६५०	२९८८२४
५	जलवायुजन्य प्रकोप न्यूनिकरण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन	२१७३०	१७०३०	१७०३०	१६५८०	१६७३०	८९१००
६	जलस्रात तथा उर्जा	६७१००	३६०५०	२१८५०	६५५०	१३३५०	१४४९००
७	पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा	७२२००	१५५००	१८७००	२७००	१४०००	१२३१००
८	उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार	१९३१८१.२०६	६९७००	६५३५०	५२४००	३१६५०	४१२२८१.२९
९	लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिता, जीविकोपार्जन र सुशासन	३०००	४४००	२७००	२७००	२५००	१५३००
१०	योजना अनुगमन, मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास	२०३२	४२३०	२५२०	१२२०	१२२०	११२२२
कूल जम्मा		८५००६१.३९७	४५९४९२	३६८१२४	१८३९०५	१५६०००	२०१७५८२.४
योजना कार्यान्वयन तथा सहयोग गर्ने निकायहरू							
यो लापा योजनाको कार्यान्वयनको नेतृत्व गा. पा. तथा यसका सञ्चालन वडा कार्यालय, विषयगत शाखाले गर्ने छ। यसका अतिरिक्त जिल्ला समन्वय समिति, संघिय सरकार अन्तरगतका विषयगत कार्यालयहरू (डिभिजन वन कार्यालय, कृषि ज्ञान केन्द्र, पशु विकास तथा अस्पताल, प्रादेशिक मन्त्रालयहरू तथा स्थानिय तहमा कार्यरत गैर सरकारी संस्था, अन्तराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था तथा विकास साफेदार सहयोगी तथा दातृ निकायहरूको सहयोग, सहकार्य र प्राविधिक साहायतामा कार्यान्वयन गरिने छ।							
स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना समायोजन तथा मुलप्रवाहीकरण							

विवरण

यस अनुकूलन कार्ययोजनालाई गा. पा.को वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रक्रियाका ७ चरणहरु अन्तर्गत निती तथा कार्याक्रम, वस्तीस्तर एवं वडास्तरीय योजना प्राथमिकरण बैठक, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, एकिकृत योजना तर्जुमा प्रणालीबाट गाउँ कार्यपालिकाको बैठक हुदै गाउँ सभाको बैठकबाट अनुमोदन गरिनेछ । त्यसैगरी संघिय तथा प्रादेशिक मन्त्रालयहरु र ती माहततका निकायहरु तथा विकास साभेदारको वार्षिक तथा आवधिक योजनाहरुमा यस कार्ययोजनालाई कार्यान्वयनको लागि समायोजन गरी मुलप्रवाहीकरण गरिने छ ।

अनुगमन तथा मूल्यांकन

यो योजना कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्यांकन गा. पा. अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति तथा अन्य सञ्चालनबाट हुनेछ । समुदाय तहमा क्रियाकलापहरुको वडाले, प्रक्रिया र प्रगतिहरु नितिजा तथा उपलब्धीहरुको गा. पा. तहबाट हुनेछ । यसरी नै गाउँ पालिकाको वार्षिक समिक्षा, अर्धवार्षिक समिक्षा, फिल्ड अनुगमन आदिको माध्यमबाट अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ ।

यस कार्ययोजनाको कार्यान्वयनबाट यस गा. पा.का सम्पूर्ण बासिन्दा खासगरी संकटासन्न वर्गहरुको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि र लापाका लक्षहरु पूरा गर्नको लागि जम्मा रु २,०९७,५८२,३९७- (अक्षरेपी दुई अर्व एक करोड पचहत्तर लाख बयासी हजार तिन सय सन्तानव्वे रूपैयाँ मात्र बराबरको विस्तृत स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

LJFO ; RL

परिच्छेद १: पृष्ठभूमि	१
१.१ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको परिचय तथा औचित्य	१
१.२ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्ययोजनाको औचित्य, लक्ष्य, मान्यता, आधारहरु, विधि एवं प्रक्रिया सीमाहरु	२
१.२.१ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको औचित्य, लक्ष्य, मान्यता एवं आधारहरु	२
१.२.२ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाका विधि तथा प्रक्रियाहरु	३
१.२.३ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाका सीमाहरु	४
१.३ गाउपालिकाको पृष्ठभूमि	५
१.३.१ गा. पा.को सामान्य जानकारी	५
१.३.२ जनसंख्या	५
१.३.३ आर्थिक सामाजिक एवं मानवीय अवस्था (शिक्षा, स्वास्थ्य र मानवस्रोत)	५
१.३.४ प्राकृतिक श्रोतको अवस्था	६
१.३.५ उर्जाको अवस्था	७
१.३.६ भौतिक पूर्वाधार तथा सामुदायिक विकास	८
परिच्छेद २ : जलवायु परिवर्तनको अवस्था	९
२.१ जलवायु परिवर्तनको क्रम र परिदृष्टि विश्लेषण (Climate Change Trend and Scenario Analysis)	९
२.१.१ मौसमी पात्रो	९
२.१.२ जलवायु तथ्यांक	९
२.२ संकटासन्नता, जोखिम, क्षति तथा असर (प्रकोपबाट सृजित विपद्को असर, प्रभाव, क्षति नोकसानीको विश्लेषण)	१३
२.२.१ प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा	१३
२.२.२ प्रकोपहरुको जोडागत स्तरीकरण	१७
२.२.३ जलवायु परिवर्तनबाद प्रभावित समूह, लिंग तथा समुदाय पहिचान	१८
२.३ जीविकोपार्जन र पारिस्थितिकीय प्रणालीमा जलवायुजन्य प्रकोप र विपद्का जोखिम विश्लेषण र संकटासन्नताको स्तरीकरण	२२
२.३.१ श्रोत तथा प्रकोप नक्शांकन	२२
२.३.२ जलवायु परिवर्तन संकटासन्न घरधुरी	२२
२.३.३ बडाहरुको संकटासन्नताको अवस्था स्तरीकरण	२३

परिच्छेद ३ : अनुकूलन क्षमताको विश्लेषण (स्थानिय स्रोत साधन र क्षमता, सुचना र प्रविधिमा पहुंच, आर्थिक सबलता र मानव संसाधन)	२६
३.१ जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरूको विश्लेषण	२६
३.२ प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरूको विश्लेषण	३१
परिच्छेद ४ : अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरणको रणनीति	३६
४.१ अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकरण	३६
४.२ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको तर्जुमा	३९
४.३ स्थानिय तहको बार्षिक योजना प्रक्रियामा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका कार्यहरूको समायोजन	४१
४.४ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन	४१
४.५ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको प्रगति समिक्षा, अनुगमन तथा मूल्यांकन	४१
४.५.१ अपेक्षित परिमाणात्मक उपलब्धि	४१
सन्दर्भ सामाग्री:	४२
अनुसूचीहरू	४३
अनुसूची १: स्थानिय अनुकूलन योजना तयारी तथा सश्लेषण गोष्ठी (१ दिने) का सहभागीहरू	४३
अनुसूची २: गा.पा.को मौसमीपात्रो	४५
अनुसूची ३ गा. पा.को ऐतिहासिक समयरेखा	४७
अनुसूची ४: वडागत अनुकूलनका कार्यहरूको प्राथमिकीकरण	५४
अनुसूची ५: वडागत अनुकूलनका कार्यक्रम तथा वजेट	७९
तालिकाहरू	
तालिका १: गा. पा.को जनसंख्याको विवरण	५
तालिका २: तातोपानी गा. पा.मा भएका सडक सञ्जाल	८
तालिका ३: वर्षा र तापक्रमको भविष्यको परिदृश्य	११
तालिका ४: जुम्ला जिल्लाको भविष्यको तापक्रम र वर्षाको परिदृश्य	१२
तालिका ५: जुम्ला जिल्लामा वर्षामा हुन सक्ने परिवर्तनको परिदृश्य	१२
तालिका ६: जुम्ला जिल्लामा तापक्रममा हुन सक्ने परिवर्तनका परिदृश्य	१३
तालिका ७: प्रकोपको जोडागत स्तरीकरण	१७
तालिका ८ जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिंग तथा समुदाय पहिचान	१८

तालिका ९: जोखिम विश्लेषणको खाका	२१
तालिका १०: तातोपानी गा.पाको जलवायु परिवर्तन सम्बेदनशिल सम्पन्नता स्तरीकरण	२३
तालिका ११: प्रकोप तथा जोखिमको आधारमा वडा स्तरीकरण	२४
तालिका १२: संकटासन्नताका कारण तथा सूचकहरु	२४
तालिका १३ : जीविकोपार्जनका सम्पत्ति तथा श्रोतहरुको विश्लेषण	२७
तालिका १४: प्रकोपको असर, प्रभाव तथा अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण	३१
तालिका १५: अनुकूलनका उपायहरुको पहिचान तथा प्राथमिकरण	३७
तालिका १६ विषयगतक्षेत्र अनुसारको वार्षिक बजेटको विवरण	४०

LRQX?

चित्र १ : स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाका विधि तथा प्रक्रियाहरु	४
चित्र २ : तातोपानी गा. पा.को भुउपयोग नक्सा	७
चित्र ३ : तातोपानी गा. पा.को वार्षिक औषत तापक्रम	१०
चित्र ४ : तातोपानी गा. पा.को कूल वार्षिक वर्षा	११
चित्र ५ : तातोपानी गा. पा.को विद्यमान पहिरो तथा भुक्षयको जोखिम नक्सा	१४
चित्र ६ : तातोपानी गा. पा.को विद्यमान आगलागीको जोखिम नक्सा	१५
चित्र ७ : तातोपानी गा. पा.को विद्यमान खडेरीको जोखिम नक्सा	१६
चित्र ८ : तातोपानी गा.पा. को सन् २०५० मा हुने सुख्खा खडेरीको परिदृष्टि	१६
चित्र ९ : तातोपानी गा. पा. प्रकोप तथा स्रोतहरुको नक्सा	२२
चित्र १० : तातोपानी गा.पा. को जीविकोपार्जनका सम्पत्तीहरुको विद्यमान अवस्था	२६
चित्र ११ : जलवायु परिवर्तनका असर तथा प्रभाव एवं अनुकूलनका प्रयासहरु	३१

परिच्छेद १: पृष्ठभूमि

१.१ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको परिचय तथा औचित्य

ओद्योगिकीकरण, वन विनाश तथा वन क्षयिकरण, अव्यवस्थित शहरीकरण, सवारी साधनको बढावे प्रयोग जस्ता विभिन्न मानवीय क्रियाकलापहरुका कारणले गर्दा हरितगृह र्याँसहरुको अत्याधिक उत्सर्जनले जलवायु परिवर्तन भईरहेको तथ्य वैज्ञानिक रूपमा पुष्टि भईसकेको छ। तापकममा वृद्धि र वर्षाको प्रकृति तथा प्रवृत्ति (अतिवृष्टि, अनावृष्टि, खण्डवृष्टि) मा परिवर्तन भईरहेको सबैले महशुस गरिरहेका छन्। समयमा पानी नपर्ने, परेपनि मुसलधारे पर्ने, गर्मी बढने, पानीको मुलहरु सुक्ने, बाढी/पहिरो आउने जस्ता प्रकोपहरु हरेक वर्ष बढावै गर्दछन्। यसर्थ अहिले जलवायु परिवर्तन संसारकै प्रमुख समस्याको विषय बनेको छ। अझ प्राकृतिक श्रोत माथि निर्भर रहने, भौगोलिक विविधता भएको र संवेदनशील क्षेत्रहरु भएको हाम्रो जस्तो कम विकसित गरीब राष्ट्रहरुमा त यो भन ठूलो समस्याको रूपमा देखा पर्न थालेको छ। यसैले जलवायु परिवर्तनको दृष्टिकोणले संसारमा नेपाल प्रभावित देशहरु मध्य चौथौ स्थानमा पर्दछ।

जलवायु परिवर्तनको कारणबाट शृंजित समस्याहरुलाई सम्बोधन गर्न नेपाल सरकारले राष्ट्रिय तथा अन्तरराष्ट्रिय स्तरमा पहलकदमी लिई आईरहेको छ। जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरुको जोखिम न्यूनिकरण गर्दै उत्थानशील समाजको निर्माण गर्ने तर्फ विभिन्न तह र विषयगत क्षेत्रहरुमा नीतिगत मार्गनिर्देश गर्ने उद्देश्यले जलवायु परिवर्तन नीति २०७६ लागु हुनको साथसाथै र राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम २०६७ तयार गरी सोलाई स्थानिय तहमा कार्यान्वयन गर्न स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना अनुसार स्थानिय अनुकूलन कायायोजना तयार गरी कार्यान्वयनमा आईरहेको छ। हाल नेपालमा राष्ट्रिय अनुकूलन योजना (National Adaptation Plan) र Enhanced Nationally Determined Contribution (eNDC) तयारीको प्रक्रियामा छ। यसरी नै वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६मा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धित प्रावधानहरु समावेश भई कानूनी रूप प्राप्त गरेको छ। यस ऐनको दफा ले स्थानिय तह र प्रदेश तहले अनुकूलन योजना तर्जुमा गर्ने अपेक्षा गरेको छ।

नेपालको शासकीय संरचना संघ, प्रदेश र स्थानिय तह सहितको संघीय प्रणालीमा पुर्नसंरचना भएको छ। यो परिवर्तित संरचनासँगै विकास निर्माण, स्रोत व्यवस्थापन र जनजिविकाससँग सम्बन्धित काम, कर्तव्य र अधिकार धेरै हदसम्म स्थानिय तहमा निहित रहेको छ। स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले गा. पा. तथा नगरपालिकाहरुलाई आफ्नो क्षेत्राधिकारको विषयमा आवधिक तथा वार्षिक क्षेत्रगत योजना बनाउन सक्ने अधिकार सुनिश्चित गरेको छ। यसले योजना निर्माणको प्रक्रयामा वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, विपद् व्यवस्थापन, सुशासन आदि विषयलाई आधार बनाउनु पर्ने कुरा समेत उल्लेख गरेको छ। यी प्रावधानहरुले स्थानिय तहका योजनाहरुमा जलवायु परिवर्तनलाई एकीकृत गर्ने अवसर सृजना गरेको छ।

यसै सन्दर्भमा राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६ पनि लागु भैसकेको छ जसले राज्यका सबै तह र विषयगत क्षेत्रका नीति, रणनीति, विकास योजना र कार्यक्रमहरुमा जलवायु परिवर्तनका मुद्दाहरुलाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने उद्देश्य राखेको छ। नीतिले विशेष गरी जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय नीति, रणनीति तथा योजनाहरुको कार्यान्वयन स्थानिय तहबाट गरिनेछ भनी स्पष्ट किटान गरेको छ। यो परिमार्जित लापा खाकाले स्थानिय सरकारहरुलाई स्थानिय स्तरमा जलवायु परिवर्तनका असर तथा अवसरहरु व्यवस्थापन गर्न र दीर्घकालिन जलवायुमैत्री विकासका योजनाहरु पहिचान तथा कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्नेछ। यस खाकाले स्थानिय स्तरमा विभिन्न सरोकारवालाहरुबीच नियमित सहकार्य तथा सम्वाद मार्फत स्थानिय क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयनमा सहमति निर्माण गरी जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन र दिगो विकाससँग सम्बन्धित अन्तरराष्ट्रिय प्रतिवद्वताहरुको कार्यान्वयन गर्न समेत मद्दत गर्नेछ।

परिमार्जित स्थानिय अनुकूलन योजनाको खाका एवं स्थानिय आवश्यकता र परिवेष अनुसार जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई समग्र स्थानिय योजना प्रक्रियामा समायोजन तथा मूल प्रवाहीकरण गर्न मुख्य रूपमा ७ चरण प्रक्रियाहरु अंगिकार गरिएको छ। जस अनुसार पहिलो चरणमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना तथा क्षमता

अभिवृद्धि गरे पश्चात समुदायको जलवायु परिवर्तन संकटासन्ता तथा जोखिम विश्लेषण गरी बस्तुगत विवरण तयार गरिन्छ । अर्को महत्वपूर्ण प्रकृया भनेको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापनका रणनीतिको पहिचान गर्नु हो । यसरी पहिचान गरिएका रणनीति र कार्यहरूलाई स्थानिय सरकारको नीति तथा योजनाहरूमा समायोजन र वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गरी अनुकूलन कार्यहरूलाई स्थानिय समुदाय लक्षित गरी कार्यान्वयन गरिन्छ ।

बन तथा वातावरण मन्त्रालय, अनुकूलन कोष र विश्व खाद्य कार्यक्रमले यस गाउँपालिकामा सञ्चालन गरिरहेको कर्णलीमा खाद्य सुरक्षाका लागि जलवायु परिवर्तन अनुकूलन परियोजनाको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग र स्थानिय संस्था पेस नेपालकोमा यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको हो । स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको खाका २०७६ अनुसार यो कार्ययोजना तयार गरिएको हो । यसको तयारी प्रकृयामा निर्वाचित जन प्रतिनिधिहरु, वडा सचिव, शिक्षक, समाजसेवी, स्थानिय राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरु, स्थानिय निकायको विषयगत शाखाहरुको कर्मचारीहरु, महिला, दलित, जनजाति तथा पछाडी परेका वर्ग लगायत अन्य बुद्धिजीविहरुको सहभागितामा थियो ।

यस योजना तयारीको प्रक्रियामा तातोपानी गाउँपालिका (गा. पा.), तथा वडाहरूमा गोष्ठीहरु संचालन गरिएको थियो । जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना, जलवायु परिवर्तन संकटासन्ता तथा क्षमताको विभिन्न सहभागितामूलक ग्रामिण लेखाजोखाका विधिहरूद्वारा विश्लेषण, अनुकूलनका उपायहरुको पहिचान र प्राथमिककरण गरिएको थियो । २०७७ साल २०७८ साल बैशाख १५ गते संचालित गाउँ पालिका तहको स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गोष्ठीबाट यो स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको हो ।

१.२ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्ययोजनाको औचित्य, लक्ष्य, मान्यता, आधारहरु, विधि एवं प्रक्रिया सीमाहरु

१.२.१ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको औचित्य, लक्ष्य, मान्यता एवं आधारहरु

जलवायु परिवर्तन विश्वव्यापी मुद्दा भएतापनि यसको प्रभाव स्थानिय स्तरमा पर्दछ । गाउँपालिकामा जलवायु परिवर्तनका अर्थात वर्षाको चक्रमा भएको फेरवदल र तापक्रम वृद्धिका कारण प्राकृतिक स्रोतहरूमा ह्लास आउनु, कृषि उत्पादनमा कमी हुनका साथै अति विपन्न समुदायको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असरहरु पुऱ्याइरहेको छ । बन तथा वातावरण मन्त्रालयले प्रकाशित संकटासन्ताको प्रतिवेदन, २०७८ मा तातोपानी गाउँपालिका अति उच्च संकटासन्त तहमा रहेको छ । गाउँपालिकाको लगानीमा भएका विकास निर्माणका कार्यहरूलाई जलवायुजन्य प्रकोपहरु खडेरी, रोगकिरा, आगलागी र पहिरो आदिबाट क्षति गरिरहेको हुदौँ लगानीबाट अपेक्षित नतीजा प्राप्त गर्न कठिन भईरहेको छ र ती विकासका कार्यहरु दीगो हुन सकेका छैनन् । त्यसकारण अनुकूलनका कार्यहरूमा लगानी गर्न र विकासलाई जलवायु उत्थानशील बनाउनका लागि स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको आवश्यकता महशुस गरि गाउँपालिकाको नेतृत्वमा योजना तर्जुमा गरिएको छ । यस स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको लक्ष्य जलवायु उत्थानशील समाजको निर्माण गर्नु रहेको छ । यसरी नै स्थानिय स्तरमा कार्यान्वयन गरिने विकास कार्यक्रमहरूलाई जलवायु उत्थानशील बनाउन र जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने रहेको छ भने यस योजनाको उद्देश्यहरु निम्नानुसार रहेका छन् :

- स्थानिय स्तरमा जलवायु परिवर्तनबाट सृजित जोखिम र संकटासन्ताको पहिचान, अभिलेखीकरण र प्राथमिकीकरण गर्न सहयोग गर्ने ।
- जोखिममा रहेका तथा संकटासन्त व्यक्ति, घरधुरी, समूह र समुदायको अनुकूलन क्षमतामा बढोत्तरी गर्न र जलवायु उत्थानशील क्रियाकलापहरु पहिचान गरी कार्यान्वयन गर्न सहजीकरण गर्ने ।
- स्थानिय तहको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापनको विषयलाई एककृत गर्दै जलवायु उत्थानशील योजनाहरूको कार्यान्वयनमा लगानी अभिवृद्धि गर्ने ।

- स्थानिय स्तरमा निर्माण गरिने विकासका पूर्वाधारहरूका साथै शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी र स्थानिय प्रविधिलाई जलवायु उत्थानशील बनाउन सहयोग गर्ने ।

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६, जलवायु परिवर्तन नीति, २०७६ र स्थानिय अनुकूलन योजना तर्जुमाका राष्ट्रिय संरचना, २०७६, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति तथा कार्ययोजना (२०७७-२०८७) तथा उत्थानशील स्थानिय समुदायका लागि नमूना रणनीति, २०७५ र राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रमलाई आधार मान्दै गाउँपालिका समग्र संकटासन्ता तथा अनुकूलन विश्लेषणको आधारमा यो स्थानिय अनुकूलन योजना तर्जुमा गरिएको छ । यस कार्ययोजनामा जलवायु परिवर्तनबाट सृजित प्रकोप तथा जोखिमहरूबाट प्रमुख रूपमा प्रभावित हुने सामाजिक समूहहरु विशेष गरी महिला, बालबालिका तथा वृद्ध-वृद्धाहरूमा पर्ने असर तथा प्रभावहरु विश्लेषण गर्दै उनीहरु मैत्री कार्यक्रमहरु तय गरिएका छन् ।

यसरी नै संकटासन्त क्षेत्र र घरधुरीहरूलाई अति आवश्यक र तत्कालै कार्यान्वयन गर्नु पर्ने अनुकूलनका कार्यहरूलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी उनीहरूलाई लक्षित हुने र थप रोजगारीको सृजना गर्ने कार्यक्रमहरु, महिलाहरूको कार्यबोधलाई न्यून गर्न र महिलाहरूको स्वास्थ्य सुधारका प्रविधिहरु समावेश गरिएको छन् ।

१.२.२ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाका विधि तथा प्रक्रियाहरु

स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गर्दा नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालयले कार्यान्वयन गरिरहेको परिमार्जित स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय खाका, २०७६ लाई मुख्य मार्गदर्शन दस्तावेजको रूपमा अनुसरण गरिएको छ । यस राष्ट्रिय खाकाले सिफारिस गरेका विधि, प्रक्रिया र चरणहरु नै अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्दा विचार गरिएका छन् । निर्दिष्टरूपमा, यस कार्ययोजना तर्जुमा गर्दा निम्नानुसारका मुख्य विधि तथा प्रक्रियाहरु अपनाईका थिए ।

- स्थानिय तह (पालिका) तह र वडा तहमा जलवायु परिवर्तन सचेतना अभिवृद्धि गोष्ठी:

स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाको क्रममा स्थानिय तह र वडा स्तरमा योजना तर्जुमा प्रक्रियामा संलग्न रहने व्यक्ति र सरोकारवालाहरूलाई जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरणको विषयमा सचेतना गर्दै स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाको औचित्य र आवश्यकता विषयमा सचेत गर्नुका साथै कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रियाको विषयमा जानकारी गरिएको थियो ।

- वस्ती स्तर र वडा तहमा जलवायु जोखिम र संकटासन्ताको विश्लेषणका गोष्ठी:

जलवायु परिवर्तनको कारणले सृजना भएको जोखिम र संकटासन्ताको विषयमा वस्ती स्तरमा धरातलिय हिडाँइ विधिवाट निश्चित स्थान र स्थानिय जानिफकार व्यक्तिहरूसंग अन्तरक्रिया गरि सूचना तथा तथ्याङ्कहरु सकलन गरिएका थिए ।

वस्ती स्तरबाट प्राप्त भएका सूचनाहरूलाई वडा तहमा संग्रह गर्दै विभिन्न सहभागितामूलक विधिहरूको प्रयोग गर्दै वडागतरूपमा जलवायु जोखिम र संकटासन्ताको विश्लेषण गरिएको थियो । यस विश्लेषणको आधारमा वडा तहमा रहेका जलवायु जन्य जोखिम तथा प्रकोपहरूको पहिचान तथा स्तरीकरण गरिएको थियो । यसरी जलवायु जोखिम तथा संकटासन्ताको आधारमा वडाका अनुकूलन तथा विपद् जोखिमका रणनीतिहरु, सो रणनीति अन्तरगतका अनुकूलनका उपायहरु पहिचान, प्राथमिकीकरण र छनोट गरि वडागतरूपमा अनुकूलन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका उपायहरु पहिचान गरिएका थिए ।

- पालिकास्तर जलवायु जोखिम तथा संकटासन्ताको विश्लेषण र अनुकूलन कार्ययोजनाका तर्जुमा गोष्ठी

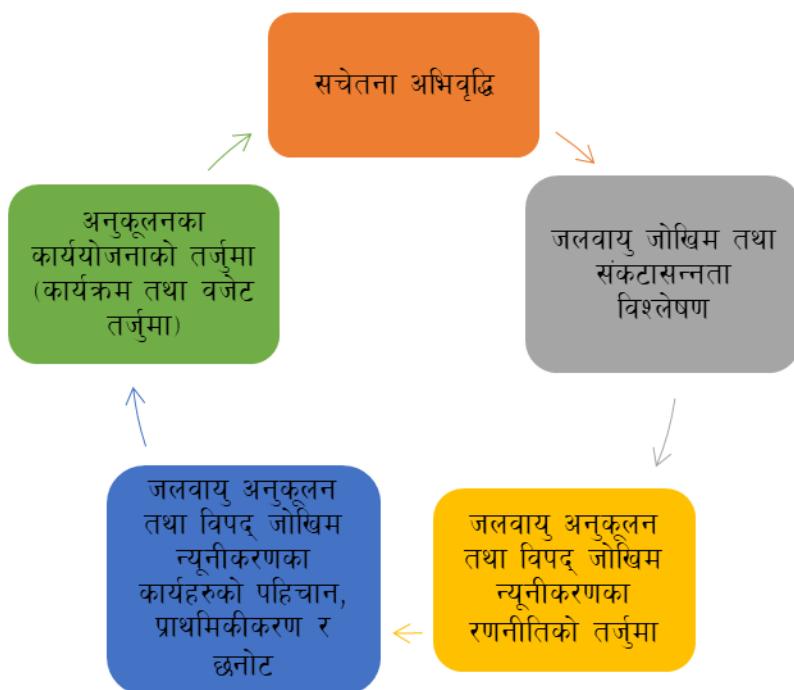
वडागत रूपमा प्राप्त भएका जलवायु जोखिम तथा संकटासन्ताको अवस्थालाई समग्र गाउँपालिकाको तहमा विश्लेषण गर्दै संग्रह गरि समग्र गाउँपालिका तहको जलवायु जोखिम तथा संकटासन्ता विश्लेषण गरिएको थियो । यसरी नै भौगोलिक सूचना प्रणालीहरूको आधार तयार गरिएका विभिन्न प्रकोप-जोखिमहरूका नंकसाहरूबाट विश्लेषण समेत

गरिएको थियो । यसैगरि खुल्ला स्रोत (विश्व बैंक ज्ञान पोर्टल)बाट प्राप्त जलवायुसंग सम्बन्धित तापक्रम र वर्षाका सूचनाहरूलाई विश्लेषण गरि जलवायुको ऐतिहासिक प्रवाह र भविष्यको परिदृष्ट्यको समेत विश्लेषण गरिएको थियो ।

जलवायु जोखिम तथा संकटासन्ता विश्लेषण र बडा तहमा तर्जुमा गरिएको जलवायु अनुकूलन तथा विपद् जोखिमका रणनीतिहरु आधारमा गाउँपालिका तहका जलवायु अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनिकरणका रणनीतिहरु तर्जुमा गरिएका थिए । तर्जुमा गरिएका रणनीतिहरुको आधारमा स्थानिय अनुकूलनका उपायहरूको पुनः पहिचान, प्राथमिकीकरण र छनोट गरिएका थिए । छनोट भएका अनुकूलनका उपायहरूलाई योजना र बजेट तर्जुमा गर्दै स्थानिय कार्ययोजनाको तयारी गरिएको थियो ।

१ दिन सम्म सञ्चालन भएको गोष्ठीको अन्तमा अनुकूलन कार्ययोजनालाई चालू वर्षका कार्यक्रमहरूमा र आगामी वर्षको वार्षिक योजनामा एकिकृत गर्दै लैजाने र गाउँपालिकाबाट तर्जुमा गरिने आवधीक योजनाको अनुसूचीमा राख्ने समेत छलफल तथा प्रतिवद्धता गाउँपालिका प्रमख र अन्य जनप्रतिनिधीहरूबाट भएको थियो ।

स्थानिय अनुकूलन तर्जुमाका प्रक्रिया तथा विधिलाई सक्षिप्तरूपमा चित्र १ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

चित्र १ : स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाका विधि तथा प्रक्रियाहरू

१.२.३ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाका सीमाहरू

स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रियाका सीमाहरु निम्न रहेका छन् ।

- गाउँपालिका तहको जलवायु जोखिम तथा संकटासन्ता सम्बन्धित आवश्यक तथ्याङ्कहरूको उपलब्धता नहुँदा स्थानिय व्यक्ति तथा जानिफकारहरूको अनुभव र धारणाहरु सलग्न गरिएका छन् ।
- गाउँपालिकामा विकासका आधारभुत पूर्वाधारहरूको पहुँच नभएकोले विकास र जलवायु परिवर्तन अनुकूलनलाई छुट्याउन कठिन भएको हुदाँ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गर्ने प्रक्रियामा विकासका कार्यहरु समेत माग भएका छन् । स्थानियहरूका सबै विकासका सबै आवश्यकताहरूलाई कार्ययोजनामा समावेश भएका छैनन् ।
- जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनिकरणका विषयमा स्थानिय सरोकारवालाहरूको वुभाईको फरक र न्यून भएकोले ती विषयमा साभा वुभाई र सचेतना अभिवृद्धीका लागि धेरै समय छुट्याउनु परेकोले संकटासन्ता र अनुकूलन उपायहरु छनोटमा सामूहिक छलफल कम भएको ।

- कोभिड-१९ माहामारीले गर्दा स्थानिय योजना तर्जुमा अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा प्रक्रिया समयमा नै सम्पन्न गर्न असहज भएकोले केहि अनुकूलनका कार्यहरु चालू वर्षका वार्षिक योजनामा समेत संलग्न भएका छन्।

१.३ गाउँपालिकाको पृष्ठभूमि

१.३.१ गा.पा. को सामान्य जानकारी

जुम्ला जिल्लाका ८ वटा स्थानिय तहहरु मध्ये तातोपानी गा. पा. पनि एक हो। यस गा. पा.मा ८ वटा वडाहरु छन्। यस तातोपानी गा. पा. साविकका गा.वि.स.हरु तातोपानी, हाँकु, लाम्रा र ताम्ती मिलेर पालिका बनेको छ। यस गा. पा.को उत्तरमा सिँजा गा. पा. र चन्दननाथ नगरपालिका, पूर्वमा गुठीचौर गा. पा., पश्चिममा तिला गा. पा. र कालिकोट जिल्ला र दक्षिणमा जाजरकोट जिल्लासँग सिमाना जोडिएको छ। यसको कुल क्षेत्रफल ५२५.५७ वर्ग कि.मि. रहेको छ।

१.३.२ जनसंख्या

घरपरिवार सर्वेक्षण २०७४ अनुसार यस गा. पा.को जनसंख्या ९२७२ (५२%) पुरुष र ८५६२ (४८%) महिला गरी जम्मा १७८३४ देखिन्छ। यस गा. पा.मा जम्मा ३१६३ घरधुरी छन्। यस गा. पा.मा मुख्य गरि पहाडी ब्राह्मण/क्षेत्री, पहाडी दलित र पहाडी अन्य लगायतका जातजातीहरुको वसोवास रहेको छ। जातिगत आधारमा हेदा क्षेत्री, ब्राह्मण जनसंख्या १३८०० (७७.३८%), पहाडी दलित ३९५९ (२२.२०%) र पहाडी अन्य ७५ (०.४२%) रहेको छ।

तालिका १: गा. पा.को जनसंख्याको विवरण

वडा नं.	घरपरिवार	जनसंख्या			औषत परिवार संख्या	लैंगिक अनुपात
		जम्मा	पुरुष	महिला		
१	२९९	१७४२	९०५	८३७	५.८३	१०८.१२
२	३६७	२०६८	१०९८	९७०	५.६३	११३.२
३	३२४	१८६३	९८३	८८०	५.७५	१११.७
४	५३१	२७३३	१४३२	१३०१	५.१५	११०.०७
५	२९९	१४९७	७९८	६९९	५.०१	११४.१६
६	२८६	१५९४	७९०	८०४	५.५७	९८.२६
७	५६८	३३२९	१६७६	१६५३	५.८६	१०९.३९
८	४८९	३००८	१५९०	१४१८	६.१५	११२.१३
	३१६३	१७८३४	९२७२	८५६२	५.६२	१०८.६३

स्रोत: जलवायु पाश्वचित्र, क्यापस्-कर्णाली, २०७६

१.३.३ आर्थिक सामाजिक एवं मानवीय अवस्था (शिक्षा, स्वास्थ्य र मानवस्रोत)

संचार सुविधाका साधानहरुमा यस गाविसमा ३१६३ घरधुरीहरु मध्ये केही न केही संचारको सुविधा भएको देखिन्छ। १२१८ घरधुरीमा रेडियो, ८५ घरधुरीसँग टेलिभिजन र २७४१ सँग मोबाइल फोन प्रयोग भएको देखिन्छ। यहाँको

आयआर्जनको प्रमुख श्रोत स्थानिय ज्याला मजदुरी तथा विभिन्न आयोजनाहरूमा काम गर्ने र वैदेशिक रोजगारबाट आएको रेमिटान्स नै हो । विदेश जाने क्रम युवाहरूमा दिन प्रति दिन बढ्दो रहेको छ ।

खानेपानीको दृष्टिकोणले यस पालिकामा ४ वटा पानीको मुहान रहेको छ जसबाट यहाँको नागरिक पानी पिउछ्न् । यस गाउँपालिकामा कूल ५ स्वास्थ्य संस्थाहरु मध्ये १ सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई र ४ वटा स्वास्थ्य चौकी रहेको छन् । यी स्वास्थ्य संस्थाहरूमा कूल ३३ स्वास्थ्यकर्मीको स्विकृत दरबन्दी रहेको छ र उनीहरु मार्फत स्वास्थ्य सेवाहरु प्रदान भईरहेको छ । जटिल स्वास्थ्य समस्या देखा परेको खण्डमा जिल्ला सदरमुकाममा उपचारको लागि लिग्ने गरिन्छ । गा. पा. क्षेत्र भित्र रहेका पाँच वर्ष मुनिका बालबालिका संख्या ३५५ जना, यहाँका स्वास्थ्य केन्द्रबाट खोप लिने बालबालिका संख्या १७२६ जना, बढ्दी अनुगमन गरिएका बालबालिका संख्या ८०४ जना मध्ये कुपोषित बालबालिका संख्या ६२ रहेको देखिन्छ ।

राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार यस गाँउ पालिकामा ३३.२७% मात्र साक्षर रहेका छन् जबकि जुम्ला जिल्लाको साक्षरताको दर ५५% रहेको छ । महिला साक्षरताको दर जम्मा ४१% महिला छन् । तातोपानी गा. पा.मा यस क्षेत्रमा रहेका कूल २७ विद्यालय मध्ये सामुदायिक विद्यालय २६ वटा र संस्थागत १ वटा रहेका छन् जसमध्ये २० वटा माध्यामिक, ७ वटा आधारभूत विद्यालयहरु रहेका छन् । यहाँका जनसमुदायमा जलवायु परिवर्तन तथा जलवायु परिवर्तनका अवसर, प्रभाव र असरहरु सम्बन्धी सामान्य जानकारी रहेको देखिन्छ ।

यहाँका जनसमुदायमा जलवायु परिवर्तन तथा जलवायु परिवर्तनका अवसर, प्रभाव र असरहरु सम्बन्धी सामान्य जानकारी रहेको देखिन्छ ।

यस गा. पा. बासिन्दाहरूको प्रमुख पेशा कृषि रहेको भएतापनि रोजगारीको लागि विदेशिने (भारत र खाडी मुलुकजाने) को संख्या उल्लेखनीय छ । कृषि अन्तर्गत यहाँका अधिकांश भू-भागमा धान, गहुँ, मकै, , कोदोको खेती गरिन्छ भने नगदे वाली अन्तर्गत अदुवा र बेसार खेती गरिन्छ । तरकारी वालीमा विशेष गरी आलु, काउली, बन्दा, सिमी, बोडी, भान्टा, भटमास, गोलभेडा र प्याज आदिको खेती गरिन्छ । फलफूलमा यहाँ छिटफुट रूपमा स्याउ, केरा, लिचि, आँप, सुन्तला, मौसम, कागती खेती गरिन्छ । पशुपालनको हकमा भैसी, गाई, कुखुरा र भेडाबाखापालन गरिन्छ । कृषि उपज संकलन केन्द्र तथा व्यापारिक केन्द्रको अभावले यहाँ उत्पादित वस्तुहरूले उचित मुल्य पाउन सकेका छैन् ।

गा. पा.मा विभिन्न संघ संस्थाहरु क्रियासिल रहेका छन् र यी संस्थाहरुले सामुदायिक विकास तथा पूर्वाधार निर्माणमा सहयोग पुऱ्याउदै आएका छन् । मुख्यगरि स्वास्थ्य, सरसफाई, कृषि, शिक्षा, पुर्वाधार निर्माण आदि क्षेत्रमा संघ संस्थाहरुले आर्थिक तथा भौतिक रूपमा सहयोग गर्दै आएका छन् । क्रियासिल संस्थाहरु तथा कार्यक्रमहरूमा मा रेडक्रस सोसाइटी जुम्ला, सेडा नेपाल, दलित सेव संघ, महिला विकास कार्यालय, घरेलु विकास कार्यालय, पेस नेपाल, लिङ्क हेल्पटास, कास्डा जुम्ला, कर्णाली रोजगार कार्यक्रम (जि.वि.स), क्याड नेपाल र विश्व खाद्य कार्यक्रम, बहुक्षेत्रिय पोषण, युनिसेफ लगायतका रहेका छन् । स्थानिय स्तरमा विभिन्न कृषक समुह, आमा समुह, वन समुह, युवा क्लब, बाल क्लब आदिले विभिन्न ठाँउमा विभिन्न तरिकाबाट विकासमा सहयोग गर्दै आएका छन् ।

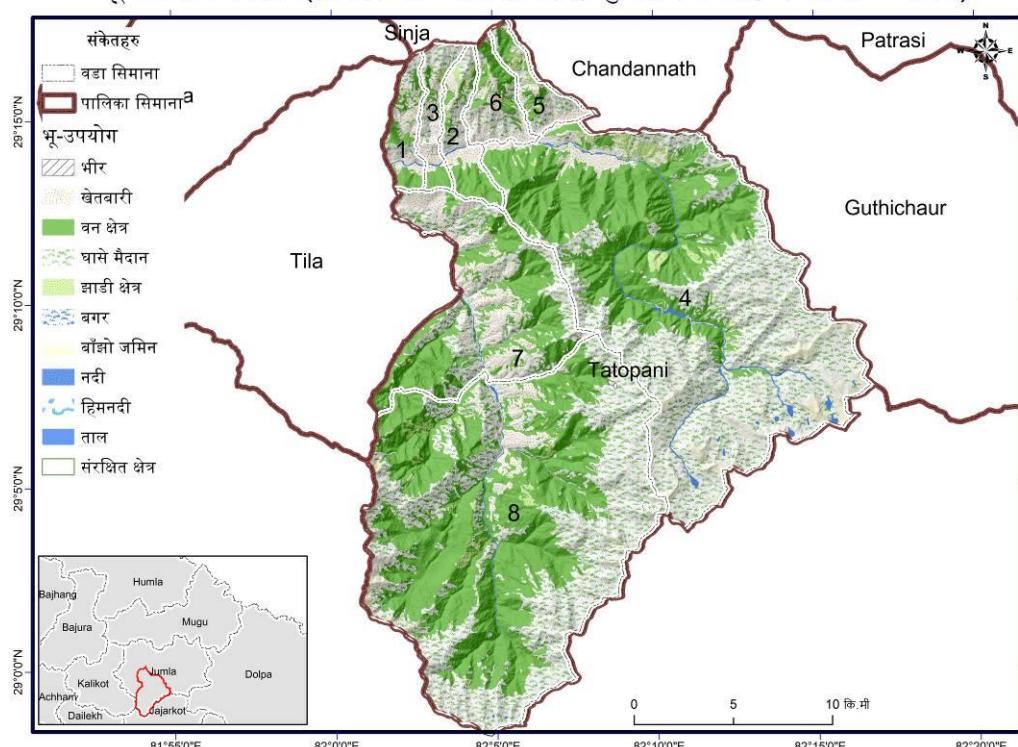
१.३.४ प्राकृतिक श्रोतको अवस्था

यस पालिकाको कुल क्षेत्रफल ५२५.६ वर्ग कि.मी मध्ये ८७८.०२ हेक्टर वनक्षेत्र रहेको छ । यस पालिकामा ४२ % क्षेत्र वन र ५०.५ % कृषि क्षेत्रले ढाकेको छ (श्रोत :यस गा. पा. जम्मा ८ वटा सामुदायिक वन रहेका छन् । यी सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूले ७३९.६ हेक्टर वनको संरक्षण तथा उपयोग गरिरहेका छन् । अझै पनि धेरै राष्ट्रिय वनको भाग सामुदायिक वनमा हस्तान्तरण हुन वाकि छ । जैविक विविधताका हिसावले उच्च पर्वतीय चिसो हावापानीमा पाइने जीव

तथा वनस्पतिहरूमा गन्नाइनो चिराइतो, तितो पाँच औले, सतुवा विदा, सेतो चिनी, कटुको, बसो, सुगन्दवाल, पाखनवेद, पोकचाल्नु, तितो, विर्विसी, भालुबाघ, स्याल, बदेल, रतुवा, रेडपाण्डा, डाँफे, च्याखुरा, कालिज, परेवा भंगेरा, फडरास, ढुकुर, लाटोकोसेरो, चिल, बाँज, मुख्य रूपमा रहेका छन्। यस गा. पा.को पहाडको माथिल्लो भागका अधिकांस स्थानमा वन तथा खर्कहरू रहेका छन्। जडिवुटीहरूमा लौठे सल्लो, पाखनवेद, हातेजडी, सतुवा, पाँचआँले, अत्तिस, टिमुर र बाज, गुराँस, सल्लो, उत्तीस, देवदार लगायतका वनस्पतिहरू पाइन्छ।

यस गा. पा.का अन्तरगत ४ बटा संरक्षित पानी मुहान रहेका छन् जस्तै गोरथला, बुढबुढी, पानीखोला र पिप्लेरी खानेपानी मुहान। त्यसैगरी ३ क्षेत्रहरूमा नदी नियन्त्रण तथा उकासबाट संरक्षित रहेको पाइन्छ। यस पालिकामा रहेका खोलाहरू तिला नदि, भेरी खोला, गिडी गाड र कर्णाली नदी छन् जसबाट सिचाइकुलो, घट्ट र विद्युतका लागि उपयोग हने गरेको छ। यस गा. पा.मा मुख्य पानीको मुहान जस्तै गोरथला, बुढबुढी, पानीखोला संरक्षित पानी मुहान र पिप्लेरी खानेपानी मुहान रहेको छन्। हाल बढ्दो खडेरीका कारणले यि खोला तथा खोलिस्हरूमा पानीको श्रोत घट्टै गएकोले सिंचाईको लागि समस्या हुने गरेको छ।

भू-उपयोग नक्सा (तातोपानी गाउँपालिका, जुम्ला जिल्ला, कर्णाली प्रदेश)

चित्र २: तातोपानी गाउँपालिकाको भूउपयोग नक्सा

१.३.५ उर्जाको अवस्था

यस गा. पा.का घरधुरीहरू खाना पकाउनको लागि ईन्धनको रूपमा ९९.४९ प्रतिशत दाउराको प्रयोग गरिन्छ। उज्यालोको लागि मुख्य रूपमा साना जलविधुत तथा सोलारको प्रयोग गर्ने गर्दछन्। जस मध्ये ५०.१४ प्रतिशत सोलार रहेको छ अरु घरपरिवारले विद्युतलाई बत्ती बाल्न प्रयोग गर्ने गरेका छन् भने २ परिवारमा इन्धनको रूपमा एल.पि.जि. ग्यास प्रयोग गरेको पाइन्छ।

१.३.६ भौतिक पूर्वाधार तथा सामुदायिक विकास

गा. पा. क्षेत्र भित्र रहेका सडकहरुमा बस, जीप र मोटरसाईकल संचालन हुने गरेको छ। राजमार्ग देखि अन्य भागमा जाने सडक कच्ची तथा निर्माणाधिन रहेका छन्। गा. पा.का सबै वडाका वस्तीहरु सडक सञ्जालमा जोडिएको देखिन्छ। यहाँ करिब ५९.५ किलोमिटर सडक सञ्जाल रहेको पाइन्छ भने वार्षिक करिब ४५२०० जना लाभान्वित हुने गरेका छ।

यस गा. पा. क्षेत्रमा निर्माण गरिएको सडकको नाम, सडकबाट जोडिने वस्तीहरु, लम्वाई, तथा लाभान्वित जनसंख्या सम्बन्धी विवरण वडागत रूपमा देहायको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका २: तातोपानी गा. पा.मा भएका सडक सञ्जाल

वडा.न	सडकको नाम	जोडिने वस्तीहरु		लम्बाई (कि.मि.	प्रकार	लाभान्वित जनसंख्या
		देखि	सम्म			
१	कर्णाली राजमार्ग	राँका	बाइराका	१	पक्की	5000
२	कर्णाली राजमार्ग	लिताकोट	खड्काबाडा	२=५	कालो पत्रे	3500
	कर्णाली राजमार्ग	जर्मी	वाविरा	१	कालो पत्रे	1700
३	कर्णाली राजमार्ग	लिताकोट	जर्मी	२	कालो पत्रे	6000
४	ग्रामीण राजमार्ग	डाँगीवाडा	गिडिखोला	४	कच्ची	4000
५	कर्णाली राजमार्ग	ऐरेनी	उमाड	२.५	कालो पत्रे	3000
६	कर्णाली राजमार्ग	ऐरेनी	वाविरा	२.५	कालो पत्रे	2000
७	हिमाली राजमार्ग	त्रिवेणी	झिम्ल्चा	२२	कच्ची	10000
८	हिमाली राजमार्ग	त्रिवेणी	झिम्ल्चा	२२	कच्ची	10000
जम्मा				५९=५		45200

स्रोत : संस्थागत सर्वेक्षण २०७५

परिच्छेद २ : जलवायु परिवर्तनको अवस्था

२.१ जलवायु परिवर्तनको क्रम र परिदृष्टि विश्लेषण (Climate Change Trend and Scenario Analysis)

२.१.१ मौसमी पात्रो

विगत ३० वर्षको अन्तरालमा स्थानिय स्तरमा जलवायुमा आएका परिवर्तनहरुको जानकारी प्राप्त गर्न यो विधिको प्रयोग गरिएको थियो । यस विधिको छलफलमा समुदायका ज्येष्ठ नागरिक, वुद्धिजीवी तथा जानिफकारहरुको सहभागिता रहेको थियो । यसै विधिको प्रयोग गरी समुदायस्तरमा जलवायु परिवर्तनको कारणले वालीचक्र, वनस्पति प्रजातिहरुको जीवनचक्र/व्यवहार, प्रकोपको स्वरूप लगायत अन्य विभिन्न क्षेत्रहरुमा आएका/देखिएका परिवर्तनहरुको जानकारी समेत प्राप्त गरिएको थियो ।

मौसमी पात्रोको विश्लेषण गर्दा स्थानिय स्तरमा जाडोको समयावधि घट्दै गएको, गर्मीका दिनहरु लम्बिएको र तुलनात्मक रूपमा तातोपना बढेको पाइएको छ । मनसुनी तथा हिउँदै वर्षाको समयावधि, मात्रा र तौर तरिकामा फेरबदल आएको देखिन्छ । पहिलेको तुलनामा वर्षात्को अवधि कम भएको तर वर्षा हुँदा एक्कासि हुने र एकै पटक ठूलो मात्रामा वर्षा हुने गरेको देखिन्छ ।

यहाँका वासिन्दाको अनुसार गर्मीका दिनहरु बढेको र पानी पर्ने समयमा फेरबदल भएको कारणले गर्दा खेतिपाती गर्ने समयमा पनि हेरफेर भएको देखिन्छ । यहाँका प्रमुख वालीहरु जौ र धान लगाउने समयावधिमा पहिलेको तुलनामा परिवर्तन आएको छ ।

मौसममा आएको परिवर्तनले गर्दा बाढी, खडेरी, पहिरो जस्ता विपद्को घटनाहरु बढेको पाइएको छ । यसरी जलवायुमा आएको परिवर्तनको प्रत्यक्ष असर कृषिमा मात्र नभई मानव स्वास्थ्य लगायत पानीका मुहानहरु, वन तथा जैविक विविधतामा समेत परेको देखिन्छ । यस प्रकारका परिवर्तनहरुले स्थानिय वासिन्दाहरुको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असर पार्नुका साथै उनीहरुको दैनिकीलाई थप चुनौतीपूर्ण बनाएको देखिन्छ ।

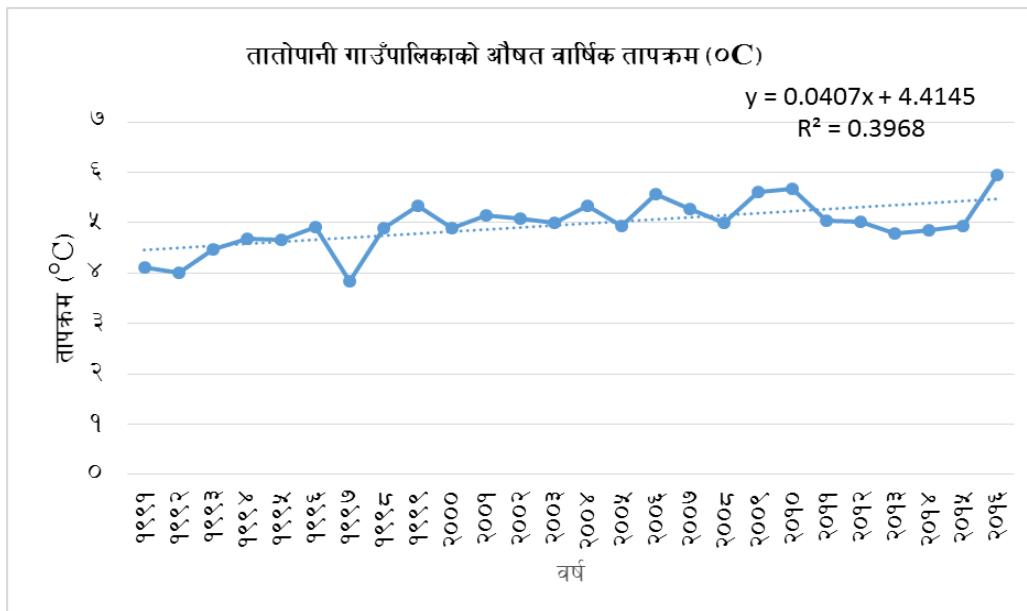
गाउँपालिकामा गुराँस ३० वर्ष पहिले भन्दा छिटो फुल थालेको पाईयो । पहिला चैत्र-वैशाखमा फुल्ने लालिगुराँस फाल्युन चैत्रमा नै फुल्ने थालेका छ । यसरी नै स्थानिय आरु पनि केहि महिना अगाडी नै फुल्ने गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी वर्षायाममा पानीका मुल फुट्ने क्रम पनि निकै कम भएको पाईएको छ, भने प्रकोपका घटना (बाढी, पहिरो) हुने समयमा परिवर्तन भएको छ । यसरी जलवायुमा आएको परिवर्तनले कृषि वालीमा रोग र कीराको वृद्धि, समयमा पानी नपर्ने र विभिन्न जलवायुन्य प्रकोपहरु सुख्खा खडेरी, पहिरो, आगलागीहरुका कारणले कृषिमा मात्र नभई, जलस्रोत, वन तथा जैविक विविधतामा समेत असर परेको देखिन्छ । यसले गर्दा कृषि उत्पादनमा कमी भएको, वन पैदावारहरु नष्ट भएका र आनेपानी तथा सिचाँइकालागि पानीको उपलब्धता कमी हुँदौँ स्थानियहरुको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असर पार्नुका साथै उनीहरुको दैनिकीलाई थप चुनौतीपूर्ण बनाएको देखिन्छ । सहभागीतामूलक तरिकाबाट तयार गरिएको मौसमी पात्रो अनुसूची- १ मा राखिएको छ ।

२.१.२ जलवायु तथ्यांक

उच्च हिमाली जलवायु : यो हावापानी यस क्षेत्रको २३०० मी भन्दा माथिको उचाईमा पाइन्छ । यस प्रकारको हावापानी भएको ठाउँमा हिउँदको मौसममा प्रयाप्त मात्रामा हिउँ पर्दछ । यो हावापानी गोब्रे सल्लो प्रमुख कोणधारी जंगलको रूपमा रहेको पाइन्छ । अन्य प्रजातिहरु देवदार, धुपी आदी यि बाहेक त्यस क्षेत्रमा पाइने चौडापाते वनस्पति जस्तै खस, बाभँ, ओखर, गुरास, उतिस, भोजपत्र र भाडी प्रजाति जस्तै वेत, बारबेरी आदी । यस गा. पा. २४६३ मिटर उचाईमा अवस्थित छ । त्यसैगरी सबैभन्दा तापक्रम बढि वैशाख महिना र सबैभन्दा कम तापक्रम पौष महिनामा हुने गर्दछ ।

तापक्रमः

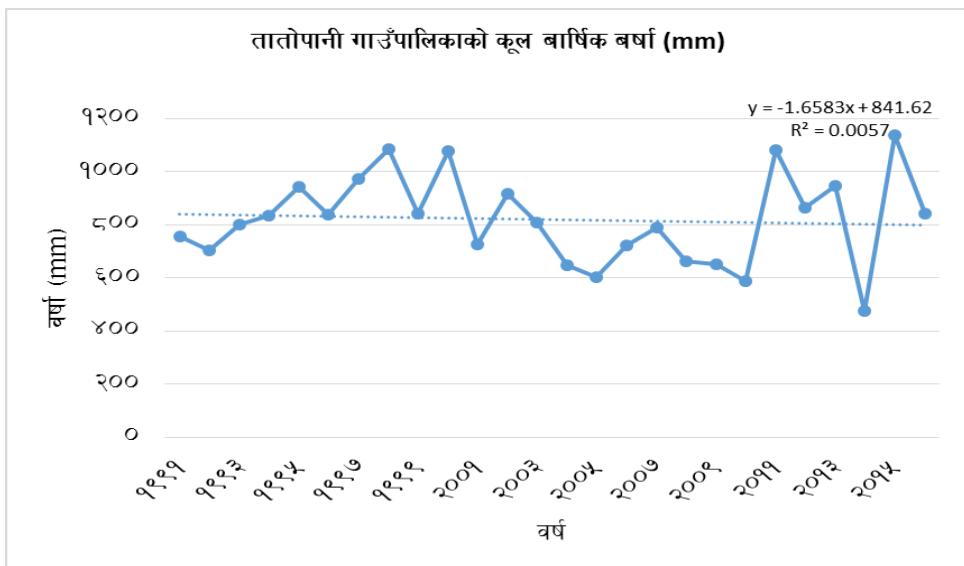
विश्व वैकको <https://climateknowledgeportal.worldbank> वाट सन् १९९० देखि २०१६ तापक्रमको सूचना तथा तथ्यांकहरु डाउनलोड गरि तापक्रमको विश्लेषण गर्दा औसत तापक्रम ४.४१ डिग्री सेल्सीयस रहेको देखिन्छ। यो अवधीमा तथ्यांकहरुलाई विश्लेषण गर्दा वार्षिक औषत वृद्धि दर ०.०४०७ डिग्री सेल्सीयस रहेको छ, जुने समग्र नेपालको तापक्रम वृद्धिदर (०.०५६ डिग्री सेल्सीयस) भन्दा कम रहेको देखिन्छ।

चित्र ३: तातोपानी गा. पा.को वार्षिक औषत तापक्रम

वर्षा :

विश्व वैकको <https://climateknowledgeportal.worldbank> वाट सन् १९९० देखि २०१६ सम्मको वर्षाको तथांकलाई विश्लेषण गर्दा औसत वार्षिक वर्षा ८४१.६२ मिली मिटर देखिन्छ। यस तथांक अनुसार वर्षाको वार्षिक वृद्धिदर -१.६५८ प्रतिशत रहेको छ। वर्षाको क्रमलाई विश्लेषण गर्दा सन् केहि वर्षहरुमा औषत भन्दा वढी वर्षाहरु भएको देखिन्छ। केहि वर्षहरुमा सन् १९९८, २०००, २०११ र २०१५ मा अत्याधिक वर्षाहरु भएको देखिन्छ। यसरी नै हरेक सालको वर्षा स्वरूप पनि समान देखिदैन्।

चित्र ४ : तातोपानी गा. पा.को कुल वार्षिक वर्षा

तापक्रम र वर्षाको भविष्यको परिदृश्य

विश्व वैकको <https://climateknowledgeportal.worldbank> को मोडल cesm1_cam5 प्राप्त भएको सूचना तथा तथांकहरूलाई विश्लेषण गर्दा सन् २०२० देखि २०३९ सम्मा न्युन उत्सर्जन भएको अवस्थामा (RCP low 2.6) १.१२६ डिग्री सेल्सीयस वृद्धि हुने देखिएको छ, भने सोही अवधीमा सन् २०२१ देखि २०३९ उच्च उत्सर्जन भएको अवस्थामा (RCP low 8.5) १.२२५ डिग्री सेल्सीयस वृद्धि हुने देखाएको छ। तापक्रम वृद्धिले गर्दा रोगकीरामावृद्धि हुने, चीसो ठाँउमा कृषि क्षेत्र विस्तार हुन सक्ने, पानीको उपलब्धतामा कमी आउने, विरुवाहरुको फुल फुल्ने, फल पाक्ने समयमा परिवर्तन हुने र होचो स्थानमा भएका विरुवा जीवजन्तुहरु तथा कितपतंग अग्लो स्थान तर्फ विस्तार हुन सक्नेछ।

यसरी नै सोही मोडल अनुसार न्यून उत्सर्जनको अवस्थामा (RCP low 2.6) प्रक्षेपित कूल वर्षामा ३०८.९० मी.मी वढी वर्षा हुने र उच्च उत्सर्जनको अवस्थामा (RCP low 8.5) ५१३.७६ मी.मी वढी वर्षा हुने देखाएको छ। अत्याधिक पानी पर्ने र पानी पर्ने दिनहरु कम हुने हुँदौ वाढी, पहिरो प्रकोपहरु वृद्धि, माटो वग्ने, वालीहरु नष्ट हुने, पानीको गुणस्तर खस्क्ने तथा भौतिक संरचनाहरुको क्षति हुने देखिन्छ। यो मोडलवाट दिएको परिदृश्य मौसमी पात्रो विधिवाट स्थानियहरूले गरेको प्रक्षेपणसंग मेल खाएको देखिन्छ। वर्षा र तापक्रमको भविष्यको अवस्थालाई तालिका ३ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ३: वर्षा र तापक्रमको भविष्यको परिदृश्य

क्र.सं.	विवरण	RCP 2.6		RCP 8.5	
		2020-2039	2040-2059	2020-2039	2040-2059
१	प्रक्षेपित कूल वर्षामा हुने परिवर्तन (mm)	308=90	265=65	513=76	374=30
२	प्रक्षेपित औषत वार्षिक तापक्रमा हुने परिवर्तन (°C)	1=126	1=414	1=225	2=478

जुम्ला जिल्लाको भविश्यमा वर्षा तथा तापकम्मा हुनसक्ने परिवर्तनको परिदृष्टि (Climate Scenarios)

नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालयले २०७५ सालमा तयार गरेको जलवायुको परिवर्तित अवस्था वा परिदृष्टिको प्रतिवेदन अनुसार जुम्ला जिल्लामा आगामी वर्ष तथा दशकमा वर्षाको मात्रामा बढोत्तरी आउने अर्थात् बि. सं. २०७३ देखि २१०२ सम्म RCP 4.5 पद्धती अनुसार -0.32 प्रतिशत र RCP 8.5 अनुसार 5.99 प्रतिशतले बढने देखाएको छ । साथै बि. सं. २०७३ देखि २१०२ सम्ममा, जुम्ला जिल्लामा करीब 0.92 डिग्री सेन्टिग्रेडसम्म तापकम बढने आँकलन गरेको छ, भने यदि विश्वले निकै कम हरित गृह ग्राउंस उत्सर्जन कम गर्ने बाटो अवलम्बन गरेमा जुम्ला जिल्लामा तापकम वृद्धि 1.67 डिग्री सेन्टिग्रेडसम्म बढने प्रक्षेपण गरेको छ । त्यसैगरि, वर्षाको मात्रा बढेता पनि वर्षाका दिनहरु घट्ने, गर्मीका दिनहरु बढने र चिसोको दिन र रात घट्ने आँकलन गरिएको छ । जुम्ला जिल्लाको भविश्यमा वर्षा तथा तापकम्मा हुनसक्ने परिवर्तनको परिदृष्टि (Climate Scenarios) हरुलाई तलका तालिकाहरुमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४ : जुम्ला जिल्लाको भविष्यको तापकम र वर्षाको परिदृष्टि

क्र.सं.	विवरण	RCP 4.5		RCP 8.5	
		2073-2102	2093-2122	2073-2102	2093-2122
१	वर्षामा परिवर्तन (%)परिवर्तन	-0=32	6=91	5=99	12=26
२	तापकम्मा परिवर्तन ($^{\circ}\text{C}$)	0=92	1=32	1=67	1=06

(क) वर्षामा हुनसक्ने परिवर्तन (Change in Precipitation Indices)

तालिका ५ : जुम्ला जिल्लामा वर्षामा हुन सक्ने परिवर्तनको परिदृष्टि

क्र.सं.	जलवायु परिवर्तनका सूचकहरु (Climate Indices)	RCP 4.5		RCP 8.5	
		2073-2102	2093-2122	2073-2102	2093-2122
(क) वर्षामा हुनसक्ने परिवर्तन (Change in Precipitation Indices)					
१	धेरै ओसिलो दिनहरुमा परिवर्तन (P95) (%)	-3=84	9=24	11=75	17=53
२	विषम ओसिलो दिनहरुमा परिवर्तन (P99) (%)	14=73	35=68	24=08	53=92
३	वर्षाका दिनहरुमा परिवर्तन (%)	-1=81	-1=50	-1=10	-0=44
४	निरन्तर सुख्खा हुने दिनहरुमा परिवर्तन (%)	6=97	0=78	-5=24	-5=96
५	निरन्तर ओसिलो हुने दिनहरुमा परिवर्तन (%)	-0=46	1=92	0=42	2=24

(स्रोत : नेपालको जलवायु परिवर्तनको अवस्था, NAP Formulation Process 2017)

ख) तापकम्मा हुनसक्ने परिवर्तन (Change in Temperature Indices)

तालिका ६: जुम्ला जिल्लामा तापकम्मा हुन सक्ने परिवर्तनका परिदृष्टि

क्र.सं.	जलवायु परिवर्तनका सूचकहरू (Climate Indices)	RCP 4.5		RCP 8.5	
		2073-2102	2093-2122	2073-2102	2093-2122
(ख) तापकम्मा हुनसक्ने परिवर्तन (Change in Temperature Indices)					
६	गर्मी दिनहरूमा परिवर्तन (%)	6=18	8=23	5=26	8=76
७	गर्मी रातहरूमा परिवर्तन (%)	6=59	9=54	8=12	11=37
८	चिसो दिनहरूमा परिवर्तन (%)	-4=74	-6=17	-5=14	-6=82
९	चिसो रातहरूमा परिवर्तन (%)	-4=53	-5=70	-5=46	-7=27
१०	Change in Warm Spell Duration Index (WSDI) (%)	98=99	129=66	108=96	168=39
११	Change in Cold Spell Duration Index (CSDI)	-57=89	-68=10	-71=93	-90=84

(स्रोत : नेपालको जलवायु परिवर्तनको अवस्था, NAP Formulation Process 2017)

२.२ संकटासन्नता, जोखिम, क्षति तथा असर (प्रकोपबाट सूजित विपद्को असर, प्रभाव, क्षति नोक्सानीको विश्लेषण)

२.२.१ प्रकोपको ऐतिहासिक समयरेखा

विगत ३० वर्षको अन्तरालमा यस तातोपानी गा. पा. बडा नं. १ देखि ८ सम्म मा घटेका विभिन्न प्रकोपहरूको विश्लेषण ऐतिहासिक समय रेखाको माध्यमबाट गाउँका जेष्ठ नागरिक, वुद्धिजीवी तथा जानिफकारहरूसँग छलफल गरी तयार गरिएको थियो । यस विधिवाट प्राप्त भएको सूचनाको आधार मा गाउँ पालिका रहेको जलवायु जन्य प्रकोप तथा जोखिमहरू मध्ये मुख्य जोखिम तथा प्रकोप र यसवाट भएको असर तथा प्रभावहरू र यस प्रकोपको पुनरावृद्धि, कठोरताहरूलाई तल विश्लेषण गरिएको छ ।

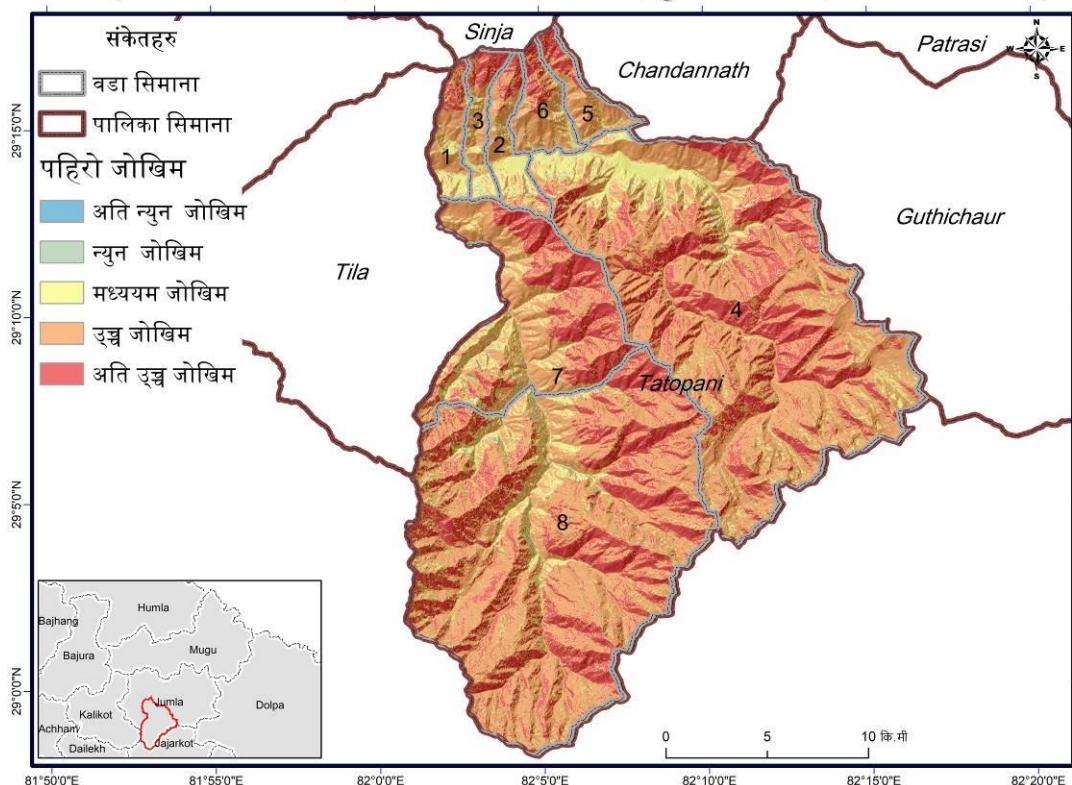
क. जोखिम : पहिरो तथा भू-क्षय

यस गाउँपालिकाको मुख्य प्रकोपहरू मध्ये पहिरो तथा भू-क्षय एक रहेको छ । पहिरोबाट खेतीयोग्य जमीन, वस्ती तथा घरहरू, सामुदायिक पूर्वाधारहरू तथा अन्य प्राकृतिक स्रोतहरू अधिक संकटासन्न रहेको देखिन्छ । ऐतिहासिक समयरेखाको विश्लेषण अनुसार पहिरो जाने प्रवृत्तिमा पनि फरक आई सुख्खा पहिरो जाने थालेको छ, भने पहिरोको गर्भियता र क्षतिको स्तर उच्च भएको देखिन्छ । पहिरोको कारणले विगत ३० वर्षमा पावर हाउसको कूलो, सिंचाई कूलो, खानेपानीको पाइप, आवतजावत गर्ने बाटो, पानी घट बगाएको, १ विद्यालय पूर्ण रूपमा क्षति भएको, ११ घर बगाएको र खेतीयोग्य जमिनमा क्षति पुऱ्याएको देखिन्छ ।

भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट तयार गरिएको पहिरो जोखिम नंक्सा अनुसार गाउँपालिका अधिकांश क्षेत्रहरू भू-क्षय तथा पहिरोको हिसाबले अति उच्च, उच्च र मध्यम जोखिममा रहेको देखिन्छ । गाउँपालिकामा भौतिक पूर्वाधारहरू निर्माण गर्दा पहिरो जोखिमलाई ख्याल गर्दै उत्थानशिलताकोलागि विशेष ध्यान दिनु पर्ने देखिन्छ । भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट तयार गरिएको पहिरो जोखिम नंक्सालाई चित्र ५ तातोपानी गा. पा.को विद्यमान पहिरो तथा भू-क्षयको जोखिम

नक्सामा प्रस्तुत गरिएको छ। यसरी नै ऐतिहासिक सयमरेखाको विधिवाट वडागतरूपमा विगतको वर्षमा गएको पहिरोका घटनाहरूलाई अनुसूची ३ मा प्रस्तुत गरिएका छन्।

पहिरो जोखिम नक्सा (तातोपानी गाउँपालिका, जुम्ला जिल्ला, कर्णाली प्रदेश)

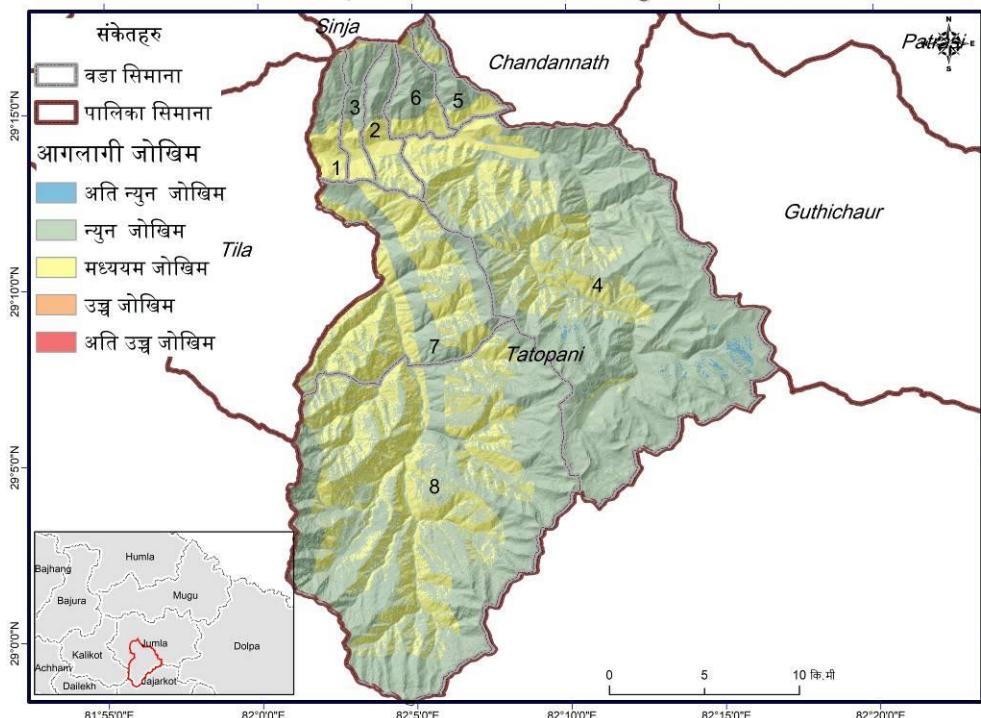

चित्र ५ तातोपानी गा. पा.को विद्यमान पहिरो तथा भू-क्षयको जोखिम नक्सा

ख. जोखिम : आगलागी

यस तातोपानी गाउँपालिकामा आगलागीका घटनाहरू प्राकृतिक एवं मानवीय कारणहरूबाट हुने गरेको छ। सुख्खा खडेरीको कारणले आगलागीको घटनालाई भन तीव्रता दिएको अनुभव स्थानिय समुदायका रहेको छ। आगलागी विभिन्न कारणले लागेको जस्तै मानिस धाँस दाउरा गर्न जाँदा चुरोट खाएर ननिभाई फाल्नेले गर्दा पनि आगलागी भएको स्थानियको भनाई छ। आगलागीबाट विशेष गरि वन तथा वन पैदावारहरू, बसोबास गर्ने घरहरू र पशुपक्षिहरूलाई प्रत्यक्ष रूपमा असर परेको, बढि संम्वेदनशिल तथा संकटासन्न भएको देखिन्छ। ऐतिहासिक समयरेखा प्राप्त सूचनालाई विश्लेषण गर्दा आगलागीका घटनाहरू वढ्दो क्रममा रहेका छ, अर्थात आगलागीका घटनाहरू पुनरावृद्धी भईरहेको देखाएको छ। आगलागीका कारण सामुदायिक वनहरूको वन पैदावारहरू नष्ट भएको, सबै वडाहरू निजी घरहरू जलेर नष्ट भएको, पशुचौपायाहरू पनि जलेको र चरण क्षेत्रका धाँस नष्ट भएको साथै भखैरै वृक्षरोपण गरेका बोटविरुवाहरू पनि जलेर नष्ट भएको देखिएको छ। भौगोलिक सूचना प्रणाली अनुरूप तयार गरिएको आगलागी जोखिम नक्साले पनि गाउँपालिकाको अधिकांश भू-भागहरू आगलागीको मध्यम र न्यून जोखिममा रहेको देखाएको छ। ऐतिहासिक समय रेखा विधिवाट संकलन गरिएका आगलागीका घटनाहरू र सो घटनाले पारेका असर तथा प्रभावहरूलाई अनुसूची ३ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

आगलागी जोखिम नक्सा (तातोपानी गाउँपालिका, जम्ला जिल्ला, कर्णाली प्रदेश)

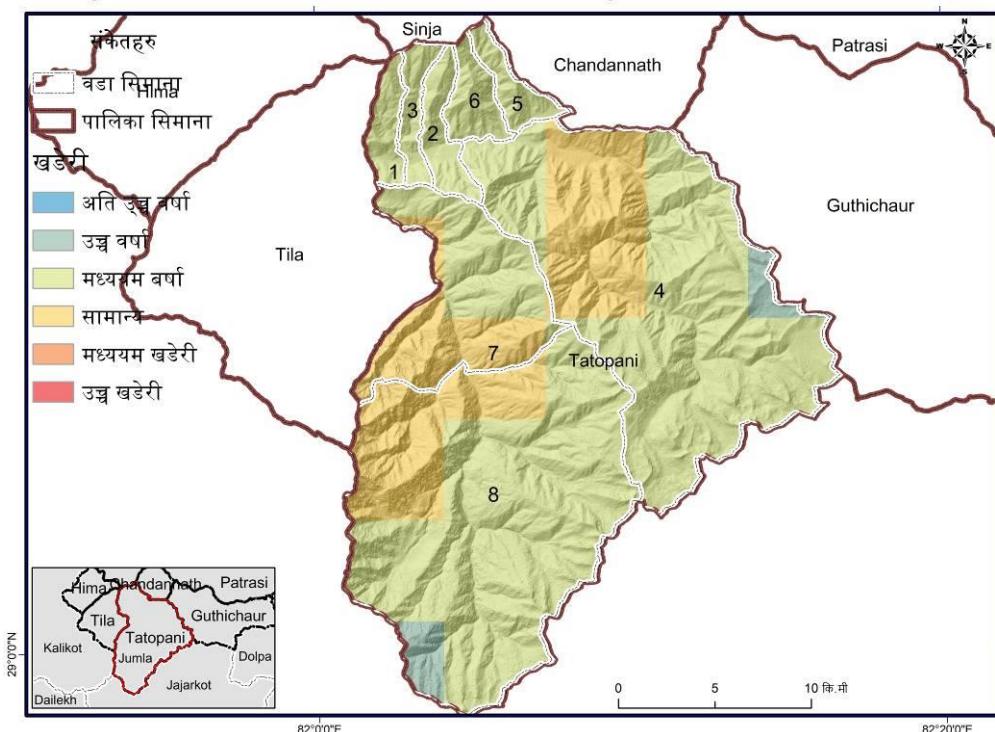
चित्र ६ : तातोपानी गा. पा.को विद्यमान आगलागीको जोखिम नक्सा

ग. जोखिम : खडेरी

ऐतिहासिक समयेरेखाको विश्लेषण गर्दा यस गा. पा.मा खुख्खा तथा खडेरीको प्रकोप उच्च तथा निरन्तर देखिन्छ । स-साना खडेरीको प्रकोप पहिला देखि नै देखिए पनि अहिले आएर खडेरीको प्रकोप बढेको देखिन्छ । बेमौसमी वर्षाको कारण खडेरी पर्ने गरेको स्थानियको ठहर छ । खडेरीको अवधी भन भन लामो हुने गरेको स्थानियहरूको अनुभव रहेको छ । खडेरीको कारणले गदाँ १० वटा पानी मूहानहरू सुकेको, वनमा वन्यजन्तुहरू कम भएको, वन पैदावारहरू न्यून हुदै गएको, कृषि उत्पादन कम भई खाद्यसंकट भएको देखिन्छ । समग्र प्राकृतिक स्रोत, कृषि प्रणाली तथा जैविक विधिधत्ताहरूमा असर तथा प्रभाव पारिरहेको देखिन्छ । यसबाट खाद्य असुरक्षा वदनका साथै केहि भौगोलिक क्षेत्रहरू मरुभूमीकरणतर्फ उन्मुख भएको देखिन्छ । उत्पादन हेर्दा ६० प्रतिशत सम्म कमी आएको स्थानियको भनाई छ ।

भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट तयार गरिएको खडेरीको जोखिम नक्सा अनुसार गा. पा. पनि उच्च, मध्यम तथा सामान्य खडेरीका क्षेत्रहरू बढि देखिन्छ । तुलानात्मकरूपमा वडा नं ४ का निश्चित भूमागहरूमा उच्च खडेरी हुने देखिएको छ भने वडा नं ७ र ८ मा मध्यम खडेरीको अवस्था उच्च देखिन्छ र अरु वडामा भने सामान्य खडेरी देखिएको छ ।

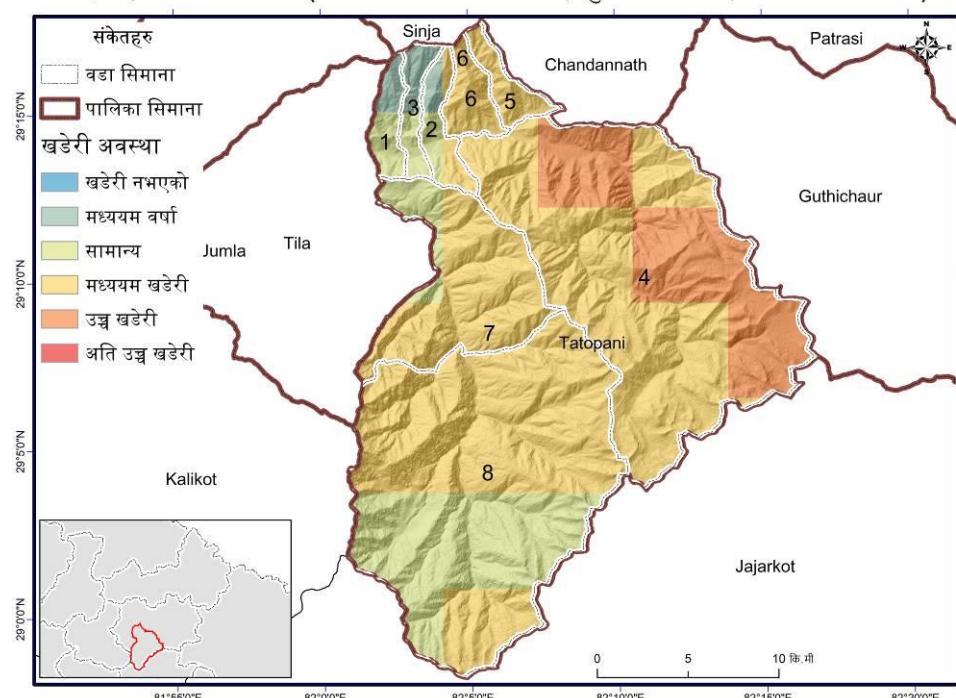
सुख्खा खडेरी नक्सा (तातोपानी गाउँपालिका, जुम्ला जिल्ला, कर्णाली प्रदेश)

चित्र ७ : तातोपानी गा. पा.को विद्यमान खडेरीको जोखिम नक्सा

यसरी नै सोही प्रक्रियाबाट तयार गरिएको सन् २०५० को खडेरीको अवस्था हेर्दा सोही भौगोलिक क्षेत्रहरुमा खडेरी केहि वृद्धि हुने देखाएको छ । विगतका वर्षहरुमा यस गा. पा.का बडाहरुमा भएका खडेरीका घटनाहरु, त्यसका वारम्वरता र खडेरीले ल्याएका असर तथा प्रभावहरुलाई अनुसूची ३ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२०५० खडेरी नक्सा (तातोपानी गाउँपालिका, जुम्ला जिल्ला, कर्णाली प्रदेश)

चित्र ८ : तातोपानी गा.पा. को सन् २०५० मा हुने सुख्खा खडेरीको परिवृष्टि

असिनाको प्रकोप बढ्दो क्रममा रहेको देखिन्छ । हरेक वर्ष जस्तो असिना आएको देखिन्छ र थोरै समयमा धेरै असिना पर्दा धेरै क्षति भएको देखिन्छ । असिनाले गर्दा स्याउका फुलहरु भार्ने, अन्न वाली नष्ट गर्ने र गाईवस्तुहरु समेत मरेको

देखिन्छ । खानेपानीहरुको पहुँचमा वृद्धि, मानिसहरुमा व्यक्तिगत तथा घरयासी सरसफाईमा आएको सचेतना, आनीबानीमा आएको परिवर्तन र स्थानिय स्वास्थ्यका क्षेत्रमा भएको सेवा विस्तारले गर्दा माहामारी क्रम घटेको अनुभव स्थानियहरुको छ । बाली तथा पशुपक्षिमा लाग्ने रोग तथा किराहरुको कारण खाद्यन्न उत्पादनमा कमी हुनका साथै खाद्य असुरक्षाहरु बढाएको देखिन्छ । रोगकिराको प्रकोप पछिल्लो वर्षहरुमा नियमित रूपमा देखिएको छ । खडेरीमा वृद्धि सँगै आगलागीको घटना बढेको र यसले सामुदायिक वन, चरिचरण क्षेत्र, र जन धनको क्षति गरेको छ । गाउँपालिकामा भएका असिना, हावाहुरी लगायतका प्रकोपका घटनाहरु र सो घटना स्थानिय स्तरमा गरेका असर तथा प्रभावहरुलाई वडागतरूपमा अनुसूची ३ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

२.२.२ प्रकोपहरुको जोडागत स्तरीकरण

वडागतरूपमा समयरेखा विधिबाट पहिचान भएका जलवायुजन्य प्रकोप तथा जोखिमहरुलाई गाउँपालिका तहमा जोडागत स्तरीकरण विधिबाट समग्र विश्लेषण तथा स्तरीकरण गरिएको थियो । स्तरीकरण क्रममा प्रकोपले स्थानिय स्रोत, साधन, जीविकोपार्जन आदिमा पारेको प्रभाव तथा असरहरुको स्तर, प्रकोपको वारम्बारता (पुनरावृद्धि) एवं गर्भियता आदि ध्यान दिई प्रकोपहरुले पारेको असर तथा प्रभावहरु तुलानात्मक विश्लेषण गरि प्रकोपको स्तरीकरण गरिएको थियो । यस विधिबाट गरिएको विश्लेषण अनुसार खडेरी पहिलो स्तरमा रहेको छ, बाढीको प्रकोप दोस्रो र आगलागी तेस्रो स्तरमा रहेको छ । यसरी नै रोगकिरा चौथौ, महामारी रोग पाँचौ, असिना छैठौ, पहिराको प्रकोप सातौ र आगलागी आठौ स्तरमा रहेको छ । गा. पा.ले आफ्नो योजना तथा वजेट तर्जुमा गर्दा पहिरो, खडेरी र आगलागी लगायतका प्रकोप तथा जोखिमहरुलाई ध्यान दिई यसबाट उत्थानशील हुने किसिमका योजना तथा कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्नुपर्ने देखिन्छ । प्रकोप जोडागत स्तरीकरणलाई निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ७: प्रकोपको जोडागत स्तरीकरण

प्रकोप	बाढी	पहिरो	खडेरी	आगलागी	अशिना	हावा हुरी	महामारी	रोगकिरा	प्रकोप स्तर
बाढि	*	बाढि	खडेरी	बाढि	बाढि	बाढि	बाढि	बाढि	2
पहिरो	*	*	खडेरी	आगलागी	अशिना	पहिरो	महामारी	रोगकिरा	7
खडेरी	*	*	*	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	1
आगलागी	*	*	*	*	आगलागी	आगलागी	आगलागी	आगलागी	3
असिना	*	*	*	*	*	असिना	महामारी	रोगकिरा	6
हावा हुरी	*	*	*	*	*	*	महामारी	रोगकिरा	8
महामारी	*	*	*	*	*	*	*	रोगकिरा	5
रोगकिरा	*	*	*	*	*	*	*	*	4
जम्मा	7	2	8	6	3	1	4	5	

२.२.३ जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिंग तथा समुदाय पहचान

जलवायुजन्य प्रकोपको असर व्यक्ति, परिवार र समुदायको अनुकूलन क्षमतामा निर्भर हुने हुदाँ प्रकोपहरूले फरक फरक उमेर समूह, लिङ्ग, जातजाति, आर्थिक र सामाजिक अवस्था अनुसार फरक प्रभाव पारेको हुन्छ । यस विधिको प्रयोग गरी यस गाउँपालिकामा भएका जलवायुजन्य प्रकोपहरूको असर तथा प्रभावबाट कुन उमेर समूह, लिङ्ग, जातजाति, आर्थिक र सामाजिक अवस्थाका समुदायहरू तुलानात्मकरूपमा बढी प्रभावित हुन्छन् भन्ने विश्लेषण गरिएको थियो । विश्लेषणबाट समग्रमा लैंगिक हिसावमा महिला, उमेर समूहमा जेष्ठ नागरीक तथा बालबालिकाहरू, सामाजिक समूहमा एकल महिला तथा अपागांता भएको समुदायका सदस्यहरू तुलानात्मकरूपमा उच्च प्रभावित हुने देखिएको छ, भने जातिगतरूपमा दलितहरू अन्य जातिका भन्दा उच्च प्रभावित एवं संकटासन्न हुने गरेको देखिएको छ । यस विधिको प्रयोगले गाउँपालिकामा रहेको लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरणको स्थितीको समेत उजागर गर्न मद्दत गरेको छ । यसरी यी उच्च प्रभावित समूह तथा वर्गहरूलाई अनुकूलन कार्ययोजनाले कसरी सम्बोधन गर्न सकिन्छ भन्ने साभा बुझाई बनाउन पनि सहयोग पुगेको थियो ।

तालिका ८ जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समूह, लिंग तथा समुदाय पहचान

प्रकोप	प्रकोपको असर तथा प्रभाव	लिङ्ग		उमेर समूह			सामाजिक समूह		आर्थिक स्तर			जाजजात		
		महिला	पुरुष	बालबालिका	बढा	युवा	अपाङ्ग	एकल महिला	अति विपन्न/P1	विपन्न/P2	मध्यम वर्ग /P3	सम्पन्न वर्ग /P4	दलित	ब्राह्मण/क्षेत्री
आगलागी	सामुदायिक वनहरूको वन पैदावरहरू नष्ट भएको, सबै वडाहरू निजी घरहरू जलेर नष्ट भएको, पशुचौपायाहरू पनि जलेको र चरण क्षेत्रका धाँस नष्ट भएको साथै भखैरै वृक्षरोपण गरेका बोटविरुवाहरू पनि जलेर नष्ट भएको	***	**	*** *	*** *	** *	** **	***	** **	* * *	*	*	*	*
बाढी	भौतिक पूर्वाधारहरूको (पानी घटट, सिँचाई कुलो, मोटरबाटाटोहरू) क्षति हुदाँ आधारभूत सेवा पहुँचमा कमी, उत्पादित कृषिजन्य वस्तुहरूको क्षति । खेतियोग्य जमीन बगाएका ।	**	*** *	***	**	** **	**	**	** * *	*	*	*	*	*
पहिरो	कृषि भूमीको नष्ट तथा जमीन भसिन गएको, कूलो तथा खानेपानी मुहानहरू पुरिएको हुदाँ पानीको आभाव, विद्युत आपुर्तीमा कमी, भौतिक पूर्वाधारमा क्षति । घर तथा बस्तीउठेको ।	**	***	**	*	** *	**	**	** * *	*	*	*	*	*

प्रकोप	प्रकोपको असर तथा प्रभाव	लिङ्ग		उमेर समुह			सामाजिक समुह	आर्थिक स्तर		जाजरात			
		महिला	पुरुष	बालबालिका	वृद्धा	युवा	अपाङ्ग	एकल महिला	अति विपन्न/P1	विपन्न/P2	मध्यम वर्ग /P3	सम्पन्न वर्ग /P4	
खडेरी	खाद्यान्न उत्पादनमा कमी भई खाद्य संकट, वनको बोट विरुवाहरु सुकै गएका, वन पैदावारमा कमी, पानीको मुहानसंग सुके, कुपोषण को समस्या ।	**	**	***	***	**	*	***	**	*	*	*	*
महामारी	भाडापखलावाट मानवीय क्षति भएको, आर्थिक खर्चमा वृद्धि भएको ।	***	***	*** *	*** *	**	** *	***	**	*	*	*	*
असिना	अन्न तथा फलफुलमा क्षति र उत्पादनमा तस, घरपालुवा जनावरहरु क्षति भएको ।	***	***	**	*	**	**	***	**	*	*	*	*
रोग किरा	खेतियोग्य जमीनको उत्पादनमा कमी उज्जनिमा कमी, स्थानिय वित्तविजको लोप, स्याउमा किरा लागूका र बालिनालीमा रोग लागेर उज्जनीमा कमी ।	*** *	*** *	*** *	*** *	** **	** *	*** *	**	*	*	*	*
हावाहुरी	घर, विद्यालय, आदिको भवनमा क्षति गरेको ।	**	***	***	***	**	**	***	**	*	*	*	*

प्रकोप	प्रकोपको असर तथा प्रभाव	लिङ्ग		उमेर समूह			सामाजिक समूह	आर्थिक स्तर		जाजरात	
		महिला	पुरुष	बालबालिका	वृद्धा	युवा	अपाङ्ग	एकल महिला	अति विपन्न/P1	* विपन्न/P2	* मध्यम वर्ग /P3
						**	*	*	**	*	*

नोट : * न्यून, ** मध्यम र *** अति उच्च जोखिम

गा. पा.मा सुख्खा खडेरी, पहिरो, आगलागी, असिनापानी लगायतका जलवायुजन्य प्रकोप तथा जोखिमहरू रहेका छन् । यी प्रकोप घटना पुनरावृद्धी भई जोखिमका गर्भियताहरू बढ्दै गई रहने देखिएको छ । भविष्यमा सुख्खा खडेरी भन लामो हुने, पानी धेरै परेर पहिरोका जोखिम भन बढ्ने र केहि क्षेत्रहरू मरुभुमिकरण तर्फ उत्मुख हुने देखिएको छ । यी प्रकोप तथा जोखिमहरूवाट कृषक, महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, पशुचौपायाहरू उच्च संकटासन्न भएको देखिएको छ । भविष्यमा विपन्नहरूको संकटासन्नता भनै बढ्ने, जैविक विविधताको क्षति हुने हुदाँ विपन्न वर्गका जीविकोपार्जनमा कठिन हुने देखिन्छ । यसरी तै सार्वजनिक तथा नीजि सम्पतीहरू घर, मोटरबाटो, सिचाँइ कूलो, खानेपानीका संरचनाहरू र प्राकृतिक स्रोतहरू अधिक संकटासन्न रहेको देखिन्छ । सिचाँइको लागिको पानीको अभाव, रोककिरा एव मिचाहा भारहरूको कारण उत्पादन कम भई खाद्य असुरक्षा बढेको, भौतिक पूर्वाधारहरूको क्षतीले गर्दा आधारभुत सेवाहरूको पहुँचमा कमी आएको र प्राकृतिक स्रोतमा भएको क्षतिका (वन पैदावारको क्षति, पानीको अभाव) कारण महिलाहरूको कार्यवोभ बढेको देखिन्छ । यस्तै अवस्था बढ्दै जादाँ प्राकृतिक स्रोत (पानी, जंगल,जडीबुटी)हरूमा माथी विवाद हुने र खाद्य असुरक्षा एवं कुपोषणमा वृद्धि हुने आंकलन गर्न सकिन्छ । गाउँपालिकाको समग्र प्रकोप, संकटासन्नता र प्रकोपका प्रभावहरूलाई संक्षिप्त रूपमा जोखिम विश्लेषणको खाँकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

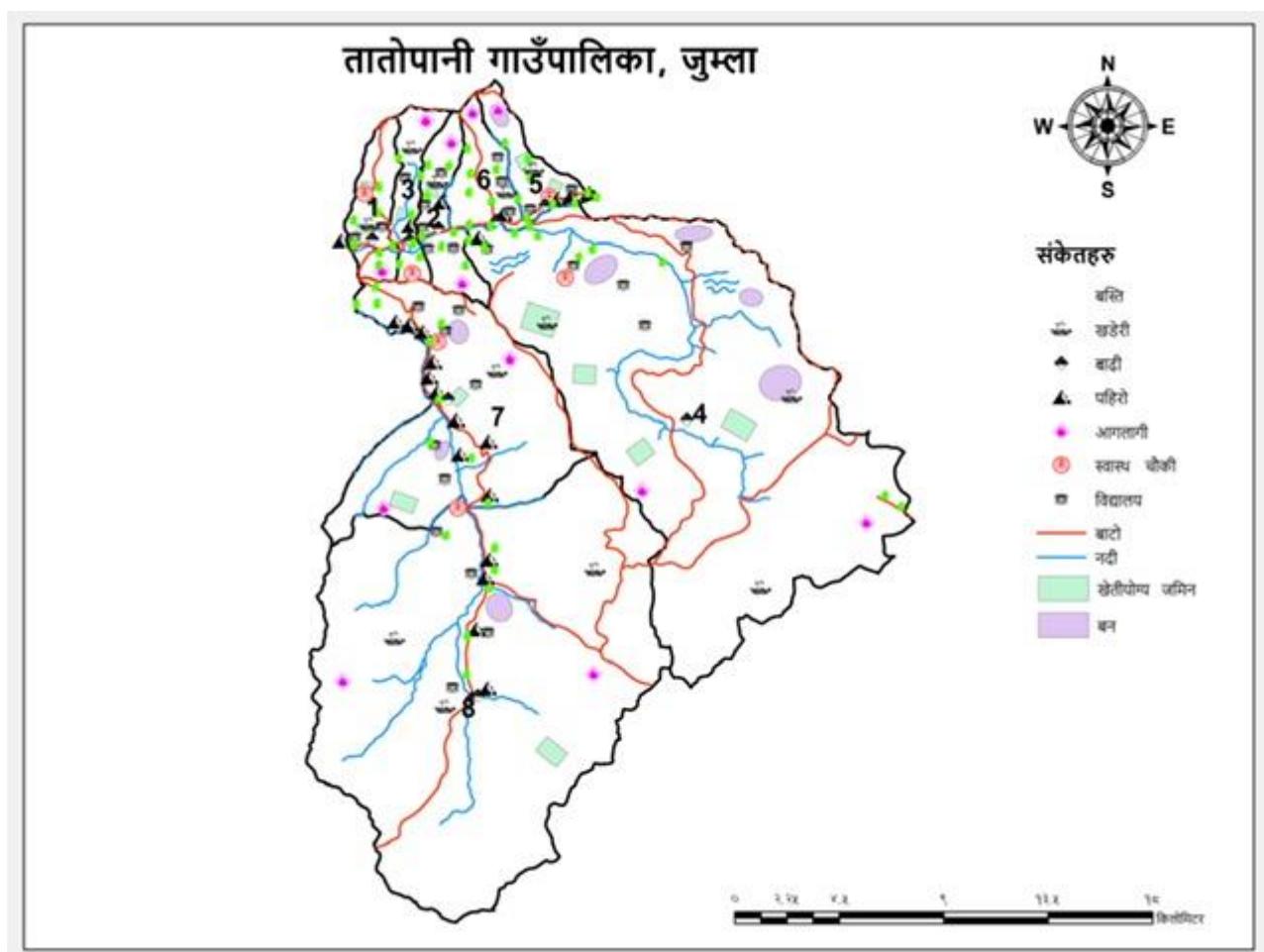
तालिका ९: जोखिम विश्लेषणको खाका

	विद्यमान अवस्था	भविश्यको अवस्था
प्रकोप	<ul style="list-style-type: none"> ❖ रोगकिरा ❖ खडेरी ❖ पहिरो ❖ बाढी ❖ हावाहुरी ❖ आगलागी/वन डेलो ❖ असिना ❖ महामारी 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ कृषि उत्पादन कम हुदै जाने ❖ खडेरी निरन्तर लामो हुदै जाने ❖ पानी पर्ने मात्रा वृद्धि हुने हुदाँ पहिरोको जोखिममा बढ्ने ❖ खेती योग्य जमिन नष्ट हुने र धनजनको क्षति हुने ❖ धनजन र सम्पत्तिमा बढी क्षति गर्ने ❖ जैविक विविधतामा कमी आउने ❖ कृषि र वस्तुमा क्षति ❖ धनजनमा क्षति
संकटासन्नता	<ul style="list-style-type: none"> ❖ कृषक,पशुचौपायाहरू तथा बन्यजन्तुहरू, महिला, बालबालिका तथा अपांगता भएका व्यक्तिहरू ❖ भौतिक पूर्वाधारहरू: मोटरबाटबाटो, सिचाँई कूलो, खानेपानीका मुहान तथा संरचनाहरू, गोरेटो तथा घोरेटोबाटबाटो, निजी तथा सार्वजनिक जग्गाहरू ❖ प्राकृतिक स्रोतहरू: सिमसार, व्यक्तिगत तथा सार्वजनिक जग्गाहरू, वन पैदावार तथा जैविक विविधता 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ जैविक विविधताको क्षति हुने । ❖ विपन्नहरूको संकटासन्नता भन् बढ्ने । ❖ कुनै प्रजातीका विरुद्ध, किरा वा जीव लोप हुने । ❖ सिमसार सुकै जाने
जोखिम (प्रभावहरू) Risk (Impacts)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ उत्पादनमा कमी ❖ खाद्य सुरक्षामा कमी ❖ बालीमा रोग किराहरूमा वृद्धि भएको ❖ पानीको मुहान सुकेको र पानीको उपलब्धतामा कमी भएको ❖ वन विनास तथा वनको हैसियतमामा कमी ❖ भौतिक पूर्वाधारहरूको क्षति ❖ महिलाहरूको कार्यवोभमा वृद्धि 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ वेरोजगारी ❖ स्रोतहरू माथिको विवाद ❖ खाद्य असुरक्षा तथा कुपोषण ❖ जैविक विविधतामा ह्वास ❖ पानीको उपलब्धतामा कमी ❖ वसाई सराई ❖ वैदेशिक रोजगारी

२.३ जीविकोपार्जन र पारिस्थितिकीय प्रणालीमा जलवायुजन्य प्रकोप र विपद्का जोखिम विश्लेषण र संकटासन्नताको स्तरीकरण

२.३.१ श्रोत तथा प्रकोप नक्शांकन

बडा तहमा जीविकोपार्जनका लागि स्रोत, साधन र प्रणालीहरु के के छन् र ती स्रोतहरुमा जलवायुजन्य प्रकोप र जोखिमहरु के के छन् भनि सहभागितामूलक स्रोत तथा प्रकोप नंकशांकन विधिवाट विश्लेषण गरिएको थियो । यस अभ्यासवाट आएका सूचनाहरुको आधारमा गा. पा. तहमा सश्लेषण गर्दै मुख्य मुख्य प्रकोप तथा जोखिमहरु उच्च भएका क्षेत्रहरु र ती जोखिमहरुसंग सामाना गर्न उपलब्ध भएको जीविकोपार्जनका स्रोत तथा साधनहरुको पहिचान गर्दै स्रोत तथा प्रकोप नंकशांकन विधिवाट विश्लेषण गरिएको थियो । यसकालागि गा. पा. भौगोर्भिक नक्सा समेत प्रयोग गरिएको थियो र उक्त विश्लेषणवाट प्राप्त भएको सूचनालाई जि.आई एस नक्सामा तयार गरि प्रस्तुत गरिएको छ ।

चित्र ९: तातोपानी गा. पा. प्रकोप तथा स्रोतहरुको नक्सा

२.३.२ जलवायु परिवर्तन संकटासन्न घरधुरी

क्याफ्स-कर्णाली परियोजना कार्यान्वयनको क्रममा सहभागितामूलक विधि अनुसार सबै घरधुरीहरुको जलवायु परिवर्तन संकटासन्नटाको स्तरीकरण गरिएको थियो । यसक्रममा समुदाय आफैले तयार गरेको जलवायु परिवर्तन सम्मुखता, सम्वेदनशीलता र अनुकूलन क्षमता (जीविकोपार्जनका पाँच सम्पत्तिहरु (प्राकृतिक, भौतिक, मानवीय, सामाजिक र आर्थिक सम्पत्ति) साथै जलवायु परिवर्तनजन्य प्रकोपहरुले घरधुरीमा पारेको प्रभावको समेत आधारहरुमा विश्लेषण तथा स्तरीकरण

गरेको थियो । घरको उत्पादनले १२ महिना खाना पुग्ने र बिक्री, सरकारी तथा गैरसरकारी सेवामा रोजगारी भएका, र जलवायुजन्य प्रकोपको न्यून जोखिम भएका र प्रकोपबाट प्रभावित नभएका सम्पन्न घरधुरीलाई, न्यून संकटासन्न घरधुरी (P4) मा राखिएको थियो भने घरको उत्पादनले ९ महिना मात्र खाना पुग्ने र सरकारी सेवामा रोजगारी भएता पनि जलवायुजन्य प्रकोप तथा जोखिमबाट प्रत्यक्ष प्रभावित घरधुरीलाई मध्यम संकटासन्न घरधुरी (P3) मा राखिएको थियो । त्यसैगरी घरको उत्पादनले ६ महिना भन्दा बढी खाना पुगे तापनि जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित र जोखिमबाट उच्च संकटासन्न घरधुरीलाई (P2) मा राखिएको थियो भने घरको उत्पादनले ३ महिना मात्र खाना पुग्ने र जलवायुजन्य प्रकोपबाट प्रत्यक्ष प्रभावित अति बिपन्न घरधुरीलाई अति उच्च संकटासन्न घरधुरी (P1) मा राखिएको थियो । गाउँपालिकाका P1 र P2 मा स्तरीकरण भएका घरधुरीहरूलाई कार्यक्रमबाट उपलब्ध हुने रोजगारीमूलक कार्यमा संलग्न गरिएका छन् । क्यापस-कर्णाली परियोजना कार्यान्वयनका वडाहरूमा संकटासन्नटा स्तरीकरणको विवरण तालिका १० मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १०: तातोपानी गा.पाको जलवायु परिवर्तन सम्बेदनशिल सम्पन्नता स्तरीकरण

वडा नं.	घरधुरीगत जलवायु परिवर्तन सम्बेदनशिल सम्पन्नता स्तर				जम्मा
	न्यून (V1)	मध्यम(V2)	उच्च (V3)	अतिउच्च(V4)	
७	49	373	240	24	६८६
८	290	94	42	25	४५१

आधार: जलवायु परिवर्तन सम्बेदनशिल सहभागितामूलक सम्पन्नता स्तरीकरण, २०७७

२.३.३ वडाहरुको संकटासन्नताको अवस्था स्तरीकरण

सबै विधिहरुको विश्लेषण र छलफल पश्चात वडाहरुको स्तरीकरण गाउँपालिका तहमा जनप्रतिनिधिहरु अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्षहरुको सहभागितामा गरिएको थियो । वडाहरुमा उपलब्ध भएका जीविकोपार्जनका स्रोतहरु (प्राकृतिक, भौतिक, आर्थिक, मानवीय तथा सामाजिक) र वडामा रहेको जलवायु जन्य प्रकोप तथा जोखिमको आधारमा तुलना गर्दै सबैभन्दा उच्च संकटासन्न वडाहरु निर्धारण गरिएको थियो । जलवायु परिवर्तनको प्रभाव तथा असर एवं अनुकूलनका क्षमताहरुको विश्लेषणका आधारमा वडा नं ७ र ८ अति उच्च जोखिममा रहेको छ । यी वडाहरु आधारभुत सेवाहरुको पूर्वाधार (कालोपत्रे वाटो, सिचाई) न्यून रहेका छन् र प्राकृतिक श्रोत सामुदायिक वन भए पनि पानीको मुहान वडाहरुमा नरहेको देखिन्छ । वडा नं १ उच्च जोखिममा रहेको र यी वडाहरुमा जलवायु जन्य प्रकोपहरु धेरै भएको पानीको मुहान नरहेको कारण सिचाईको पनि असुविधाका कारण उच्च जोखिमा रहेको छ । वडा नं २, ३ र ६ मध्यम जोखिममा रहेको देखिएको छ भने यसका मुख्य कारणहरु प्रकोपका जोखिमहरु कम भएको, आधारभुत सेवाहरु राम्रो भएको र पानीको मुहान पनि रहेको कारण सिचाईमा सुविधा भएको कारणले मध्यम स्तरमा रहेको छ । वाँकी वडाहरु ४ र ५ न्यून जोखिममा रहेको देखिएको छ । यी न्यून जोखिमका वडाहरुमा साक्षरताको स्तर राम्रो भएको, संचारको माध्यम अरु वडा भन्दा राम्रो रहेको, खेतीयोग्य जमीनहरुमा सिचाईका पहुँच र राम्रो उत्पादन हुने रहेका छन् । वडागत स्तरीकरणलाई तालिका ११ मा प्रस्तुत गरिएको छ । साथै वडागत संकटासन्नटा स्तरीकरणको कारण तथा सूचकहरुलाई तालिका १२ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ११: प्रकोप तथा जोखिमको आधारमा वडा स्तरीकरण

वडा नं	वडा नं. १	वडा नं. २	वडा नं. ३	वडा नं. ४	वडा नं. ५	वडा नं. ६	वडा नं. ७	वडा नं. ८	जम्मा	स्तर
वडा नं. १	X	१	१	१	१	१	७	८	६	३
वडा नं. २	X	X	३	२	२	६	७	८	३	६
वडा नं. ३	X	X	X	३	३	६	७	८	४	४
वडा नं. ४	X	X	X	X	५	६	७	८	१	८
वडा नं. ५	X	X	X	X	X	६	७	८	२	७
वडा नं. ६	X	X	X	X	X	X	७	८	४	५
वडा नं. ७	X	X	X	X	X	X	X	७	८	१
वडा नं. ८	X	X	X	X	X	X	X	X	७	२

तालिका १२: संकटासन्नताका कारण तथा सूचकहरू

साविकको वडा नं.	संकटासन्नताको स्तर	संकटासन्नताको कारण तथा सूचकहरू
४ र ५	न्यून	यस न्यून जोखिमका वडाहरुमा साक्षरताको स्तर राम्रो भएको, संचारको माध्यम अरु वडा भन्दा राम्रो रहेको, खेतीयोग्य जमीनहरुमा सिचाँईका पहुँच र राम्रो उत्पादन हुने रहेका छन् ।
२, ३ र ६	मध्यम	तुलनात्मक रूपमा अन्य वडाहरु भन्दा जलवायु जन्य प्रकोपहरुको असर कम भएको, आधारभुत सेवाहरु राम्रो भएको र पानीको मुहान पनि रहेको कारण सिँचाईमा सुविधा भएको कारणले मध्यम स्तरमा रहेको छ ।
१	उच्च	अन्य वडाहरु भन्दा उच्च जलवायुजन्य प्रकोपहरु वाढी, पहिरो, खडेरीको असर परिरहेको, आधारभुत सेवाहरु वाटो, सिचाँई लगायतका प्राकृतिक स्रोत न्यून भएको, खाद्यान्न उत्पादन कम भएको र सिँचाई सुविधा पनि कम भएको ।
७ र ८	अति उच्च	आधारभुत सेवाहरुको पूवार्धार (कालोपत्रे वाटो, सिचाँई) न्यून रहेको र पानीको मुहान वडाहरुमा नरहेको देखिन्छ । अन्य वडाहरु जस्तै सबैखाले जलवायु जन्य प्रकोपहरुको

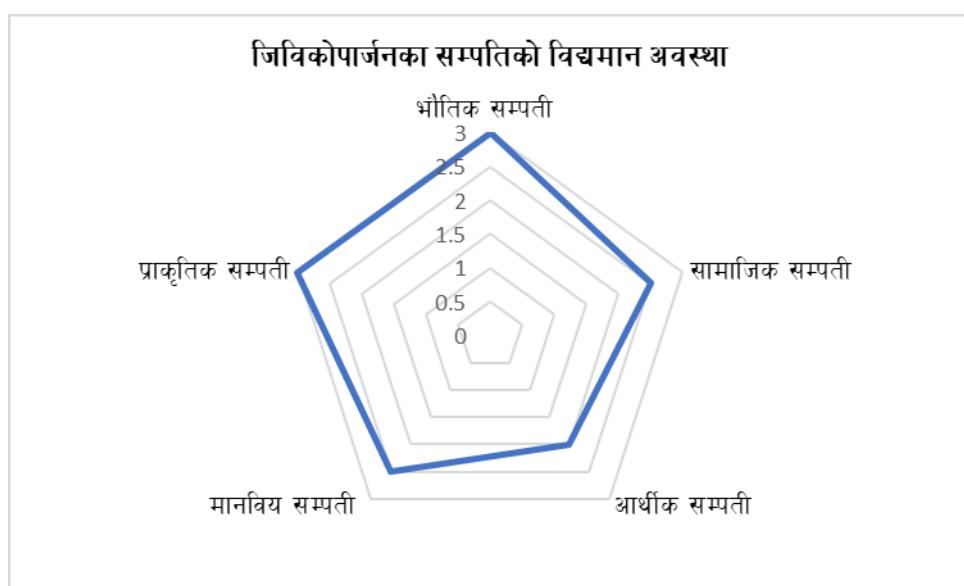
साविकको वडा नं.	संकटासन्ताको स्तर	संकटासन्ताको कारण तथा सूचकहरु
		असर परिरहेको, पहिरोको अत्यधिक जोखिम रहेको, अन्य वडाहरु जीविकोपार्जनका स्रोतहरु न्यून रहेको ।

परिच्छेद ३ : अनुकूलन क्षमताको विश्लेषण (स्थानिय स्रोत साधन र क्षमता, सुचना र प्रबिधिमा पहुँच, आर्थिक सबलता र मानब संसाधन)

संकटासन्ता तथा जोखिम विश्लेषण प्रतिवेदन, २०७८ अनुसार यस तातोपानी गाउँपालिकाको अनुकूलन क्षमता न्यून देखाएको छ । न्यून अनुकूलन क्षमता भएका गाउँपालिकाहरु सेवा, स्रोत र साधनहरु न्यून पहाँच र उच्च गरीबीका दर रहेको औल्याएको छ ।

३.१ जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरूको विश्लेषण

विद्यमान जीविकोपार्जनका स्रोतहरु, ती स्रोतहरूवाट गा. पा.को तहमा उपलब्ध भई रहेको विभिन्न सेवा, सुविधा तथा वस्तुहरूको अवस्था सन्तोषजनक रूपमा रहेको देखिन्छ । तर यी सेवा तथा सुविधाहरूको गुणस्तर तथा पहुँचहरूमा अभिवृद्धि हुनका साथै सेवा विस्तारहरु भएको परिदृश्य रहेको छ । स्थानिय सरकारको स्वलगानी तथा प्रदेश तथा संघिय सरकारहरु लगायत अन्य निकायहरूको लगानीहरु कमश वृद्धि हुदै गएको देखिएको छ । स्थानिय सरकारको पनि ठोस योजनाहरूको तर्जुमा र कार्यान्वयनको आधारमा उपलब्ध जीविकोपार्जनका स्रोत, सेवा र वस्तुहरु उल्लेख्य अभिवृद्धि हुने अनुमान स्थानिय सरकारको रहेको छ । तालिका ८ को उल्लेखिल सूचनामा अधारित भई र जनप्रतिनिधीहरूको सामूहिक छलफलर निर्कष आधारमा जीविकोपार्जनका सम्पत्तीहरूलाई ^{१९-४} स्तरमा अंक प्रदान गरेका थिए । हरेक जीविकोपार्जनका सम्पत्तीमा प्राप्त गरेका अंक अनुरूप विद्यमान जीविकोपार्जनका सम्पत्तीको अवस्थालाई माकुरे जालोमा चित्रण गरिएको छ । यसचित्र अनुसार गा. पा.को सबै भौतिक सम्पत्ती, प्राकृतिक सम्पत्ति राम्रो देखिन्छ, तर मानवीय सम्पत्ति र सामाजिक सम्पत्ती सामान्य देखिन्छ, तर आर्थिक सम्पत्तीहरूको समग्र अवस्था कमजोर देखिन्छ ।

चित्र १०: तातोपानी गा.पा. को जीविकोपार्जनका सम्पत्तीहरूको विद्यमान अवस्था

गा. पा.का समग्र जीविकोपार्जनका सम्पत्तीहरूलाई तालिका १३ मा विश्लेषण गरि प्रस्तुत गरिएको छ ।

^{१९} भन्ना न्यून अवस्था हो भने ४ भन्ना सबल अवस्थालाई जनाईएको छ ।

तालिका १३ : जीविकोपार्जनका सम्पत्ति तथा श्रोतहरुको विश्लेषण

जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	जीविकोपार्जनको सम्पत्तिहरुको हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको स्तर
प्राकृतिक सम्पत्ति	<ul style="list-style-type: none"> वन, जडिबुटी तथा वन्यजन्तु कुल क्षेत्रको करीब ३६.८८ प्रतिशत जंगल र ११.८८ प्रतिशत बुट्यान गरि कूल ४८ प्रतिशत वनक्षेत्र र ३६.८८ प्रतिशत खेती गरिएको जमिन रहेको । उच्च पर्वतीय चिसो हावापानीमा पाइने जीव तथा वनस्पतिहरुमा यार्सार्गुम्बा, गुच्छी च्याउ, कस्तुरी, रेड पाण्डा मुख्य रूपमा रहेका । तिला नदि, भेरी खोला, गिङ्गी गाड लगायतका सहायक नदि तथा खोलाहरु रहेको । कुल क्षेत्रफलको ५०.५ प्रतिशत क्षेत्रमा खेती गरिएको । जंगल र भाडी गरि करिब ४२ प्रतिशत, खर्क वा चरण क्षेत्र ६.६ प्रतिशत रहेको । वनमा विभिन्न किसिमका जडिबुटी र दाउरा स्याउलाहरुको रेखदेख गर्नको लागि चौकिदारको व्यवस्था गरिएको छ भने दाउरा स्याउला संकलन गर्दा एक भारी वापत ३० रुपैया लिने नितीनीयम बनेको । घर बनाउदा तोकिएको मात्रामा मात्र रुख काट्ने गरिएको । सामुदायिक वनमा वृक्षारोपण कार्यक्रम पनि गर्ने गरिएको । <p>माटो, खनिज, तथा जमिन</p> <ul style="list-style-type: none"> एक वर्षमा २५।२६ टन बालुवा विक्री वितरण भईरहेको । एक वर्षमा ६०।७० टन ढुडगा विक्री भईरहेको । पानीको मुहान तथा श्रोतहरु ४ वटा संरक्षित पानी मुहान रहेका 	<ul style="list-style-type: none"> सामुदायिक वन रानीवनमा काँटछाँट गोडमेल गर्ने र पाँच हजार बोट विरुवा उमार्ने, घेरबार गर्ने चौकिदारको संख्या बढाउने । सेतो चिनी सुमयो, घुच्छी च्याउ, धुपी अन्य जडिबुटीको बजार व्यवस्थापनको लागि पहल गर्ने । जंगली पक्षीहरुको बास स्थान जोगाउनको लागि विभिन्न जनचेतनामुलक जानकारी फैलाउने सबै ठाँउमा सिँचाईको व्यवस्था गर्ने सामुदायिक वनलाई विस्तार गर्ने एक घर बरावर कम्तिमा पनि १५ के.जी जडिबुटी संकलन गर्ने । वृक्षारोपण कार्यक्रमलाई बढवा दिने । व्यवस्थित तरिकाले बालुवा निकाली बडाको निर्णय अनुसार विक्री वितरण गर्ने । सबै खनिजहरुको खानीहरुलाई दर्ता गरी आवश्यकता अनुसार विक्री वितरण गरिनेछ । चोरी निकासी, फडानी र आगलागी बाट बचाउन सहजै दाउरा, घांस, स्याला, सोतर लिन सकिने छ । 	3
	<p>विद्यालय तथा स्वास्थ्य चौकि</p> <ul style="list-style-type: none"> कूल २७ विद्यालय मध्ये सामुदायिक विद्यालय २६ वटा र संस्थागत १ वटा रहेको । ६ स्वास्थ्य संस्थाहरु मध्ये एउटा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई र ४ वटा स्वास्थ्य चौकी रहेको । 	<ul style="list-style-type: none"> बडा न.१ को बडकीमा रहेको विद्यालयलाई अन्य डिप्लोमा पनि पठन पाठन गर्नको लागि अग्रसर हुनेछ । सबै विद्यालयहरुको स्तर बढ़िगर्ने र भौतिक संरचनाहरु निर्माण गर्ने । 	3

जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	जीविकोपार्जनको सम्पत्तिहरुको हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिवृद्धश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको स्तर
<p>भौतिक सम्पत्ति</p> <ul style="list-style-type: none"> सामान्य खालका रोगहरुको उपचार यसै स्वाथ्य चौमीमा हुने र ठुलो रोग अप्रेशन जस्ता रोगलाई जिल्ला अस्पतालमा रिफर गराउने गरिएको छ। स्वाथ्य चौकिको हालको अवस्था सन्तोषजनक रहेको पाइन्छ। स्वाथ्य चौकिको संरचनामा कुनै पनि कमी नभएको तर शुद्ध खानेपानीको अभाव रहेको छ। स्वास्थ्यकर्मीको कमीले गर्दा विरामीहरुले राम्रो उपचार पाउन नसकेको अवश्था छ <p>प्रहरी चौकी</p> <ul style="list-style-type: none"> प्रहरी चौकीको भवन नभएको तर हाल महिला विकासको भवनमा बसेर सुरक्षा राम्रो दिएको छ। <p>वडा कार्यपालिका</p> <ul style="list-style-type: none"> वडा कार्यालयको निजि भवन नभएको बत्ति पानीको समस्या छ। वडा स्तरका सम्पुर्ण कामहरु यहि हुने जिल्लामा हुने कामहरु वडामा हुने भएकाले समुदायका मानिसको समयको बचत पैसाको बचत हुने। <p>सडक सञ्जाल</p> <ul style="list-style-type: none"> सबै वडाहरु सडक सञ्जालले जोडिएको। करिब ५९.५ किलोमिटर सडक सञ्जाल रहेको। काठे पुलहरु जिर्ण अवस्थामा रहेको। <p>सिँचाई</p> <ul style="list-style-type: none"> वडा नं १ राकाँ बाइराकामा रहेका सिचाइ कुलाहरु जम्मा ४ वटा हाल सम्म १५०० रोपनी खेतीयोग्य जमिनमा लामो कुला जिर्ण अवस्था, कच्चा र सामान्य सिचाइ भैरहेको। <p>खानेपानी तथा पानी घट्ट</p> <ul style="list-style-type: none"> वडा नं ७ मा जम्मा ४५० घरधुरीमा मात्र पानीको लाइन जोडिएको हुदा आलोपालो गरी खानेपानी उपलब्ध भइरहेको। थोरै पानी घट्ट रहेको र हिँउद याममा पानीको बहाव कम हुँदा पानी घट्ट बन्द हुदा ३-४ घण्टा टाढा जानु पर्ने। 	<ul style="list-style-type: none"> पठनपाठनमा गुणस्तरीय शिक्षा लागु गरी विद्यार्थीहरुलाई उच्च शिक्षा दिने यसवाड नं. १ स्थित कालिका आ.वि र देवलक्ष्मी आ.वि लाई स्तर बढ़ि गरी भौतिक संरचना भवन, खानेपानी, फनिचर, शौचालालय, घेरबार, फिल्ड निर्माण गरी गुणस्तरीय शिक्षा लागु गर्ने। स्वास्थ्य चौकिलाई स्तर उन्नती गरी समर्पण खालका रोगहरुको उपचार यहिं गराउने। डाक्टरहरुको दरबन्दी बढ़ि गर्ने। दक्ष, अनुभवी चिकित्सकको व्यवस्था गराउने। प्रहरी चौकीको निजी भवन निर्माण गरी खानेपानी तथा बत्तिको राम्रो व्यवस्था गर्ने। वडा कार्यालयको भवनमा पानी बत्ती तथा बाटोको व्यवस्था गर्ने। जनतालाई सबै सेवा एउटै कार्यालयबाट उपलब्ध गराउने। कार्यालय अति आवश्यक भौतिक संरचनाको अभाव हुन नदिने। भविष्यमा वडा नं. १ मा ४५० घरधुरीलाई पानी संकलन ट्याङ्की बनाएर एक घर एक धारा बनाउने लक्ष्य छ। भविष्यमा आधुनिक घट्ट निर्माण गर्ने। काठको पुलको ठाँउमा पक्कि पुल निर्माण गर्ने। विद्युतको स्तर उन्नती गरी २४ घण्टा सेवा प्रवाह आधुनिक वडाका भवन बनाई-कर्मचारीको व्यावस्थापन गरी सेवा प्रदान गर्ने 		

जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	जिविकोपार्जनको सम्पत्तिहरुको हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको स्तर
सामाजिक सम्पत्ति	<ul style="list-style-type: none"> १९.८९ प्रतिशतको नेपाली मातृभाषा रहेको गैरसरकारी संस्थाहरु प्लान नेपाल, किर्डाक नेपाल शिक्षा स्वास्थ्य खानेपानी सम्बन्धि कार्यक्रम संचालन गर्दै आएका छन्। यस ठाउँमा नौरला मन्दिर छ यो मन्दिर भित्र अतुलनिय चमत्कारी हुडगा वर्षेनी आफै बृद्धि हुँदै गहिरहेको छ। समुदायर र विद्यालयमा खानेपानीको राम्रो व्यवस्था गरेको। प्रारम्भिक बाल विकास सम्बन्धि अभिभावक शिक्षा दिईरहेको छ। समुदायमा सुरक्षित मातृत्व शिशु कार्यक्रम संचालन गरीरहेको। बालबालिकाहरुलाई पोषण युक्त खाने कुरा वितरण गर्दै आएको। गाउँघरको रितिरीवाज तथा नितिनीयमको बारेमा छलफल गर्ने निर्णय गर्ने काम गरिरहेको। कोरना भाइरसको समयमा आइसुलेशन खान बस्नको व्यवस्थापन गरेको। घोरेटो बाटो निर्माण। महिला विकास कार्यक्रम सञ्चालन। थ्रेसर मेसिन, स्याउको जुस पेल्ले मेसिन उपलब्ध गराएको छ। सरसफाई कार्यक्रम। कृषि सेवा केन्द्रवाट यहाँका समुदायहरुलाई दिने सेवा र सुविधाहरुमा स्याउका बुटा, चुना, निलोथुतो, आरा, सिकेचर, हिउपोखरी, धैटा कार्यक्रम, वित्त विजन मौसमी तरकारीहरुको सेवा दिई आएको छ। 	<ul style="list-style-type: none"> बाँकी रहेको समुदायमा खानेपानीको व्यवस्था हुनेछ। एक घर एक धारो खानेपानीलाई पुनः निर्माण गर्नु पर्ने। बालबालिकाहरुलाई अझै शिक्षा सम्बन्धि राम्रो शिक्षा दिएको हुनेछ। व्यवसाय गर्न चाहानेको लागि सिपमूलक तालिम सहित व्यवसाय गर्नको लागि सहयोग गरियो। डिप्पोक्स नेपालले अझै यस्ता बालबालिकालाई निरन्तरता दिनेछ। अझै गाउँघरमा हरेक नेतृत्व महिलाको हुने छ। समुदायमा महिलाहरुको समस्यालाई मध्यनजर गर्दै सहज हुने तरिकाले मेसिनहरु उपलब्ध गरिनेछे। मठ मन्दिरमा धार्मिक पर्यटन बृद्धि गर्न यसको मर्मत र संरक्षण गरिने। 	2=5
मानविक सम्पत्ति	<ul style="list-style-type: none"> कूल घरपरिवार र जनसंख्या क्रमशः ३११६ र १७८३४ रहेको पाँच वर्ष मुनिका बालबालिका संख्या ३५५ जना औषत घरपरिवारको आकार ५.६२ र लैंगिक अनुपात १०८.६३ रहेको पाँच वर्ष माथीको कूल १२५४९ जनसंख्या मध्ये ५२.९४ प्रतिशत साक्षर रहेका 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानिय मानिसहरु जीविकोपार्जनको लागि भारत ज्याला मज्दुरी गर्ने ३ महिना मात्र जाने छन्। निजामति कर्मचारी ४५ प्रतिशत छन्। स्वास्थ्यकर्मीको संख्या बढ्नेछ। उच्च शिक्षा हासिल गर्ने जनसंख्या 	2=5

जीविकोपार्जनको सम्पत्ति	जीविकोपार्जनको सम्पत्तिहरुको हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिवृद्धश्य) र गुणस्तर	गुणस्तरको स्तर
	<ul style="list-style-type: none"> जीविकोपार्जनको लागि ६ महिना भारतमा ज्याला मज्दुरी गर्न जाने । यस समुदायमा कृषक ७० प्रतिशत छन् । 	<ul style="list-style-type: none"> ८० प्रतिशत हुनेछ । साक्षरता ९५ प्रतिशत हुनेछ । कृषि पेशामा ८२ प्रतिशत व्यक्ति संलग्न हुनेछन् । विदेशियका यूवा, युवतीलाई स्वदेशमै रोजगार उपलब्ध गराउन सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरुलाई ध्यानाकर्षण गराउने 	
आर्थिक सम्पत्ति	<ul style="list-style-type: none"> आमा समुहले मासिक बचत गर्ने बैठक समुदायमा सस्तो व्याजदरमा ऋण लगानी गर्नुका साथै समुदायमा रितिरीवाज विभिन्न हिसाहरुमा बकालत गर्ने काम गरेका छ । सामान्य रूपमा खुद्रा पसल, होटल व्यवसाय संचालन भएका छन् । पशु पालनबाट सामान्य रूपमा आफुलाई प्रयोगमा ल्याउको लागि निवार्हमुखी व्यवसाय गढै आएका छन् । मालिका बचत तथा ऋण सहकारी संस्थामा बचत तथा ऋण लगानी । कृषि विकास कार्यालय जुम्लावाट दर्ता भएका समूहलाई अनुदान कार्याक्रम सहयोग दिइरहेको छ । जसमा स्याउका विरुवा ओखरका विरुवा मिनि ट्याक्टर, तरकारी खेती फेरे ट्याक्टी, हिउपोखरी, आदि समामग्री सहयोग । लगु उद्यमशिल विकास कार्यक्रमहरु संचालन । 	<ul style="list-style-type: none"> महिलाहरुको आर्थिक अवस्था लाई सुधार गर्न सिपमुलक तालिम दिइने । साथै जिल्ला तथा अदालतमा जाने मुदाहरुको समुदायमै मेलमिलाप आमा समुहले गर्ने छ । पशुपालन व्यवसायलाई निवार्हमूखी नभएर व्यवसायिक रूपमा गरिनेछ । मालिका बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लाई लघुवित्तीय संस्थामा परिणत गर्ने । मासिक तथा दैनिक बचतलाई निरन्तरता दिने । कम व्याजमा ऋण लगानी गर्ने र संस्थाका शेयर सदस्यहरुलाई व्यावसायिक रूपमा परिणत गर्ने । ठुलाठुला व्यावसायको लागि ठुलो, बजेटमा कम व्याजदरले ऋण लगानी गर्ने । विदेशबाट आउने पैसा रेमिटेन्सद्वारा स्वदेशमा सजिलो तरिकाले प्राप्त गर्न सक्ने सुविधा राख्ने । प्रधानमन्त्री आधुनिकरण परियोजना कार्यान्वयन इकाई सुपरजोन कार्यालय मार्फत - नियमित उपमा कृषक उद्यमी र दर्ता भएका समुहलाई अनुदानको व्यावस्था गरीने । 	2

३.२ प्रकोपको अवस्था तथा अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण

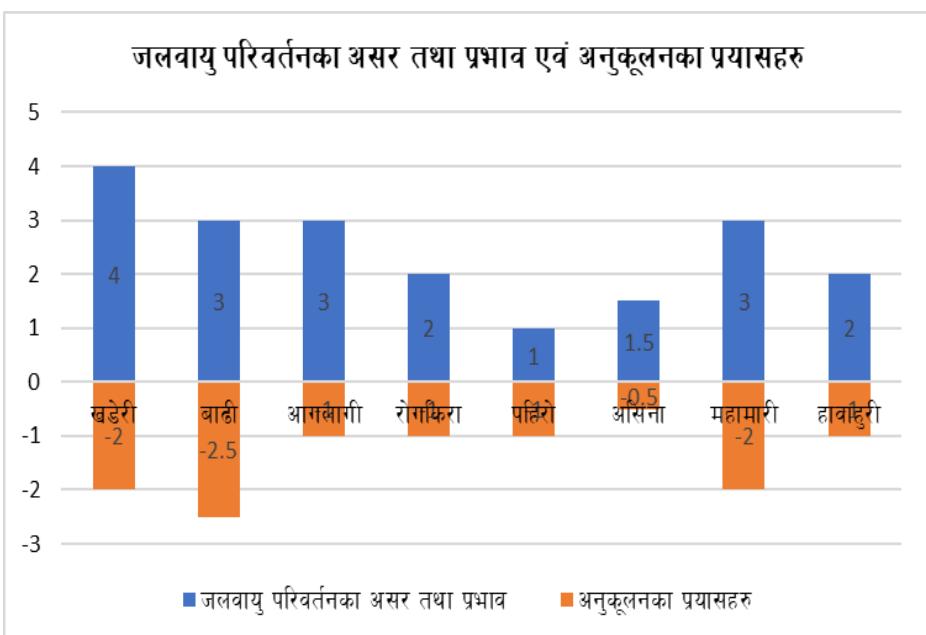
यस विधिको प्रयोगबाट प्रकोपको प्रभाव, प्रभावको मुख्य क्षेत्र विश्लेषण गर्नुका साथै प्रकोपसँग जुध्नका लागि गरिने अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण गरिएको थियो । यो विधि प्रयोग गर्दा प्रभावको स्तर र अनुकूलनका प्रयासहरुको स्तर दुवैलाई ०.५ देखि ३ अंक भार दिई विश्लेषण गरिएको थियो जसमा ०.५ भन्नाले न्यून प्रभाव तथा प्रयास र ३ भन्नाले सबैभन्दा उच्च प्रभाव

तथा प्रयास भन्ने बुझिन्छ ।

यस विश्लेषणबाट जलवायुजन्य प्रकोप तथा

जोखिमका कारणले खाद्य असुरक्षा वढाएको, जैविक विविधतालाई नष्ट गरेको, पानीका स्रोत सुक्नुका साथै उपलब्धतामा कमी भएको, महिला तथा सिमान्कृत समुदायहरुको कार्यवोभ वढनका साथै जीविकोपार्जनमा उच्च प्रभाव पारेको देखिन्छ भने यी असर तथा प्रभावसँग तत्कालै सामना गर्दै आएता पनि व्यवस्थित तथा योजनावद्दुरुपमा स्थानिय सरकार र समुदायहरुवाट सम्झौदन न्यून रहेको देखिन्छ । यो विश्लेषणको आधारमा समुदायवाट प्राप्त भएको अंकलाई वल क्षेत्र विश्लेषण (Force Field Analysis) चित्रमा प्रस्तुत गरिएको छ भने विश्लेषणको मुख्य अंशलाई तालिका ९मा प्रस्तुत गरिएको छ । यस वल क्षेत्र विश्लेषणले गा. पा.मा खडेरीको प्रकोप र सोको असर तथा प्रभावहरु अति उच्च देखाएको छ, तर उक्त प्रकोप तथा जोखिमसँग सामना गर्ने अनुकूलनका प्रयासहरु न्यून भएको देखिन्छ । त्यस्तै गरी बाढी, आगलागी र महामारीको प्रकोप पनि उच्च देखिएको छ, तर उक्त प्रकोप तथा जोखिमसँग सामाना गर्ने अनुकूलनका प्रयासहरु न्यून देखिन्छ । रोगकिरा, असिना र हावाहुरीको असर मध्यम देखिएको छ, र त्यस्को असर र प्रभाव पनि मध्यम भएको देखिएको छ । पहिरो र असिनाको असरको प्रकोप र अनुकूलनको प्रयास उस्तै देखिएको छ । प्रकोपको असर, प्रभाव र अनुकूलनका विश्लेषणको मुख्य अंशलाई तालिका १४ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १४: प्रकोपको असर, प्रभाव तथा अनुकूलनका प्रयासहरुको विश्लेषण

चित्र ११: जलवायु परिवर्तनका असर तथा प्रभाव एवं अनुकूलनका प्रयासहरु

प्रकोप	प्रकोपले प्रभाव पारेको मुख्य क्षेत्र	असर तथा प्रभाव	स्तर (१-४)	अनुकूलनका प्रयासहरु	स्तर (१-४)
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, जलस्रोत तथा ऊर्जा,	<ul style="list-style-type: none"> कुनै वडामा ३० प्रतिशत खेतियोग्य जमिन वाँजो र कुनै वडामा ९० प्रतिशत रहेको उत्पादनमा ह्रास आएको खडेरीको कारण मुहान सुकेको १२० रोपनी जग्गा बालीनालीमा 	४	<ul style="list-style-type: none"> वाजो रहेको जमिनमा हिउपोखरी वनाएर, स्याउ र ओखर लगाउने कार्य भैइरहेको सम्पत्ति वेचेर अन्तको जोहो गर्नु परेको अवस्था र पानी बोकेर र पाईप बाट सिँचाईको व्याबस्थापन अनि पानी पोखरीको पनि 	२

	जन स्वास्थ्य	<ul style="list-style-type: none"> क्षती खेतीवालीवाट कुनै पनि उत्पादन नभएको र ६०० वोरा जौ ६५० वोरा गहु नष्ट भएको अन्न उत्पादनमा ह्रास आएको (जौ, गँहु, मकै, कोदो, वालीमा ६० प्रतिशत ह्रास) र ओखर, आरु तथा स्याउको उत्पादनमा ह्रास जमिन वाभो राख्ने अवस्था भएको १५ वटा पानीको मुहान सुकेको 		<ul style="list-style-type: none"> व्याबस्थापन गरेको उन्नत जातका विउ विजन प्रयोग गरेको सिंचाइका लागि पहल भएको वृक्षारोपण गरिएको हिँड़ पोखरी निर्माण 	
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, बसोबास तथा भौतिक पूर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> १ घर बगाएको र २५ घर जोखिमपूर्ण ७ वटा सिंचाइ कूलो बगाएको, विद्युत घर बगाएर अवरोध र खानेपानीमा अवरोध १ विद्यालय भत्काएको <ul style="list-style-type: none"> ५० भारी खेतीयोग्य जमिन डुवाएको (धान, सिमी, तरकारीमा असर पारेको ३ जनाको मृत्यु १२०० भेडा, ५००० बाखा, १२०० घोडा लाई क्षति गरेको बाटो भत्काएर आवतजावतमा समस्या ५० रोपनी जति खेतमा क्षति 	१	<ul style="list-style-type: none"> जोखिम क्षेत्रमा पक्की पर्खाल लगाउने काम भयो, जाली लगाइयो र जनचेतना कार्यक्रम फैलाउने काम गरेको । सिंचाइ कूलो बनाउने काम गरियो, विद्युत कूलो र खानेपानी पाइप बनाउने काम समुदायवाट गरेको विद्यालय बनाउने काम गरेको पुरीयको खेत पुन माटो फाल्ने काम गरेको, तटबन्धन लगाएको, सा.ब बाट स्थानिय स्रोत साधन ल्याएर बनाएको स्थानिय निकाय र केही गैर सरकारी संस्थाले चामल, दाल, नुन, तेल, आदि सहयोग गरेको र्यावियन पर्खाल लगाइको 	१
आगला गी	वन तथा जैविक विविधता, बसोबास तथा भौतिक पूर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> सामुदायिक वनमा आगलागी, सल्लो, देवदेवार, भुलो, धुपी र विभिन्न जातका वनस्पती नष्ट गरी १५००० हजार विरुद्धा नष्ट भएको, वन्यजन्तु र पशुपंक्षीको वाँस स्थान नष्ट भएको साथै घास, दाउरा र स्याउला स्रोतर हानी क्षति भएको पानीका मुहान सुकेको १ मानिसको मृत्यु, ६ घर र ४ वटा मन्दिर जलेको रोजीपातल सा.ब का २०० सल्ला, स्याउको ४०० बोट, १५० 	३	<ul style="list-style-type: none"> आगोनिभाउन पानी प्रयोग गरिएको सबै मिलेर आगो नियन्त्रण गरीयो, धांस दाउरा नजिक राख्ने छोडेको, जंगल जांदा सलाई लाईटर लिन छाडेको । स्थानिय जनशक्ती परिचालन आगो लगाउने व्याक्तिलाई दण्ड जरिवाना जनचेतना अभिवृद्धि समुदायलाई सचेत पार्न अग्नि रेखा निर्माण सबै जना मिलेर आगो नियन्त्रण गरीयो । 	१

		<ul style="list-style-type: none"> ओखको बोट, धुपी, सल्लो, देवदार, बैस गरेर २०० विरुवाको क्षती ३०० हेक्टर बन क्षेत्र, केही पशु पंक्षीको आगोले क्षती भएको । २ निजी भवन नष्ट ९०००० लहरा र २०००० विटा नष्ट 		<ul style="list-style-type: none"> दाउरा घाँस स्याउला स्वतर घर भन्दा टाढा राख्ने आगलागी जन्य बस्तु बालबालिकालाई नदिने गरियो 	
असिना	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, बसोबास तथा भौतिक पूर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> १४५० भेडावाखा मरेको, २९० जति घोडा मरेको २३५०० कुइन्टल स्याउ र २०००० ओखर नष्ट पारेको १९०० कुइन्टल धानवाली नष्ट ३०० कुइन्टल फापर नष्ट १०० कुइन्टल कोदो, भटमास, सिमी नष्ट धान, गहुँ, जौ, मकै उत्पादनमा क्षति, फलफूल उत्पादनमा हास १ जनाको मृत्यु 	१.५	<ul style="list-style-type: none"> ५० देखि ५५ जनाले स्याउ विमा गरेको चातूसंस्था रेडक्रसले दाल, चामल दिएको जिल्ला कृषि विकासले धान, आलु, कोदो, गहुँको वित्र उपलब्ध गराएको बेसायर खाएको धान, गहुँ, जौ किनेर खाएको गहना बेचेर खाद्य किनेर खाएको । सबै मिलेर गा.वि.स.मा गएर निवेदन दिदां उक्त निकायबाट खाद्ययन्त उपलब्ध गरायो । 	०.५
बाढी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, बसोबास तथा भौतिक पूर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> १५० रोपनी खेती योग्य जमिन बाढीले छुवाएकोले ११०० कुइन्टल धान, ४०५ कुइन्टल सिमी, ३५ कुइन्टल कोदो नष्ट गरेको विद्यालय दुवानमा पारी स्कूल सराई गराएको, १ विद्यालय भूतिकएको, २० वटा घरमा क्षति, २ शैचालय भूतिकएको, इ.सि.डी भवन भूतिकएको र ३ गाईगोठ भूतिकएको २०५८ सालमा बाढी आएर घरमा पानी पसी, धाँन, जौ, सिमी, कोदो वगाएको ७,८ घर परिवार विस्थापित भएर नजिकैको सेवा केन्द्रमा वसेको, ३ गाई गोठ, ३७३ वटा गाईबस्तु 	३	<ul style="list-style-type: none"> ग्रामियन जाली हालेको विद्यालय अर्को ठाँउमा सारिएको मानिसहरुलाई बचाउन उद्धार गरीएको एफ.एम.मा, स्थानिय निकायमा जानकारी गराएको बृक्षारोपण गरिएको भूत्केका खेत पुन बनाई बाली लगाइएको, घेरबार गर्ने काम भयो । क्षति गरेको ठाँउमा तटबन्धन गरिएको सुरक्षित स्थानमा घर निर्माण गर्ने भनि सुभाव संकलन भएको मुहान संरक्षणको काम भएको जोखिम क्षेत्रमा पक्की पर्खाल लगाउने काम भयो,जाली 	२.५

		<ul style="list-style-type: none"> बगाएको, १५ वटा कुखुरामा क्षति १ सिँचाई कूलो, ६ वटा पुल र ५ वटा पानी घट्टमा क्षति गरेको वडा ४ को हाँकुदेखि नियापानी सम्म खेतीयोग्य जमिन कटान, 		<p>लगाईयो, र जनचेतना कार्यक्रम फैलाउने काम भयो ।</p>	
रोगकिर त	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> धानमा ब्लास्टर रोग लागेको, सिमि, मकै, चिनोमा कागे किरी, सुन किरी लागेको, स्याउको बोटमा धुसी गवौरो लागेको र माथी उल्लेखित विभिन्न अन्नवालीमा रोगकिरा लागेर ३५ प्रतिशत उत्पादनमा छास आएको भोकमरी समेत भएको सामुदायिक बन क्षेत्रमा पनि विभिन्न थरीका रोग किराको प्रभाव पारेको । जस्तै अतिन्जालो, भमिरा, आदि किराले बनजंगल क्षति भएको धानको वित्त नष्ट भएको, १ लाख स्याउको बेर्ना नष्ट, ३०० खुर्सानी विरुवा नष्ट ५०० भन्दा बढी कुखुरा, २५० बाखा र १ भेडा मृत्यु । 	२	<ul style="list-style-type: none"> अन्नवालीमा लाग्ने रोग किरा नष्ट गर्न केही किसानहरूको लगानीमा अर्गानिक कम्पोष्ट मल र प्रयोग गरिएको र नेपाल सरकारवाट सहयोग भएको कम्पोष्ट मल प्रयोग गरिएको । (जस्तै किसान प्रयोग गर्ने कम्पोष्ट भोल, गँहु पानीको मिक्स गरी प्रयोग गरिएको) बस्तु बेचेर खाद्यन्न किनेर चलाएको तितेपाती, धुपी, करेटो, बोझोको भोल बनाएर छरेको घुम्ती प्रणाली उपनाएको सरोकारवाला संस्थाहरूसँग परामर्श लिएको जैविक विषाधीको प्रयोग गरेको वित्त विजन संरक्षणमा ध्यान दिनका साथै भण्डारणमा ध्यान दिएको साथै भण्डारणमा ध्यान दिएको महामारी विरुद्धको खोप लगाउन सुरु भएको 	१

महामा री	जन स्वास्थ्य	<ul style="list-style-type: none"> ● ७८ मानिसको झाडापखालावाट मृत्यु भएको र ५२० जना विमारी भएको ● ३०० जना बालबालिका सहितको मानिसलाई निमोनिया भएको ● ५०० जना हैजाले प्रभावित भएको ● धेरै मानिस प्रभावित, मानसीक तनाव तथा कुपोषण 	३	<ul style="list-style-type: none"> ● घरयासी उपचार गरेको ● जनस्वास्थ्यवाट औषधी वितरण गरेको ● स्वास्थ्य शिविर संचालन गरेको 	२
हावाहुर ी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	<ul style="list-style-type: none"> ● यस गा. पा. भरिका ४ विद्यालयको छानो उडाएको र फर्निचरमा क्षति गरेको ● फलफुलमा (स्याउ, आरु, आदि) र विरुवामा क्षति ● २ घरको जस्ता साथै १० वटा घरको घाँस, पिरल उडाएको ● पशुचौपाया, बाढ्छां बाढ्छी हरुमा क्षति ● ५० वटा सा.व. को रुखमा क्षति ● जौ, गहुँको भल्काको पुला उडायो 	२	<ul style="list-style-type: none"> ● छिमेकको घरमा गएर घांस, दाउरा, पिरल लगायत अन्य आवस्यक सामान मागेर समस्या सामाधान गरेको ● दलित सेवा संघले विद्यालयमा जस्तापाता सहयोग गरेको ● स्कूल फेरि निर्माण गरेको र फर्निचरको व्यवस्था गरेको 	१

परिच्छेद ४ : अनुकूलन र विपद् जोखिम न्यूनीकरणको रणनीति

- स्थानिय स्तरमा उपलब्ध जलस्रोत दीगो व्यवस्थापन, बहुउपयोग र पहुँच विस्तार एं अभिवृद्धि गर्न खानेपानी, सिंचाई कुलो, सिंचाई तथा हिँउ पोखरी र पानी किफायती सिंचाई प्रविधिहरूको प्रवर्द्धन र विस्तार गरिने छ ।
- जलवायु परिवर्तनको दबाव सहने सक्ने वित्तिय, प्रविधि र उन्नत नश्लको प्रवर्धन गरि पशु व्यवसाय तथा कृषि उत्पादनमा वृद्धि भई खाद्य सुरक्षा सुनिश्चित गरिने छ ।
- जलवायु जन्य प्रकोपबाट हुने क्षतिहरूलाई न्यूनीकरण गर्न जल, जंगल तथा जैविक विविधता तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी नीतिनियम तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गरिने छ ।
- विपन्न तथा संकटासन्न घरधुरी, समूह तथा वर्गहरूको वैकल्पिक आम्दानी र खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चिता गर्न जलवायु उत्थानशील जीविकोपार्जनका कार्यक्रमहरू (फलफुल खेती, रैथाने बाली खेती कृषि वन, घरबगैचा कार्यक्रम) तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गरिने छ ।
- स्थानिय रैथानेबालीहरू प्रवर्धन, कृषि जैविक विविधताको संरक्षण र उपयोगका लागि सहयोगी तथा प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने (सामुदायिक बिउँ वैक, रैथाने बिउँ सञ्चालहरूको स्थापना)
- पहिरो तथा वाढीको जोखिम क्षेत्रहरू पहिचान गरि रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि बायोइन्जीनियरिङ विधि अपनाईने छ ।
- जलवायुजन्य जोखिम प्रभावित भिरालो र हैसियत कम भएको वन क्षेत्र तथा निजी जग्गा-जमीनहरूमा कृषि वन (फलफुल, घाँस तथा डालेघाँसको वृक्षारोण) प्रवर्धन तथा विकास गरिनेछ ।
- आगलागीको जोखिमबाट सुरक्षित गर्न खरमुक्त छाना घर बनाउने अभियान सञ्चालन गर्ने र गा. पा.हरुबाट आवश्यक प्रोत्साहन तथा विपन्नहरूलाई सहुलियत अनुदानहरू उपलब्ध गराउने ।
- आगलागी तथा वनडढेलो नियन्त्रण तथा न्यूनीकरणेसम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालनका साथै सामुदायिक वनहरूलाई वनडढेलो न्यूनीकरण गर्न प्रविधि तथा तालिम दिई क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- जलवायुजन्य प्रकोप तथा जोखिमहरू (असिना, रोगकीरा, पशुरोग खडेरी)बाट कृषिबाली तथा पशुधनहरूमा हुने क्षति कम तथा सुरक्षा गर्न जलवायु मैत्री बिउँ, प्रविधी, क्षमता विकासका तालिम, बीमा र प्राविधिक सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- वन तथा कृषि क्षेत्रमा देखिएका मिचाहा भार तथा बोटविरुवाहरू को पहिचान गरि नियन्त्रणका लागि आवश्यक जैविक उपचार, तालिम र प्रविधिको स्थापना गरि संचालन गरिने छ ।
- स्वच्छ उर्जाको पहुँच विस्तारका लागि स्थानिय र समुदाय स्तरमा लघु जलविद्युत, सौर्य उर्जा, वायू उर्जा पानी घट्ट, सुधारिएको चुलो लगायतका प्रविधि पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्दै यी प्रविधिमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिने छ ।
- जलवायु उत्थानशील भौतिक पूर्वाधारहरूको निर्माण गरि दीगो र भरपर्दो आधारभूत सेवाहरूको पहुँच विस्तार गरिने छ ।
- स्थानिय समुदायमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि भई यसका प्रभावहरूसँग अनुकूलित हुने र क्षति न्यूनीकरण गर्ने क्षमताको विकास गरिनेछ ।
- जलवायु उत्थानशील पर्यटन क्षेत्र बनाउने र पर्यटक भित्राउने रणनीति बनाइनेछ ।

४.१ अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकरण

यस विधि अन्तर्गत अनुकूलनका कार्यहरूको प्राथमिकीकरण गर्नको लागि विभिन्न आधारहरू जस्तै: प्रभावकारिता, सम्भाव्यता, दिगोपना, खर्चको मितव्ययिता, संकटासन्न घरधुरीमुखी (लक्षितवर्गमूखी) तथा महिला प्रति संवेदनशिलता

निर्धारण गरिएका थिए । प्राथमिकीकरणको लागि यसमा १ देखि ३ सम्मको अङ्गभारको प्रयोग गरिएको थियो । अङ्गभार १ ले उक्त आधारहरु राम्ररी पूरा गर्न सक्ने भन्ने जनाउँछ, भन्ने अङ्गभार ३ ले आधार राम्ररी पूरा गर्न सक्ने जनाउँछ । खर्चको मितव्ययिताको सम्बन्धमा भन्ने कम खर्चिलोलाई ३ अंक र धेरै खर्चिलोलाई १ अंक दिइएको थियो । तालिका १४ मा अनुकूलनका उपायहरुको प्राथमिकीकरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १५: अनुकूलनका उपायहरुको पहिचान तथा प्राथमिकिरण

जलवायु परिवर्तन र विपद् जोखिम व्यवस्थापनका रणनीति	अनुकूलनका तथा विपद् वोखिम व्यवस्थापनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-४)	सम्भावता (१-४)	खर्चको मितव्ययिता (१-४)	लक्षितवर्ग (P1, P2) मुख्य (१-४)	जम्मा	स्तर
स्वच्छ उर्जाको पहुँच विस्तारका लागि स्थानिय र समुदाय स्तरमा लघु जलविद्युत, सौर्य उर्जा, वायू उर्जा पानी घट्ट, सुधारिएको चुलो लगायतका प्रविधि पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्दै यी प्रविधिमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिने छ ।	सुधारीएको चुलो कार्यक्रम सुरक्षित आवासको आचारसंहिताको पालना होम स्टे र होटल व्यावस्थापन तातोपानी धाराको संरक्षण राफटिङ्गको व्यावस्था गर्ने ढल निकासको व्यावस्थापन गर्ने गोरेटो बोटोको व्यावस्थापन गर्ने	२ ३ ४ ४ ३ ४ ४	२ ३ ४ १ ३ २ ३	१ ३ २ १ २ २	२ २ ३ ४ ३ ४ ४	७ ११ १३ १३ ११ १२ १३	८ ५ ३ ३ ५ ४ ३
जलवायु उत्थानशील भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण गरि दीगो र भरपर्दो आधारभूत सेवाहरुको पहुँच विस्तार गरिने छ ।	सिपमुलक तालिम(सिलाई वुनाई) जडिवुटी तथा स्याउ प्रशोधन उद्योग यातायात तथा कृषि ग्रामिण सडक तेल प्रशोधन उद्योग (ओखर, भागो, फर्सिका विया) नेपाल टेलिकमको टावर निर्माण कृषि तथा फलफुल संकलन केन्द्र स्थापना आलुको परिकार बनाउने उद्योग स्थापना पुलहरुको निर्माण निगालो प्रशोधन उद्योग स्थापना	४ ४ ४ ४ ४ ३ ४ ४ ४ ४	३ ४ ४ ४ २ ३ १ ३ ३	२ २ २ २ ४ १ ४ ३ ३	३ ३ ३ ३ ४ ३ ४ ४ ४	१२ १३ १३ १३ १४ ११ १५ १३ १५	४ ३ ३ ३ २ ५ १ ३ १
वन तथा कृषि क्षेत्रमा देखिएका मिचाहा भार तथा बोटविरुवाहरु को पहिचान गरि नियन्त्रणका लागि आवश्यक जैविक उपचार, तालिम र प्रविधि स्थापना गरि संचालन गरिने छ ।	रोगकिरा विरुद्ध रसानिक भोल प्रयोग लाई प्राथमिकता दिने कृषि नर्सरीको स्थापना खडेरी सहन सक्ने वालीको पहिचान, प्राथमिकरण तथा वितरण माटोको परीक्षण दक्ष कृषि जनशक्ती उत्पादन तालिम	३ ३ १ ३ ३	३ २ २ ३ ३	३ ३ २ ३ ३	४ ४ ४ ४ ३	१३ १२ ९ १२ १२	३ ४ ७ ४ ४

जलवायु परिवर्तन र विपद् जोखिम व्यवस्थापनका रणनीति	अनुकूलनका तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-४)	सम्भाव्यता (१-४)	खर्चको मितव्ययिता (१-४)	लक्षितवर्ग (P1, P2) मुख्य (१-४)	जम्मा	स्तर
पहिरो तथा वाढीको जोखिम क्षेत्रहरु पहिचान गरि रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि बायोइन्जीनियरिङ अपनाईने छ ।	उन्नत जातको पशुपालन	२	२	३	२	९	७
	बेमौसमी तरकारी खेती	३	३	३	२	११	५
	कोल्ड स्टोरको व्यावस्था गर्ने	३	४	२	३	१२	४
	कृषि सेवा केन्द्र निर्माण	४	१	१	२	८	८
	गहा सुधार	४	२	३	४	१३	३
	जडीबुटी नर्सरी निर्माण	२	३	१	३	९	७
	सचाई कुलो र पोखरी व्यवस्थापन कार्यक्रम	४	४	१	४	१३	३
	भकारो व्यवस्थापन तथा गोठ सुधार कार्यक्रम	४	४	३	४	१५	१
	गोठेमल तथा प्राडगारीक मल व्यवस्थापन	३	३	३	४	१३	३
	कृषि संकलन केन्द्र	४	४	२	४	१४	२
जलवायु जन्य प्रकोपवाट हुने क्षतिहरुलाई न्यूनिकरण गर्ने जल, जंगल तथा जैविक विविधता तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी नीतिनियम तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गरिने छ ।	विपद् पूर्व तयारीको लागी पूर्वाधार भवन निर्माण	४	२	१	३	१०	६
	आकस्मिक कोषको स्थापना	३	३	२	३	११	५
	विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यावस्थापन तालिम	३	३	२	३	११	५
	विपद् सम्बन्धी सुचना पर्वाह गर्ने	३	३	३	२	११	५
	बाढी पहिरो जाने ठाँउमा र्यावियन जाली लगाउने	२	२	३	३	१०	६
	नदी कटान तडवन्धन गर्ने वृक्षारोपण गर्नु पर्ने	३	१	३	३	१०	६
जलवायु जन्य प्रकोपवाट हुने क्षतिहरुलाई न्यूनिकरण गर्ने जल, जंगल तथा जैविक विविधता तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी नीतिनियम तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गरिने छ ।	नर्सरी स्थापना	३	३	२	३	११	५
	जंगलमा वृक्षारोपण	३	४	३	२	१२	४
	सिँचाइको लागी पानी ट्याइकी निर्माण	४	४	३	४	१५	१
	वन क्षेत्रको घेरवार गर्ने	४	३	२	४	१३	३
	वन फडानी तथा चोरी निकासीमा नियन्त्रन	३	४	३	३	१३	३
	उपभोक्त समितिको क्षमता अभिवृद्धि	४	४	२	३	१३	३
	अग्नि रेखाको व्यावस्था गर्ने	४	४	३	३	१४	२
	बन्य जन्तुको सुरक्षीत बासस्थानमा प्रवन्ध मिलाउने	४	४	३	३	१४	२

जलवायु परिवर्तन र विपद् जोखिम व्यवस्थापनका रणनीति	अनुकूलनका तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-४)	सम्भाव्यता (१-४)	खर्चको मितव्यधिता (१-४)	लक्षितवर्ग (P1, P2) मुख्य (१-४)	जम्मा	स्तर
स्थानिय स्तरमा उपलब्ध जलस्रोत दीगो व्यवस्थापन, वहुउपयोग र पहुँच विस्तार एवं अभिवृद्धि गर्न खानेपानी, सिंचाई कुलो, सिंचाई तथा हिँउ पोखरी र पानी किफायती सिंचाई प्रविधिहरुको प्रवर्द्धन र विस्तार गरिने छ ।	सिंचाई कुलो मर्मत ढल निकास मर्मत वायु उर्जाको विकास रिजर्व पोखरीको निर्माण गोबर रयास र आधुनिक चुलो वितरण लधु जलविधुत आयोजना निर्माण गर्ने	४ ३ ४ ३ ३ ३	३ ३ ४ ४ ३ ३	२ २ २ २ २ ४	३ ३ ३ ४ ४	१२ ११ १३ १३ १२ १४	४ ५ ३ ३ ४ २
भौतिक पुर्वाधारहरुको डिजाइन र निर्माण गर्दा जलवायुजन्य जोखिम न्युनिकरणका उपायहरु अनुसरण गरिनेछ ।	स्वास्थ्य चौकी स्थापना गर्ने स्वास्थ्य चौकीको स्तर बढ़ि खानेपानीको सुद्धिकरण तथा व्यवस्थापन सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन फोहोर व्यवस्थापन (कुहिने नकुहिने) फोहोरलाई छुट्टा छुट्टै व्यावस्थापन गर्ने खानेपानी योजनाको मर्मत सम्भार गर्ने एक घर एक शौचालय	४ ४ ४ ३ ३ ३ \$ ४	४ २ ४ ३ ३ ३ ४ ४	१ २ २ ३ ३ ३ ३ ४	४ ४ ३ ३ ३ ३ ३ ४	१३ १२ १३ १२ १२ १२ १० १५	३ ४ ३ ३ ४ ४ ६ १
जलवायु उत्थनशिल पर्यटन क्षेत्र बनाउने र पर्यटक भित्राउने रणनीति बनाइनेछ ।	मठ मन्दिर, तिर्थ स्थल तथा पर्यटकिय क्षेत्र मर्मत सम्भार मालीका मन्दिर वाटो तथा मर्मत अन्य पर्यटकिय क्षेत्र स्थापना गर्ने पर्यापर्यटनको विकास गर्ने	४ ३ ४ ४	३ २ ३ ४	२ २ १ ३	३ ३ ४ ४	१२ १० १२ १५	४ ६ ४ १

4=2 :YFLGO CG'''S'NG SFO{OF]HGFSF] TH{DF

बडागत अनुकूलन योजना तर्जुमा गोष्ठीबाट पहिचान भई र गा. पा. तहमा संश्लेषण गरि प्राथमिकतामा परेका जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले प्राविधिक रूपमा सबल देखिएका अनुकूलनका उपायहरुलाई समेद्दै र स्थानिय जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, सामुदायिक नेतृत्वका व्यक्ति तथा समुदायद्वारा गरेका अनुकूलन प्रयासहरुलाई उच्च प्राथमिकतामा राख्दै यस अनुकूलन योजना तर्जुमा गरिएको छ । यस तातोपानी गा. पा.को उच्च प्राथमिकतामा परेको र तत्कालै कार्यन्वयन गर्न आवश्यक देखिएको क्रियाकलापहरु समावेश गरिएका छन् । यस योजनाको बजेट तर्जुमा गा. पा.मा विद्यमान दररेट, कार्यक्रमसंग सम्बन्धीत सरकारी निकायहरुसँगको समन्वय र योजना तयारीमा संलग्न स्थानिय व्यक्तिहरु र संस्थाहरुको अनुभवको साथै प्राविधिकहरुको सभाव तथा सल्लाहका आधारमा गरिएको छ । यस कार्ययोजनामा पहिलो वर्ष रु

८५०,०६१,३९७- (४२.१३ प्रतिशत), दोस्रो वर्ष रु. ४५९,४९२,०००- (२२.७७ प्रतिशत), तेस्रो वर्ष रु. ३६८,१२४,०००- (१८.२५ प्रतिशत), चौथो वर्ष रु. १८३,९०५,०००- (९.१२ प्रतिशत) र पाचौ वर्ष रु. १५६,०००,०००- (७.७३ प्रतिशत) गरी जम्मा रु २,०९७,५८२,३९७- बराबरको रकम कार्यक्रमहरु संचालन गर्नका लागि समावेश गरिएको छ ।

यसरी नै विषयगत क्षेत्र अनुसार कृषि तथा खाद्य सुरक्षामा ३४.५२ प्रतिशत, वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षणमा ५.५८ प्रतिशत, उद्योग, यातायात तथा भौतिक पूर्वाधारमा २०.४३ प्रतिशत, स्थानिय ग्रामिण तथा शहरी वस्तीमा ५.६४ प्रतिशत, स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाईमा १४.८१ प्रतिशत, जलवायुजन्य प्रकोप न्यूनिकरण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा ४.४२ प्रतिशत, जलस्रोत तथा उर्जामा ७.१८ प्रतिशत, पर्यटन, प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदामा ६.१० प्रतिशत, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिता, जीविकोपार्जन र सुशासनमा ०.७६ प्रतिशत र जनचेतना अभिवृद्धी तथा क्षमता विकासमा ०.५६ प्रतिशत रहेको छ । बजेटको संक्षिप्त विवरण तालिका १६ मा प्रस्तुत गरिएको छ । गा. पा. र वडागतरुपमा बजेट विस्तृत विवरण अनुसुची ५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १६ विषयगतक्षेत्र अनुसारको वार्षिक बजेटको विवरण

विषयगत क्षेत्र	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२	जम्मा
	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथौ वर्ष	पाचौ वर्ष	
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	२७४७८१.८५८	१७५७४५	१४७८१०	५४६६०	४३५७०	६९६५६६.८६
वन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण	४२०८६.३३३३	३१२९२	१६६८०	१०७८०	११७८०	११२५३८.३३
स्थानिय ग्रामिण तथा शहरी बसोबास	३८९५०	३८९७५	१८५७५	११७००	५५५०	११३७५०
स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई	१३५०००	६६६५०	५६९०९	२४६९५	१५६५०	२९८८२४
जलवायुजन्य प्रकोप न्यूनिकरण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन	२१७३०	१७०३०	१७०३०	१६५८०	१६७३०	८९१००
जलस्रात तथा उर्जा	६७१००	३६०५०	२१८५०	६५५०	१३३५०	१४४९००
पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा	७२२००	१५५००	१८७००	२७००	१४०००	१२३१००
उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार	१९३१८१.२०६	६९७००	६५३५०	५२४००	३१६५०	४१२२८१.२१
लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिता, जीविकोपार्जन र सुशासन	३०००	४४००	२७००	२७००	२५००	१५३००
योजना अनुगमन, मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास	२०३२	४२३०	२५२०	१२२०	१२२०	११२२२
जम्मा	८५००६१.३९७	४५९४९२	३६८१२४	१८३९०५	१५६०००	२०९७५८२.४

४.३ स्थानिय तहको वार्षिक योजना प्रक्रियामा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापनका कार्यहरूको समायोजन

सर्वप्रथम स्थानिय सरकारको नेर्ततवमा सहभागीतामूलक पद्धतीवाट तर्जुमा भएको यस अनुकूलन योजनालाई कार्यपालिकाको वैठकमा छलफल गरि अनुमोदनका लागि गाउँ सभामा पेश गरि कार्यान्वयनका लागि स्वीकृत गरिने छ। अब क्रमशः यस योजनालाई स्थानिय तहको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रक्रियाका ७ चरणहरू: १) संघ तथा प्रदेशबाट वित्तीय हस्तान्तरणको खाका र मार्गदर्शन प्राप्ती, २) श्रोत अनुमान र कूल बजेट सीमा निर्धारण, ३) बस्ती/टोल स्तरबाट योजना छनौट, ४) वडा स्तरीय योजना प्राथमिकरण, ५) एकिकृत बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा, ६) गाउँ/नगर कार्यपालिकाको वैठकबाट बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृती गरि सभामा पेश गर्ने र ७) गाउँ/नगर सभाको वैठकमा बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृतिका चरणहरू मध्ये चरण नं. ३ बाट शुरु भई पछिका चरणहरूमा समायोजन गरी यस स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनालाई अनुमोदन गराई मुल प्रवाहीकरण गरिने छ।

यस कार्ययोजनका जलवायु परिवर्तन तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन संग सम्बन्धित संवेदनशील विषयगत क्षेत्रहरू: कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, बन, जैविक विविधता तथा जलाधार संरक्षण, जलश्रोत तथा उर्जा, स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई; स्थानिय ग्रामिण तथा शहरी बस्ती; जलवायुजन्य प्रकोप न्यूनिकरण तथा विपद् जोखिम व्यवस्थापन उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार; पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदा, लैंगिक समानता तथा समाजिक समावेशिता, जीविकोपार्जन र सुशासन; र जनचेतना अभिवृद्धी तथा क्षमता विकास अन्तर्गतका कार्यहरू, स्थानिय तहको क्षेत्रगत विकास १) आर्थिक विकास, २) सामाजिक विकास, ३) पूर्वाधार विकास, ४) वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन र ५) संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह क्षेत्रहरूमा एकिकृत एवं समायोजन गर्न सकिने छ।

४.४ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन

जलवायु संकटासन्न समुदायको सक्रिय सहभगितामा पहिचान तथा छनौट भएको तथा स्थानिय तहको वार्षिक कार्यक्रममा मूलप्रवाहीकरण भएको अनुकूलन कार्यको कार्यान्वयनले जलवायुजन्य जोखिम न्यूनिकरण तथा अनुकूलन क्षमता बढाइ जलवायु उत्थानशील बनाउन मद्दत गर्दछ। यसका लागि स्थानिय तहमा भएका संस्थागत संरचनाहरू नै अनुकूलन कार्यका प्रमुख कार्यान्वयन कर्ता हुन्। यस लापा खाकामा उल्लेखित भए बमोजिमका उद्देश्य प्राप्त गर्न स्थानिय तहसँग भएको श्रोत पर्याप्त नहुन सक्छ। यस्तो अवस्थामा स्थानिय तहले संघीय तथा प्रदेशसँग स्रोत प्राप्तिका लागि समन्वय गर्नुपर्ने हुन्छ। यसरी नै निजी क्षेत्र तथा विकास साभेदारहरूको प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग तथा सहकार्य प्राप्त गरिनेछ।

४.५ स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजनाको प्रगति समिक्षा, अनुगमन तथा मूल्यांकन

स्थानिय अनुकूलन योजनाको स्थानिय सरकारको वार्षिक योजनामा समायोजन पश्चात सफल कार्यान्वयनहरूवाट प्राप्त हुने नतिजा तथा उपलब्धीहरूलाई वार्षिक रूपमा कार्यपालिका वैठकमा समिक्षा गर्दै दस्तावेज तयार गरिने छ। यस समिक्षावाट क्रमशः लापलाई परिमार्जन गर्ने र जीवन्त दस्तावेज बनाउनका लागि सहयोग पुग्ने छ। कार्यान्वय पश्चात प्राप्त हुने उपेक्षित उपलब्धीहरूको सूचक तयार गरि लाई तल प्रस्तुत गरिएको छ।

४.५.१ अपेक्षित परिमाणात्मक उपलब्धि

- स्थानिय तहमा स्तरमा तयार भई कार्यान्वयन गरिएका जलवायु उत्थानशील विकास र अनुकूलन योजनाको संख्या ।

- जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापनको क्षेत्रमा गाउँ/नगरपालिकाले विनियोजन गरेको वजेटको प्रतिशत ।
- जलवायु परिवर्तनको प्रतिकूल असरको सम्बोधन मार्फत् लाभान्वित सामाजिक संस्था तथा संरक्षण गरिएका आर्थिक एवं वातावरणीय सम्पत्तिहरूको संख्या/मूल्य (जस्तै: पानीका मुहान/स्रोत संरक्षण, वायोइन्जीनियरिङ प्रविधिको प्रयोग गरी भु-संरक्षण गरिएका स्थानहरू, अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गरिएका समूह तथा संस्थाहरू) ।
- जलवायुमैत्री प्रविधि, ज्ञान र अभ्यासको प्रयोगबाट लाभान्वित घरधुरीको संख्या ।
- कार्यक्रम कार्यान्वयन पश्चात् संकटासन्तता न्यूनिकरण भएका महिला/पुरुष तथा परिवारको संख्या ।
- सरकार, विकासका निकायहरू, अन्तरराष्ट्रिय विकास साफेदार, निजी क्षेत्र तथा नागरिक समाजद्वारा स्थानिय जलवायु अनुकूलनका क्षेत्रमा गरिने लगानीमा भएको वृद्धि ।
- स्थानिय तहद्वारा आफ्नो क्षेत्रको जलवायु सम्बन्धी समष्टिगत रूपरेखाको विश्लेषण गरी तयार गरिएको नगर/गाउँस्तरीय नक्शा

;GBE{ ;FDFU|LM

- राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति २०६७ र २०७६
- राष्ट्रिय अनुकूलन कार्ययोजना (नापा) २०६७
- स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना संरचना २०६७
- परिमार्जित स्थानिय अनुकूलन कार्ययोजना संरचना २०७६
- राष्ट्रिय जनगणना प्रतिवेदन, २०६८
- पोलिका प्रोफाइल
- जलवायु पार्श्वचित्र, तातोपानी गा. पा., जुम्ला, क्याप्स, कर्णाली, २०७७
- स्वास्थ्य प्रोफायल, तातोपानी गा. पा., जुम्ला
- विश्व वैकको <https://climateknowledgeportal.worldbank.org>
- DHM (2017). Climate change scenarios of Nepal for National Adaptation Plan (NAP) Formulation Process in Nepal. Department of Hydrology and Meteorology, Ministry of Population and Environment, Kathmandu
- MoFE (2021). Vulnerability and Risk Assessment and Identifying Adaptation Options: Summary for Policy Makers. Ministry of Forests and Environment, Government of Nepal. Kathmandu, Nepal.

अनुसूचीहरु

अनुसूची १: स्थानिय अनुकूलन योजना तयारी तथा सश्लेषण गोष्ठी (१ दिने) का सहभागीहरु

क्र.सं.	सहभागीको नाम, थर	लिङ्ग	जात जाती	पद	सम्पर्क नम्बर
१	नवराज न्यौपाने	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	गा पा अध्यक्ष	९८५८३२२२७४
२	गंगा देवि उपाध्याय	म	ब्राह्मण क्षेत्री	गा पा उपाध्यक्ष	९८५८३९९३६२
३	विष्णु प्रसाद घिताल	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	प्र प्र अधिकृत	९८५८०२७१५०
४	अंग राज डाँगी	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	प्रसाशन शाखा प्रमुख	९८६८१०१९४७
५	विष्णु दमाई	म	दलित	कार्यपालिका सदस्य	९८६०४५८२००
६	बीउरा सार्की	म	दलित	कार्यपालिका सदस्य	
७	विजुली कठायत	म	ब्राह्मण क्षेत्री	कार्यपालिका सदस्य	९८६६९७४९६५
८	विशाल खड्का	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	६ नं वडा अध्यक्ष	९८४८०९९२७७
९	डिल्ली बहादुर रावत	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	३ नं वडा अध्यक्ष	९८४८३९६०९६
१०	धिरज जैशी	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	४ नं वडा अध्यक्ष	९८५८३२००५९
११	कृष्ण बहादुर बुढा	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	२ नं वडा अध्यक्ष	९८४८३०७७१५
१२	डिल्ली बहादुर बुढा	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	इन्जिनियर	९८५८३२२२५२
१३	पदम नेपाली	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	कृषि शाखा प्रमुख	९८६६२०३२१०
१४	शान्ती भक्ती	म	ब्राह्मण क्षेत्री	महिला विकास शाखा प्रमुख	९८४८३४२७५८
१५	सुरत बहादुर शाही	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	शिक्षा शाखा प्रमुख	९८५८३२०१०६
१६	पार्वती गौतम (विष्ट)	म	ब्राह्मण क्षेत्री	पोषण शाखा प्रतिनिधि	९८४०१६९२४९
१७	ऋषिकेश उपाध्याय	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	सुचना प्रविधि शाखा	९८४९३३७७१२
१८	हरी बहादुर रावल	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	पशु शाखा प्रमुख	९८४८३००४९८
१९	गुरु प्रसाद चौलागाई	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	स्वास्थ्य शाखा प्रमुख	९८४८३०७५५१
२०	काली बहादुर कठायत	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	कार्यालय सहयोगी	९८६३४७९४३८

क्र.सं.	सहभागीको नाम, थर	लिङ्ग	जात जाती	पद	सम्पर्क नम्बर
	राम कृष्ण बुढा	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	माउन्टेन एफ एम	९८६३४४६७७६
२२	नौरते नेपाली	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	कर्णाली एफ एम	९८४८३१९२०३
२३	वसन्त रावल	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	सा प (पेस नेपाल)	९८६८३८५५५९
२४	विष्णु प्रसाद लुइटेल	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	रेजर (पेस नेपाल)	९८६१४८९०३४
२५	ललित बहादुर डाँगी	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	मिल एसोसियट (पेस नेपाल)	९८४८३४९०३५
२६	नविन बि सी	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	कृषि अधिकृत (पेस नेपाल)	९८४८२२१७२५
२७	कृष्ण बहादुर शाही	पु	ब्राह्मण क्षेत्री	फिल्ड संयोजक (WFP)	९८५८३२०३३३

अनूसूची २: गा.पा.को मौसमीपात्रो

सम्मुखताको क्षेत्र	सूचक	समय	बैशाख	जेष्ठ	असार	साउन	झाँडा	असोज	कार्तिक	मंसिर	पुस्	माघ	फागुन	चैत्र	समयमा देखिएको परिवर्तन	भविष्यको परिदृश्य
तापक्रम	गर्मिको दिन	पहिले													१ महिना बढेको	गर्मिको दिनहरु अझै बढ्न सक्ने
		अहिले														
	जाडोको दिन	पहिले													१ महिना घटेको	जाडोको दिनहरु अझै घट्न सक्ने
		अहिले														
वर्षा यसको स्वरूप	वर्षा	पहिले													२ महिना घटेको	अतिवृष्टि अझै धेरै हुन सक्ने
		अहिले														
	हिमपात	पहिले													१ महिना घटेको	हिउँहरु परिलन सक्ने
		अहिले														
	असिना	पहिले													जस्ताको त्यस्तै	असिना भन बढि परेर वाली नष्ट गर्न सक्ने
		अहिले														
प्रकोपहरु	बाढी	पहिले													१ महिना घटेको	बाढीको समय घटे पनि घटना बढि भएको
		अहिले														

	खडेरी	पहिले																	१ महिना बढेको	खडेरी बढ्ने हुनाले खाद्य असुरक्षा बढ्न सक्ने
		अहिले																		
खेतिपातिमा असर	जौ	पहिले																	आधा महिना अघि भित्राएको	तापक्रम वृद्धि भई अभै छिटो फल दिन सक्ने
		अहिले																		
	धान	पहिले																	१ महिना अघि भित्राएको	तापक्रम वृद्धि भई अभै छिटो फल दिन सक्ने
		अहिले																		

संकेत

२५-३० वर्ष पहिले अवस्था	
३-५ वर्ष पहिले अवस्था	

अनूसुची ३ गा. पा.को ऐतिहासिक समयरेखा

क. जोखिम : पहिरो तथा भू-क्षय

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	पहिरोले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नौक्सानी
१	२०४५	२०४५ देखि निरन्तर	४	खेती जमिन पुरेको (२० भारी), पावर हाउसको कुलो, सिँचाई कुलो, खानेपानी पाइपलाई क्षेति, बाटोमा क्षति (आवतजावत बन्द)।
२	२०४६	२०७७	१	१ विद्यालयमा पूर्णरूपमा क्षति, २५ भारी खेतीयोग्य जमिनमा क्षति, बालीमा नष्ट, ३४ बोरा धान उत्पादन हुने खेत नष्ट, १ घर भृत्यिकएको
३	२०५२	२०५६, २०६३, २०६८, २०७६	२	खानेपानीमा अबरोध, बाटो भृत्यिकएको, ,पानी घट्ट बगायो ,गाई बस्तु, खेतीपाती सबै बगाएर लगेको ।
४	२०५५		८	छहरा देखी पुछाना हुदै वंतडी सम्म वराल देखी वंतडी सम्म १० हल जग्गा कटान ।
५	२०६१	२०६२, २०६३	३	खेतीयोग्य जमिन पुरिएको, धानवाली नष्ट (३० मुरी), सिचाई कुलोमा क्षति, वनजंगलमा क्षति, सल्लाको बुटा नष्ट ।
६	२०६१	२०७१ देखि निरन्तर	७	१० घर बगाएको, खेत पुरिएको, अन्न बाली पूर्णरूपमा नष्ट, रोडमा क्षति, १५५ घरधुरीको खानेपानी अवरुद्ध ।
७	२०६६	२०७६	४	खेतीयोग्य जमिन कटान (३० भारी), १ घर र ६ वटा काठे पुल बगाएको, ३ गाई, ३०० घोडा र ५० वटा भेडा मरेको । १ वटा काठे पुल बगायो तथा बाटो बगाएको, सडकमा क्षति, १ रंगशाला क्षति, धानवाली नष्ट (१० भारी) ।

ख. जोखिम : वाढी

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	वाढीले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नौक्सानी
१	२०३८	२०६७, २०७२	८	धनमाल, ३ भेडा, ४००गाई, २५० घोडा, २० हल कृषि योग्य जग्गा, ५ काठे पुल आदिको क्षती ।

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	वाढीले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरू, हानी नौक्सानी
२	२०४०	२०५८, २०६५	६	४० भारी लारने धानको विजु र ४०हल जौ नष्ट, एक सिँचाई कुलो पुरीएको । कोदो, चिनो, कागुनो, १०० हल नष्ट, ३ वटा घटट बगाएको, विद्युत घर नष्ट र ३ वटा काठे पुल बगाएको ।
३	२०४०	२०४२, २०५२, २०५६, २०५८, २०६०, २०७०, २०७४	७	१२ गाई बगाएको, ४० भारी खेत बगाएको, विद्यालय जाने बाटो, ७ वटा घटट बगाएको, २ घरमा क्षति । २ वटा काठे पुल र १ घरमा क्षति । ६० भारी खेत बाभो भएको, ५५ मुरी खेत बगाएको ।
४	२०५०	२०४६, २०६६, २०७२, २०७७	३	५ हेक्टर खेत कटान, गाई ५०, गोरु ३०, घोडा/घोडी १२ बगाएको, १५ घरमा क्षति, ५०० बोरा धान, ७०० बोरा सिमी, २०० बोरा कोदो, स्याउको १००० बोट नष्ट, बन जंगलमा क्षती (साना विरुवा ३०० बुढो रुख), २२ घर १ मन्दिर र धर्मशाला बगाएको, ५ काठे पुल बगाएको ।
५	२०५७	२०७४	५	९ वटा गाई र १५ वटा कुखुरा बगेको । १० रोपनी खेती योग्य जमिन, काठे पुल, सिँचाई कुलो र गोरेटो बाटो आदि सबैमा व्यापक क्षति ।
६	२०५८	२०७२, २०७७	१	१६ वटा कुखुरा, २०० भारी धानको विजु नष्ट, १२ घरमा क्षति, ८० भारी खेतियोग्य जमिन कटान, ६ वटा पानी घट बगाएको, २०७२ देखी लगातार ८-१० भारी खेतीयोग्य जमिन कटान, खुर्सानी, आलु, काउली जस्ता तरकारी खेती मा क्षति

ख. जोखिम : आगलागी

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	आगलागीले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरू, हानी नौक्सानी
१	२००५	२०६२, २०७४, २०७६, २०७७	८	घास-दाउरा, जडीबुटी, जंगलको क्षती, जंगली जनावरको बासस्थानमा कमी ।
२	२०४५	२०७६, २०७७	६	घास र स्याउला स्रोतहरूको पुर्णरूपमा नष्ट, फलफुल र बनजंगलका बोटविरुवा पुर्णरूपमा नष्ट

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	आगलागीले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नौकसानी
				हुनुको साथै १७ हेक्टर बन क्षेत्र नष्ट ।
३	२०४९	२०७७	२	काठे पुलमा आग लागी भएको, बाविराका स.ब.बन आगलागी भएको ।
४	२०५०	२०७७	३	चिउडेली बनमा आगलागि हुदा १ जना महिलाको मृत्यु, गोठ तथा घास स्याउलाको क्षति, २०० स्याउका बुटा नष्ट, रोजिपातल सा. ब.को २०० विरुद्ध नष्ट ।
५	२०५२		१	बनमा रहेका विभिन्न जातका विरुद्ध सल्ला, देवद्यार, भुलो आदि लगभग १२००० विरुद्धको नष्ट, दाउरा, घाँस, स्याउला, सोत्तर आदीको नष्ट र जंगली चरा र वन्यजन्तुको वास स्थानमा क्षति ।
६	२०६५	२०६९, २०७५	४	सामुदायिक बन तथा राष्ट्रिय बनमा सल्लो, देवदार, भोजपत्र, जडिवुटीको बोटको नष्ट । जंगली जनावरको बासस्थानमा असर, पानीको मुहान सुकेको ।
७	२०६७	२०७०	७	३ घर जलेर नष्ट, २ जना बच्चाको जलेर मृत्यु ।
८	२०७१	२०७१ देखि निरन्तर	५	३०० हेक्टर बनमा क्षति, बनमा भएका विविध प्रकारका विरुद्ध, घांस दाउरा सर्गै पशु र जंगली जनावरको बास स्थानमा नकारात्मक असर ।

घ. जोखिम : खडेरी

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	खडेरीले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नौकसानी
१	२०५०		३	लाछु जिउलाको सम्पूर्ण जौवाली (६०० बोरा) नष्ट, गहुवाली ६५० बोरा उत्पादनमा ह्लास आएको, खेतीयोग्य जमीनमा बाहफोपन र नाडगा पाखाहरुको बढ्दो ।
२	२०५१	२०७७	४	जौ, गहु, मकै, कोदो वालीको उत्पादामा ह्लास (६० प्रतिशत) । स्याउ, ओखर, तथा आरुको उत्पादन

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	खडेरीले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नोक्सानी
				घटयो (६० प्रतिशत) पानीका मुहान सुकेको, खेत बाभो रहेको ।
३	२०५४	२०६०, २०७७	२	१ रोपनि जग्गाको क्षती, हिउदे बालिको उत्पादनमा कमी ।
४	२०५४	२०६४, २०७७	५	१० वटा पानीको मुहान सुकेको, १०० टन बाली लाग्ने जमिन पाखो बारीमा परिनत, कृषि उत्पादनमा ह्लास ।
५	२०५५	२०६२, २०६४, २०६८, २०७१, २०७४, २०७७	८	उत्पादनमा ह्लास, पशुपालनमा ह्लास, विभिन्न बाली नालीको उत्पादनमा ह्लास र जंगली जनावरको बासस्थानमा समस्या उत्पन्न ।
६	२०५५	२०५६, २०७७	६	हिउद र वर्षे सिजनमा खाद्यान्न बालीहरुको उत्पादनमा ह्लास, पानीका मुल सुक्ने, खेती योग्य जमिन बांध्नो र घेरै रोपनी जग्गा पाखोमा परिणत ।
७	२०६५	२०७२, २०७६, २०७७	७	धान बाली अन्न बालि उत्पादनमा ह्लास, पानीका मुहान सुकेको, आगलागी बढ्दै गएको, रोगकिरा फैलाएको, वनजंगलको विरुवा र फलफुलका विरुवा सुकेको ।
८	२०७१	२०७२ बाट निरन्तर	१	खेतीयोग्य जमिनको बाझोपन ३० प्रतिशत बढेको, बालि उत्पादनमा ३० प्रतिशत कमि भएको

ड. जोखिम : असिना तथा हिमपात

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	असिना तथा हिमपातले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नोक्सानी
१	२०३०	२०७०, २०७१, २०७६	४	धानबाली, कोदो, सिर्मी, चिनो, फापर, कागुनो पूर्ण रूपमा नष्ट, २०० घोडा, ५०० भेडा, ३० गाइगोरु मृत्यु, धानको सम्पूर्ण वित्त नष्ट । स्याउ र ओखरको फुल नष्ट (१० टन) ।
२	२०३२	२०६४, २०७७	६	स्याउ र धान खेती नष्ट ।

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	असिना तथा हिमपातले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नोक्सानी
३	२०५४		८	हिमपातमा परेर २ जना मानिसको मृत्यु।
४	२०५७	२०७६	१	६० वटा घोडा र १५० भेडा मरेको, १५०० क्यु. स्याउ नष्ट
५	२०६०	२०७०, २०७१, २०७३	७	बाली नालीमा पूर्ण रूपमा क्षति । ५० भेडा, १२ गोरु र ५० घोडाघोडी मरेको । हरित गृह खेतीको नोक्सानी ।
६	२०६३		८	कृषि क्षेत्रमा प्रभावित, फल-फुल खेतीमा ह्वास, ४१५ घरधुरीको खेतीबाली पूर्ण रूपमा नष्ट ।
७	२०६३	२०६६, २०७५	३	धान वाली नष्ट, १२०० बोरा फापर नष्ट, ५०० भेडा, २०० घोडा र २०० गोरुको मृत्यु ।
८	२०६५	२०७६, २०७७	५	५०० टन धान वाली पूर्ण रूपमा क्षति, तरकारी खेतिमा पूर्ण रूपमा क्षति, कोषे बाली १०० कुर्झिन्टल र १००० टन स्याउ खेतीमा क्षति ।

च. जोखिम : हावाहुरी

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	हावाहुरीले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नोक्सानी
१	२०५५	२०५९	४	२० विद्यालयमा क्षति (जस्तापात उडाएको), स्याउको उत्पादनमा ह्वास (फूल भरेको) ।
२	२०६६		५	डाढा पारी सा.ब को ५० वटा रुख ढलेको, २ वटा घरका जस्ता उडाएको, स्याउ, आरु र ओखरका फुल भारेको ।
३	२०६६	२०७०, २०७१	७	विद्यालयको भवन तथा शौचालालयमा क्षति, अन्न बालीमा क्षति, मन्दिर भत्किएको र १ घरको छाना उडाएको ।
४	२०६८	२०७१, २०७६, २०७७	३	विद्यालय तथा मठ मन्दिरको छानो उडाएको, स्याउ र ओखरको बोटको फल भरेर नष्ट, अन्न बालीमा क्षति (धान), घरमा जम्मा गरेको घाँस, स्याउला उडाएको, स्याउको तथा जंगलका बोट रुखहरु

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	हावाहुरीले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नौक्सानी
				ठलेको ।
५	२०७०		८	३ विद्यालयको छाना र ५ घरका छाना उडाएको, १५० वटा घोडाको क्षती ।

छ. जोखिम : रोगकिरा

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	रोगकिराले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नौक्सानी
१	२००७	२०६८, २०७७	८	कृषि बाली, तरकारी बालीमा क्षती ।
२	२००९	२०७७	३	बाली ५० प्रतिशत नष्ट ।
३	२०३२	२०१३, २०७१	६	गांहु, फापर लगायत अन्न बाली पुणरुपमा नष्ट ।
४	२०४५	२०५१, २०५६, २०७७	२	६५ प्रतिशत बाली नालमिमा क्षति र ०७७ सालमा १० प्रतिशत बालीको क्षति ।
५	२०५५	२०७७ बाट निरन्तर	१	धानमा बलाप्ट रोग लागेर २० प्रतिशत उत्पादनमा ह्वास, कागेकिराले सिमि, आलु, मकै, कोदो लगायत खेतिमा १५ प्रतिशत गिरावट आएको ।
६	२०६३	२०७६, २०७७	५	१०० टन जौ बालीमा क्षति, १०० टन धान बालीमा क्षति र १००० टन स्याउ खेतिमा क्षति ।
७	२०७४	२०७४ देखि निरन्तर	४	धान बालीमा क्षति (५० प्रतिशत उत्पादन घट्यो), स्याउको उत्पादनमा कमी (९० प्रतिशत ह्वास) ।

ज. जोखिम : महामारी

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	महामारीले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नौक्सानी
१	२०२६	२००६, २००७	६	५० जना मानिसको मृत्यु, २०० जना मानिस विरामी परेको, पशुहरुको पुर्ण रूपम मृत्यु ।

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	महामारीले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नोक्सानी
२	२०४०		२	मानविय क्षति
३	२०४९	२०२६, २०७७	३	५० जना मानिसको मृत्यु, १०० जना मानिस विरामी भएको ।
४	२०५२		१	१२ जना मानिसको मृत्यु, १२० जना विरामी परेको
५	२०५७	२०७६, २०७७	८	२ जना मानिसको मृत्यु ।
६	२०५७	२०५६	७	३०० जनाको मृत्यु ।

भ. जोखिम : चट्टयाड

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	चट्टयाडले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नोक्सानी
१	२०२५	२०७२	६	सल्लाको रुखहरु पुर्णरूपमा नष्ट, १० वटा गाई र एक मानिसको मृत्यु ।
२	२०४७	२०४९, २०७१	८	२०४७ मा ९० भेडा बाखा, २०४९ मा ८० भेडा बाखा र २०७१ म २५० भेडा बाखाको क्षति ।
३	२०५३		३	मानविय क्षति (१ जना) र २ जना घाइते ।
४	२०७१		४	मानविय क्षति १ जना, १५० भेडा मरेको तथा १ जना घाइते भएको ।

ब. जोखिम : भुकम्प

क्र.स.	वर्ष (साल)	बारम्बरता	प्रकोपको स्थान तथा वडा	भुकम्पले विगत वर्षमा गरेको असर तथा प्रभावहरु, हानी नोक्सानी
१	१९९०	२०७२	२	भौतीक संरचना र मानविय क्षति भएको ।
२	२०७२		७	विद्यालयको भवन चर्किएको ।

अनुसुची ४: वडागत अनुकूलनका कार्यहरूको प्राथमिकीकरण

१. वडा न. १ को अनुकूलनका कार्यहरूहरूको प्राथमिकिरण

संबंदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायहरू	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चको मितव्यधिता १-४	सकटासन्त समुदाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथमिकता	योजना अवधि
पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांकृतिक सम्पदा	जलवायु उत्थनशिल पर्यटन क्षेत्र बनाउने र पर्यटक भित्राउने रणनीति बनाइने	मठ मन्दिर तथा अन्य पर्यटकिय क्षेत्र मर्मत सम्भार मालीका मन्दिर जाने बाटो मर्मत	४	३	२	३	१२	४	५ वर्ष
	अन्य पर्यटकिय क्षेत्र स्थापना गर्ने	४	३	१	४	१२	४	४ वर्ष	
	भवन निर्माण (विपद् पूर्व तयारी)	४	२	१	३	१०	६	५ वर्ष	
विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यावस्थापन	पहिरो तथा बाढीको जोखिम क्षेत्रहरू पहिचान गरि रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि बायोइंजीनियरिङ विधि अपनाईने	आकस्मिक कोषको स्थापना	३	३	२	३	११	५	२ वर्ष
		विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यावस्थापन तालिम	३	३	२	२	१०	६	५ वर्ष
		नदि कटान हुने क्षेत्रमा तटबन्धन निर्माण गर्ने	४	३	१	३	११	५	५ वर्ष
		स्थानिय सरकार सँग समन्वय गर्ने	३	३	२	३	१२	४	३ वर्ष
		सुचना पर्वाह गर्ने (विपद् सम्बन्धी)	३	३	२	२	११	५	२ वर्ष
		नदी कटान रोकन तटबन्ध निर्माण गर्ने तथा वृक्षारोपण गर्ने	३	१	२	३	१०	६	५ वर्ष
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	स्थानिय स्तरमा खानेपानि तथा सिंचाईको पुर्ण प्रत्याभुती गरि पानिको विविधिकरण प्रयोग गर्ने र खाद्य सुरक्षामा पहुच पुर्याउने	बाढी पहिरो रोकन ग्यावियन जाली	२	२	२	३	१०	६	३ वर्ष
		रोगकिरा नियन्त्रण गर्न भोल किट्नासकको प्रयोग	३	३	२	४	१३	३	३ वर्ष
		कृषि नर्सरीको स्थापना	३	२	२	४	१२	४	२ वर्ष
		खडेरी सहन सक्ने वालीको पहिचान	१	२	२	४	९	७	१ वर्ष
		माटोको परीक्षण	३	३	२	३	१२	४	१ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	छर्चके मितव्यपिता १-४	संकटासन्न समुदाइ लाभ १-४	जम्मा	प्रथमिकता	योजना अवधि
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई	स्वच्छ खानेपानीमा पहुँच सर्वसुलभ उपलब्धता वृद्धिगर्ने पानीको स्रोतहरुको संरक्षण, वर्षातको पानीको संकलन र भण्डारण तथा पानी किफायती प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने	दक्ष जनशक्ती उत्पादन तालिम	३	३	३	३	१२	४	३ वर्ष
		पशुपालन उन्नत जातको	२	२	३	२	९	७	२ वर्ष
		वेमौसमी तरकारी खेती	३	३	३	२	११	५	५ वर्ष
		गहा सुधार	४	२	३	४	१३	३	५ वर्ष
		जडीबुटी नरसरी	२	३	१	३	९	७	२ वर्ष
		कृषि उपज संकलन केन्द्र	४	४	२	४	१४	२	३ वर्ष
		सिँचाई कुलो हिउपोखरी हुङ्डो कार्यक्रम ,पोखरी व्यवस्थापन	४	४	१	४	१३	३	५ वर्ष
		विउ छनोट	३	३	४	४	१४	२	१ वर्ष
		गोठेमल तथा प्राडगारीक मल व्यवस्थापन	३	३	३	४	१३	३	२ वर्ष
		भकारो सुधार	४	४	३	४	१५	१	२ वर्ष
वन तथा जैविक विविधता	वन तथा कृषि क्षेत्रमा देखिएका मिचाहा भार तथा बोटविरुवाहरु को	स्वास्थ्य चौकी स्थापना गर्ने	४	४	१	४	१३	३	१ वर्ष
		स्वास्थ्य चौकीको स्तर वृद्धि	४	२	२	४	१२	४	१ वर्ष
		खानेपानीको शुद्धिकरण तथा व्यवस्थापन	४	४	२	३	१३	३	२ वर्ष
		सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन	३	३	३	३	१२	४	२ वर्ष
		फोहोर व्यवस्थापन (कुहिने नकुहिने) फोहोरलाई छुटटा छुटटै व्यावस्थापन गर्ने	३	३	३	३	१२	४	१ वर्ष
		स्थानिय सरकार संग समन्वय गर्ने	३	३	३	३	१२	४	२ वर्ष
		नरसरी स्थापना	३	३	२	३	११	५	२ वर्ष
		बूक्षारोपण	३	४	३	२	१२	४	५ वर्ष
		सिँचाई (पानी ट्याङ्की)	४	४	३	४	१५	१	२ वर्ष
		घेरवार	४	३	२	४	१३	३	४ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	छर्चके मितव्यिता १-४	संकटासन समुहलाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथमिकता	योजना अवधि
	पहिचान गरि नियन्त्रणका लागि आवश्यक जैविक उपचार, तालिम र प्रविधि स्थापना गरि संचालन गरिने	वन फडानी नियन्त्रण	३	४	३	३	१३	३	१ वर्ष
ग्रामिण तथा शहरी बसोबासन	भौतिक पुर्वाधारहरुको डिजाइन र निर्माण गर्दा जलवायुजन्य जोखिम न्यूनिकरणका उपायहरु अनुसरण गरिनेछ	सुरक्षित आवासको निर्माण	३	३	२	३	११	५	५ वर्ष
		नेपाल सरकारले सुरक्षित आवासको लागी वनाईएका आचारसंहिताको पालना गर्नु	३	३	३	२	११	५	३ वर्ष
जलस्रोत तथा उर्जा	स्वच्छ उर्जाको पहुँच विस्तारका लागि स्थानिय र समुदाय स्तरमा लघु जलविद्युत, सौर्य उर्जा, वायु उर्जा पानी घट्ट, सुधारिएको चुलो लगायतका प्रविधि पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्दै यी प्रविधिमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिने	सुधारीएको चुलो	२	२	१	२	७	५	१ वर्ष
		सिँचाई कुलो मर्मत	४	३	२	३	१२	४	४ वर्ष
		ढल निकास मर्मत	३	३	२	३	११	५	३ वर्ष
		वायु उर्जाको विकास	४	४	२	३	१३	३	५ वर्ष
उद्योग यातायात	जलवायु उत्थानशील	सिपमुलक तालिम(सिलाई वुनाई, हाते होजियार)	४	३	२	३	१२	४	५ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	चर्चके मितव्यथिता १-४	संकटासन्न समुहलाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
तथा भौतिक पुर्वधार	भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण गरि दीगो र भरपर्दो आधारभूत सेवाहरुको पहुँच विस्तार गरिने छ	जडिवुटी तथा स्याउ प्रशोधन उद्योग	४	४	२	३	१३	३	४ वर्ष
		यातायात तथा कृषि ग्रामिण सडक	४	४	२	३	१३	३	५ वर्ष
		तेल प्रशोधन उद्योग (ओखर, भागो, फर्सिका विया)	४	४	२	३	१३	३	४ वर्ष

२. वडा न. २ को अनुकूलनका कार्यहरुहरुको प्राथमिकिरण

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	चर्चके मितव्यथिता १-४	संकटासन्न समुहलाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	स्थानिय स्तरमा खानेपानि तथा सिँचाईको पुर्ण प्रत्याभूती गरि पानिको विविधिकरण प्रयोग गर्ने र खाद्य सुरक्षामा पहुँच पुर्याउने	माटो परिक्षण	४	३	४	२	१३	३	३ वर्ष
		कृषि सेवा केन्द्र निर्माण	४	१	१	२	८		१ वर्ष
		उन्नत जातको वित्र वितरण र खडेरी सहन सक्ने ।	४	३	३	४	१४	२	६
		प्राङ्गारीक मल भकारो सुधार गोठ	४	४	३	४	१५	१	१ वर्ष
		सिँचाईको व्यावस्था र साना सिँचाई कार्यक्रम्	४	४	३	४	१५	१	५ वर्ष
		साना सिँचाई कार्यक्रम्	४	४	१	४	१३	३	५ वर्ष
		बेमौषमी तरकारीखेती कार्यक्रम्	२	३	२	३	१०	५	१ वर्ष
		मुल्य अभि बढ्दी र मुल्य श्रृङ्खलामा सहयोग कार्यक्रम्	४	३	२	४	१३	३	१ वर्ष
		वित्र विजनसंकलन केन्द्र	४	४	३	४	१५	१	४ वर्ष
		कोल्ड स्टोर	४	४	३	४	१५	१	५ वर्ष
ग्रामिण तथा शहरी बसोबासन	भौतिक पुर्वाधारहरुको डिजाइन र निर्माण गर्दा	पशुपाल र बालीको विमा	३	४	२	३	१२	४	५ वर्ष
		सुरक्षीत आवास बनाउने	४	२	१	३	१०	६	५ वर्ष
		आचार संहिता पालना गर्ने	३	३	२	४	१२	४	१ वर्ष
		होम स्टे, होटल व्यावस्थापन	४	४	२	३	१३	३	३ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चको मित्रव्ययिता १-४	संकटसन्त समुहलाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
	जलवायुजन्य जोखिम न्युनिकरणका उपायहरु अनुसरण गरिनेछ	तातोपानी धाराको संरक्षण रेफटिङ्को व्याबस्था गर्ने	४ ३	४ ३	२ २	३ ३	१३ ११	३ ५	१ वर्ष ३ वर्ष
उद्योग यातायात तथा भौतिक पुर्वधार	जलवायु उत्थानशील भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण गरि दीगो र भरपर्दो आधारभूत सेवाहरुको पहुँच विस्तार गरिने छ	सडक निर्माणको लागी पहल गर्ने	४	४	१	४	१३	३	५ वर्ष
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई	स्वच्छ खानेपानीमा पहुँच सर्वसुलभ उपलब्धता वृद्धिगर्ने पानीको स्रोतहरुको संरक्षण, वर्षातको पानीको संकलन र भण्डारण तथा पानी किफायती प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने	शुद्ध खानेपानीको व्याबस्था गर्ने स्वास्थ्य चौकी बनाउने	४ ४	३ ३	२ १	४ ४	१३ १३	३ ३	३ वर्ष ५ वर्ष
विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यावस्थापन	पहिरो तथा वाढीको जोखिम क्षेत्रहरु पहिचान गरि रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि बायोइन्जीनियर	जोखिम व्याबस्थापन तालिम स्थानिय सरकार संग समन्वय गर्ने	४ ४	४ ४	२ १	४ ४	१४ १३	२ ३	१ वर्ष ५ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चको मितव्ययिता १-४	संकटसन्त समुहलाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
	रङ्ग विधि अपनाइने								
वन तथा जैविक विविधता	वन तथा कृषि क्षेत्रमा देखिएका मिचाहा भार तथा बोटविरुवाहरु को पहिचान गरि नियन्त्रणका लागि आवश्यक जैविक उपचार, तालिम र प्रविधि स्थापना गरि संचालन गरिने	बनमा डेला नियन्त्रण	१	२	२	३	५	६	१ वर्ष
		बृक्षारोपण गर्ने	४	४	३	३	१४	२	२ वर्ष
		गोबर र्यास र सुधारीएको चुलो कार्यक्रम	३	३	२	४	१२	४	१ वर्ष
		जडीबुटी नर्सरी	४	४	२	३	१३	३	४ वर्ष
		उपभोत्ता समुहको क्षमता अभिवृद्धि	४	४	२	३	१३	३	५ वर्ष
जलस्रोत तथा उर्जा	स्वच्छ उर्जाको पहुँच विस्तारका लागि स्थानिय र समुदाय स्तरमा लघु जलविद्युत, सौर्य उर्जा, वायु उर्जा पानी घट्ट, सुधारिएको चुलो लगायतका प्रविधि पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्दै यी प्रविधिमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिने	तडबन्ध गर्ने	४	३	२	३	१२	४	२ वर्ष
		लधु जल विधुत आयोजना	४	१	२	४	११	५	३ वर्ष
		घट्ट निर्माण	४	३	२	४	१३	३	१ वर्ष
		सिँचाईको व्यावस्था र कुलो , नहर	४	३	२	३	१२	४	५ वर्ष
		वायु उर्जा	४	३	१	४	१२	४	५ वर्ष

३. वडा न. ३ को अनुकूलनका कार्यहरुहरुको प्राथमिकिरण

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खचको मितव्ययता १-४	संकटासन सम्भालाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथमिकता	योजना अवधि
पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांकृतिक सम्पदा	जलवायु उत्थनशिल पर्यटन क्षेत्र बनाउने र पर्यटक भित्राउने रणनीति बनाइनेछ ।	तिर्थ स्थल तथा मठ मन्दिरको मर्मत सम्भार	४	३	२	३	१२	४	१ वर्ष
		अन्य पर्यटकिय स्थलको स्थापना गर्ने	३	४	१	३	११	५	२ वर्ष
विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यावस्थापन	पहिरो तथा वाढीको जोखिम क्षेत्रहरु पहिचान गरि रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि बायोइंजीनियर रङ्ग विधि अपनाईने	आकस्मिक कोषको व्यावस्था	३	३	२	४	१२	४	
		जोखिम व्यावस्थापन सम्बन्ध तालिम	४	३	३	४	१४	२	५ वर्ष
		स्थानिय निकायसंग पूर्व तयारीको लागि समन्वय गर्ने	४	३	४	३	१४	२	५ वर्ष
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई	स्वच्छ खानेपानीमा पहुँच सर्वसुलभ उपलब्धता वृद्धिगर्ने पानीको स्रोतहरुको संरक्षण, वर्षातको पानीको संकलन र भण्डारण तथा पानी किफायती प्रविधिको	सरसफाई अभियान	४	४	३	३	१४	२	६ महिना
		शुद्ध खानेपानीको व्यवस्थापन गर्ने	४	४	३	३	१४	२	५
		खानेपानी मर्मत सम्भार गर्ने	४	४	३	३	१४	२	५

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चको मितव्याधिता १-४	संकटासन्न समहार्द्द लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
	विकास र विस्तार गर्ने								
उद्योग यातायात तथा भौतिक पुर्वधार	जलवायु उत्थानशील भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण गरि दीगो र भरपर्दो आधारभूत सेवाहरुको पहुँच विस्तार गरिने छ	जडिवुटी तथा फलफुल प्रशोधन उद्योग	४	३	२	४	१३	३	२
		ग्रामिण सडक निर्माण	४	४	१	३	१२	४	५
		सिलाइ बुनाइ सम्बन्धि तालिम	४	३	३	३	१३	३	२
		संकलन केन्द्र	३	३	१	४	११	५	२
जलस्रोत तथा उर्जा	स्वच्छ उर्जाको पहुँच विस्तारका लागि स्थानिय र समुदाय स्तरमा वायू उर्जा प्रवर्द्धन गर्दै यी प्रविधिमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिने	रिजर्व पोखरी	३	४	२	४	१३	३	४
		वायू उर्जाको विकास	३	३	२	३	११	५	३
ग्रामिण तथा शहरी बसोबासन	भौतिक पुर्वाधारहरुको डिजाइन र निर्माण गर्दा जलवायुजन्य जोखिम न्यूनिकरणका उपायहरु अनुसरण गरिनेछ	सुरक्षित आवास निर्माण गर्ने	३	३	२	३	११	५	१
		जनचेतनामुलक कार्यक्रम गर्ने	४	४	३	४	१५	१	१
		स्वास्थ्य चौकिमा औषधीको व्यवस्थापन गर्ने	२	३	२	३	१०	६	५
		भौतिक संरचना निर्माण गर्दा आचारसंहिताको पालना गर्नु पर्ने	३	३	२	२	१०	६	५

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चको मितव्याधिता १-४	संकटासन्न सम्हार्द्द लाभ १-४	जम्मा	प्रथमिकता	योजना अवधि
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	स्थानिय स्तरमा खानेपानि तथा सिँचाईको पुर्ण प्रत्याभुती गरि पानिको विविधिकरण प्रयोग गर्ने र खाद्य सुरक्षामा पहुच पुऱ्याउने	कृषि सिचाइ कुलोको व्यवस्था	४	३	१	४	१२	४	५
		प्राङ्गारीक मल व्यवस्था तालिम	३	४	३	३	१३	३	१
		माटोको परीक्षण (पहिचान)	४	४	३	३	१४	२	१
		सुख्खा क्षेत्रमा हुने वालिको पहिचान	३	२	३	२	१०	६	१
		बेमौसमी तरकारी खेती	४	३	२	३	१२	४	१
		नदी कटान हुने क्षेत्रमा वृक्षारोपण गर्ने	४	३	४	३	१४	२	१
		नदि कटानमा तटवन्धनको व्यवस्थान	४	३	२	४	१३	३	५
		पशुपालन (गाई, भैसी, भेडा) उन्नतजातका	३	३	२	३	११	५	१
		कृषि नर्सरीको स्थापना	४	३	२	३	१२	४	२
		गहा सुधार व्यावस्थापन कार्यक्रम	४	३	२	३	१२	४	१
		वृक्षारोपण गर्ने, धेरवार गर्ने	३	४	३	३	१३	३	५
		सिचाइ गर्ने पानी पोखरी, हिउ पोखरी	३	४	३	३	१३	३	५
वन तथा जैविक विविधता	वन तथा कृषि क्षेत्रमा देखिएका मिचाहा भार तथा बोटविरुवाहरु को पहिचान गरि नियन्त्रणका लागि आवश्यक जैविक उपचार, तालिम र प्रविधि स्थापना गरि संचालन गरिने	अग्नि रेखा तयार गर्ने	२	१	२	३	५	७	२
		वन्यजन्तु शिकार चोरी नियन्त्रण गर्ने वन उपभोक्ता समितीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	३	२	३	३	११	५	५
		सुधारीएको चुलोको व्यावस्थापन गर्ने	४	४	३	३	१४	२	१
		जडिवुटी खेति गर्ने	३	३	३	३	१२	४	५
		नर्सरी स्थापना गर्ने	३	३	३	३	१२	४	२

४. वडा न. ४ को अनुकूलनका कार्यहरुहरुको प्राथमिकिरण

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चको मितव्यिता १-४	संकटासन्न सम्हालाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथासिकता	योजना अवधि
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	स्थानिय स्तरमा खानेपानि तथा सिँचाईको पुर्ण प्रत्याभुती गरि पानिको विविधिकरण प्रयोग गर्ने र खाद्य सुरक्षामा पहुँच पुऱ्याउने	सिँचाई कुलोको निर्माण	३	३	१	३	१०	७	५ वर्ष
		वेमौसमी तरकारी खेती	३	३	३	३	१२	५	५ वर्ष
		नदि नियन्त्रण तटबन्धन	३	३	१	३	१०	७	४ वर्ष
		वृक्षारोपण कार्यक्रम	२	३	२	४	११	६	३ वर्ष
		घुस्तिवाली प्रणली अपनाउने	३	३	३	४	१३	४	२ वर्ष
		माछापालन व्यावसाय	३	२	२	३	१०	७	२ वर्ष
		कृषि नर्सरी	३	३	२	३	११	६	२ वर्ष
		सामूहिक वर्गैचा घेरवार	४	२	१	३	१०	७	२ वर्ष
		कृषि औजार	४	३	२	३	११	६	२ वर्ष
		कोल्ड स्टोर निर्माण	४	३	२	२	११	६	२ वर्ष
		वित्त विजन संकलन केन्द्र निर्माण	३	३	२	२	१०	७	१ वर्ष
		गडा सुधार कार्यक्रम	४	४	३	४	१५	२	५ वर्ष
		माटो परिक्षण गर्ने	४	३	४	३	१४	३	१ वर्ष
		कृषि सम्बन्धी क्षमता विकास तालिम	४	३	३	३	१३	४	१ वर्ष
		स्थानिय मल उत्पादन तालिम	४	४	३	४	१५	२	५ वर्ष
		अन्तर जिल्ला स्तरीय कृषि भ्रमण	३	३	२	३	११	६	१ वर्ष
		वित्त उत्पादन (सामूहिक क्षेत्र लिजमा लिएर)	४	३	३	३	१३	४	५ वर्ष
		वित्त ग्रेडिङ	३	३	२	१	९	८	१ वर्ष
		खडेरी सहन सक्ने क्षमता भएको वाली लगाउने	४	४	४	४	१६	१	१ वर्ष
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई	स्वच्छ खानेपानीमा पहुँच सर्वसुलभ उपलब्धता वृद्धिगर्ने पानीको स्रोतहरूको संरक्षण, वर्षातको पानीको	स्वास्थ्य चौकीलाई गुण स्तर तथा व्यवस्थापन	४	३	२	३	१२	५	२ वर्ष
		शुद्ध खानेपानी, एक घर एक धारा	४	३	३	४	१४	३	४ वर्ष
		व्याक्तीगत र सामूहिक सरसफाईमा जनचेतना अभियान संचालन गर्ने	४	४	४	४	१६	१	५ वर्ष
		ढल निकास तथा व्यस्थापन गर्ने	३	३	३	४	१३	४	५ वर्ष
		सार्वजनिक शौचालय निर्माण र चोक चोकमा डस्टविनको	३	३	४	३	१३	४	२ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चको मितव्यिता १-४	संकटासन्न सम्हालाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथासिकता	योजना अवधि
संकलन र भण्डारण तथा पानी किफायती प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने	संकलन र भण्डारण तथा पानी किफायती प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने	व्यवस्थापन गर्ने							
	खानेपानीको मुहान सफाराल्ये , वृक्षारोपण र धेरबार गर्ने	४	३	४	४	१५	२	३ वर्ष	
	स्वास्थ्य कर्मी तथा महिला स्वास्थ्य स्वयं सेवीकालाई दक्ष बनाउने	४	४	३	३	१४	३	३ वर्ष	
विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यावस्थापन	पहिरो तथा वाढीको जोखिम क्षेत्रहरु पहिचान गरि रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि बायोइंजीनियरिङ विधि अपनाईने	जनचेतनामूलक अभियान संकलन गर्ने	४	३	४	४	१५	२	५ वर्ष
		विपद् जोखिम व्यवस्थापन तालिम संचालन गर्ने	४	४	४	३	१५	२	५ वर्ष
		आपत कालिन कोष खडा तथा निर्माण गर्ने	४	४	३	४	१५	२	५ वर्ष
		जोखिम क्षेत्र तथा स्थानको पहिचान गर्ने	४	३	३	३	१३	४	५ वर्ष
		विपद् न्यूनिकरण सम्बन्धीत स्थानिय पाठ्यक्रम निर्माण तथा गा. पा.मा समन्वय गर्ने	४	४	३	३	१४	३	२ वर्ष
उद्योग यातायात तथा भौतिक पुर्वधार	जलवायु उत्थानशील भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण गरि दीगो र भरपर्दो आधारभूत सेवाहरुको पहुँच विस्तार गरिने छ	जडिवुटी प्रशोधन उद्योग	४	४	१	४	१३	४	३ वर्ष
		स्याउ प्रशोधन उद्योग	४	४	३	४	१५	२	१ वर्ष
		आलुको परिकार बनाउने उद्योग	४	४	४	४	१६	१	१ वर्ष
		तेल प्रशोधन उद्योग	४	४	२	४	१४	३	२ वर्ष
		ग्रामिण सडक विकास	४	४	१	४	१३	४	३ वर्ष
		पुलहरुको निर्माण	४	४	१	४	१३	४	५ वर्ष
		विद्यालय भवन निर्माण	४	४	२	४	१४	३	३ वर्ष
		गाँउघर किलक भवन निर्माण	४	३	४	४	१५	२	१ वर्ष
		सिपमुलक तालिम	४	४	३	४	१५	२	५ वर्ष
		निगालो प्रशोधन	४	४	३	४	१५	२	१ वर्ष
पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांकृतिक सम्पदा	जलवायु उत्थानशील पर्यटन क्षेत्र बनाउने र पर्यटक भित्राउने	गिडिदह लगाएत पाटन क्षेत्रका २४ वटा तालमा जानको लागी बाटो निर्माण गर्ने ।	४	३	१	४	१२	५	५ वर्ष
		पर्यापर्यटनको विकास गर्ने ।	४	४	३	४	१५	२	४ वर्ष
		भूरीचुला पर्यटन पदमार्गको निर्माण गर्ने ।	४	४	२	४	१४	३	१ वर्ष
		ठाकुर ज्यू विष्ट ज्यू जार्ने	४	३	१	४	१२	५	२ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चको मितव्यिता १-४	संकटासन सम्हालाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथासिकता	योजना अवधि
रणनीति बनाइनेछ ।	भौतिक पुर्वाधारहरुको डिजाइन र निर्माण गर्दा जलवायुजन्य जोखिम न्यूनिकरणका उपायहरु अनुसरण गरिनेछ	पर्यटन पदमार्ग निर्माण गर्ने							
		नाचल ढुङ्गो मन्दिर निर्माण गर्ने	४	४	२	४	१४	३	१ वर्ष
		भण्डार वन क्षेत्रको संरक्षण एवं प्रचार प्रसार गर्ने	४	४	४	४	१६	१	२ वर्ष
ग्रामिण तथा शहरी बसोबासन	सुरक्षित आवास आचार संहिताको पालना गर्ने एक घर एक शौचालय	सुरक्षित आवास	३	२	१	३	९	८	४ वर्ष
		आचार संहिताको पालना गर्ने	३	३	४	३	१३	४	५ वर्ष
		एक घर एक शौचालय	४	४	३	४	१५	२	५ वर्ष
		स्थानिय तह संग समन्वय	४	४	४	४	१६	१	५ वर्ष
	वन तथा जैविक विविधता	घर छेउमा वृक्षारोपण कार्यक्रम	४	४	४	४	१६	१	५ वर्ष
		जनचेतना अभियान(चोरी सिकारी, वन निकासी नियन्त्रण)	४	४	४	४	१६	१	५ वर्ष
		वृक्षारोपण	४	४	४	४	१६	१	५ वर्ष
		सामुदायिक वनका पदाधिकारीलाई अभिमुखी करण	४	४	४	४	१६	१	५ वर्ष
		वन नर्सरी (जडिबुटी सहित)	४	४	२	३	१३	४	१ वर्ष
जलस्रोत तथा ऊर्जा	सुधारीएको चुलो पहुँच विस्तारका लागि स्थानिय र समुदाय स्तरमा साना जलविद्युत, सुधारीएको	सुधारीएको चुलो	४	४	३	४	१५	२	५ वर्ष
		साना जलविद्युत आयोजना	४	४	१	४	१३	४	५ वर्ष
		वायु ऊर्जाको विकास	४	३	१	४	१२	५	४ वर्ष
		तटबन्धन गर्ने	४	४	२	३	१३	४	३ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीती	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चके मितव्यिता १-४	संकटासन्न सम्हालाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
	चुलो, वायू उर्जा लगायतका प्रविधि पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्दे यी प्रविधिमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिने								

५. बडा न. ५ को अनुकूलनका कार्यहरुहरुको प्राथमिकिरण

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीती	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चके मितव्यिता १-४	संकटासन्न सम्हालाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
ग्रामिण तथा शहरी बसोबासन	भौतिक पुर्वाधारहरुको डिजाइन र निर्माण गर्दा जलवायुजन्य जोखिम न्यूनिकरणका उपायहरु अनुसरण	स्थानिय बसोबास : टाउन पाल्लानिङ्ग, खानेपानी, शैचालय, सडक, वृक्षारोपण सुरक्षीत आबास : पक्की भुकम्प रहित भवन, नेपाल सरकारको भवन निर्माण आचारसंहिता पालना गरेर ।	४	३	२	३	१२	५	५ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीती	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	बचके मिलब्याधिता १-४	संकटासन समहाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथाभिकरता	योजना अवधि
	गरिनेछ								
उद्योग यातायात तथा भौतिक पुर्वधार	जलवायु उत्थानशील भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण गरि दीगो र भरपर्दो आधारभूत सेवाहरुको पहुँच विस्तार गरिने छ	स्याउ प्रशोधन उद्योग : - जाम जेली, चाना, साईडर, व्यावस्थापन तथा बजारीकरण ।	४	४	२	३	१३	४	५ वर्ष
		फनिचर उद्योग	३	३	२	२	१०	७	५ वर्ष
		सिपमुलक तालिम : सिलाई कटाई, बुनाई	३	३	१	२	९	८	५ वर्ष
		ग्रामेन्ट उद्योग : कपडा उत्पादन	३	३	१	२	९	८	५ वर्ष
		ग्रील उद्योग	३	३	१	२	९	८	५ वर्ष
		प्रत्येक बस्तिमा ग्रामिण सडक निर्माण	४	४	१	४	१३	४	५ वर्ष
		कृषि सडक निर्माण	४	४	१	४	१३	४	५ वर्ष
		विद्यालय भवन : भुकम्प रहित पक्की भवन निर्माण ।	४	४	१	३	१२	५	५ वर्ष
जलस्रोत तथा ऊर्जा	स्वच्छ ऊर्जाको पहुँच विस्तारका लागि स्थानिय र समुदाय स्तरमा लघु जलविद्युत, सौर्य ऊर्जा, वायू ऊर्जा पानी घट्ट, लगायतका प्रविधि पहिचान गरी	वडा कार्यालय भवन : भुकम्प रहित पक्की भवन	४	४	१	३	१२	५	५ वर्ष
		तालिम हल भुकम्प रहित भवन	४	४	१	३	१२	५	५ वर्ष
		साना जल विधुत आयोजना	४	३	२	२	११	६	३ वर्ष
		वायू ऊर्जा	३	३	२	२	१०	७	५ वर्ष
		बैकल्पीक ऊर्जा	२	१	३	२	८	९	१ वर्ष
		तटबन्ध र बृक्षारोपण	४	३	२	४	१३	४	३ वर्ष
		प्राविधिक विश्लेषण	४	४	२	१	११	६	१ वर्ष
		आवस्यकता अनुसार वातावरणीय मैत्री विकास	३	३	३	३	१२	५	२ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीती	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	बचके मिलब्याधिता १-४	संकटासन समहालाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथाभिकरता	योजना अधिक
	प्रवर्द्धन गर्दै यी प्रविधिमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिने								
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई	स्वच्छ खानेपानीमा पहुँच सर्वसुलभ उपलब्धता वृद्धिगर्ने पानीको स्रोतहरुको संरक्षण, बर्षातको पानीको संकलन र भण्डारण तथा पानी किफायती प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने	स्वास्थ्य चौकीको स्तर बढ़ाई	४	४	२	३	१३	४	१ वर्ष
		फोहोर मैला व्यावस्थापन	४	४	३	३	१४	३	५ वर्ष
		खानेपानीमा सुद्धिकरण र एक घर एक धाराको अवधारणा	४	४	२	४	१४	३	५ वर्ष
		वातावरणीय सरसफाई	४	४	२	३	१३	४	५ वर्ष
		नालाको व्यावस्थापन	४	४	३	३	१४	३	५ वर्ष
		खानेपानीको फील्टर वितरण	४	४	३	४	१५	२	३ वर्ष
		कुहिने र नकुहिने फोहोरको व्यावस्थापन।	४	४	३	४	१५	२	५ वर्ष
विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यावस्थापन	पहिरो तथा वाढीको जोखिम क्षेत्रहरु पहिचान गरि रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि बायोइंजीनियरिङ विधि अपनाईने	बाढी : तटबन्ध, वृक्षारोपण र जोखिम क्षेत्रको न्यूनिकरण वा संरक्षण।	४	३	२	४	१३	४	५ वर्ष
		पहिरो : छेक बार, वृक्षारोपण	४	३	२	४	१३	४	४ वर्ष
		भुकम्प : पूर्व तयारी, भुकम्प रहित भौतिक संरचना, जनचेतना कार्यक्रम	४	३	३	४	१४	३	५ वर्ष
		आगलारी : जनचेतना, अग्नि रेखा, दमकलको व्यावस्था	४	२	२	३	११	६	३ वर्ष
		आपतकालीन कोषको स्थापना	४	४	३	४	१५	२	२ वर्ष
		विपद् व्यावस्थापन तालिम	४	४	३	४	१५	२	३ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	बचको मिलब्यायिता १-४	संकटासन समुदाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथाभिकरता	योजना अवधि
प्र्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांकृतिक सम्पदा	जलवायु उत्थनशिल पर्यटन क्षेत्र बनाउने र पर्यटक भित्राउने रणनीति बनाइनेछ ।	देवदियार : संरक्षण तथा ग्राउँन निर्माण	४	३	३	४	१४	३	२ वर्ष
		मन्दिर : जग्गा संरक्षण, घेरबार, मठ मन्दिर निर्माण, तटबन्ध निर्माण	४	२	३	४	१३	४	५ वर्ष
		छुञ्चेली ओडार : व्यावस्थित बनाउने ,पर्यटकीय क्षेत्र घोषणा	४	४	२	४	१४	३	५ वर्ष
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	स्थानिय स्तरमा खानेपानि तथा सिँचाईको पुर्ण प्रत्याभूती गरि पानिको विविधिकरण प्रयोग गर्ने र खाद्य सुरक्षामा पहुच पुऱ्याउने	सिँचाई कुलोको निर्माण तथा मर्मत सम्भार ।	४	४	१	३	१२	५	५ वर्ष
		नदि कटान भएको क्षेत्रमा तटबन्ध निर्माण गर्ने ।	३	३	१	३	१०	७	३ वर्ष
		प्राङ्गारीक मल व्यावस्थापन तालिम	४	३	४	४	१४	३	५ वर्ष
		उन्नत जातका पशुपालन गर्ने	३	३	३	४	१३	४	५ वर्ष
		बैमौषमी तरकारी खेती गर्ने	४	४	३	४	१५	२	५ वर्ष
		कृषि आधुनिक औजारको प्रयोग गर्ने ।	३	३	२	३	११	६	३ वर्ष
		उन्नत जातको वित्त बैंकको स्थापना साथै वित्त वितरण गर्ने	३	३	२	४	१२	५	२ वर्ष
		माटो परिक्षण गर्ने	४	४	४	४	१६	१	५ वर्ष
		माछा पालन गर्ने	२	३	२	३	१०	७	२ वर्ष
		कृषि नर्धरी	४	३	२	३	१२	५	२ वर्ष
		च्याउ खेती गर्ने	४	३	४	४	१५	२	२ वर्ष
		असिना बाट बचाउन जालीको व्यावस्थापन	४	३	१	३	११	६	५ वर्ष
		खडेरी सहन सक्ने बालीको वित्त वितरण	३	३	४	३	१३	४	५ वर्ष
		कृषि पाठशाला जैविक औषधी र काट छांट	४	४	४	३	१५	२	५ वर्ष

६. वडा न. ६ को अनुकूलनका कार्यहरूहरुको प्राथमिकिरण

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भावता १-४	खर्चके मितव्यायता १-४	सकटासन्न समुहलाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथमिकता	योजना अवधि
जलस्रोत तथा उर्जा	स्वच्छ उर्जाको पहुँच विस्तारका लागि स्थानिय र समुदाय स्तरमा लघु जलविद्युत, सौर्य उर्जा लगायतका प्रविधि पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्दै यी प्रविधिमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिने	साना जल विधुत आयोजना सौर्य उर्जा व्यावस्थापन तालिम	४ ३	३ ३	१ ३	४ ४	१२ १३	५ ४	३ वर्ष १ वर्ष
उद्योग यातायात तथा भौतिक पुर्वधार	जलवायु उत्थानशील भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण गरि दीगो र भरपर्दो आधारभूत सेवाहरुको पहुँच विस्तार गरिने छ	स्याउ प्रशोधन उद्योग सिपमुलक तालिम	४ ४	४ ३	१ ३	४ ४	१३ १४	४ ३	२ वर्ष ३ वर्ष
ग्रामिण तथा शहरी बसोबासन	भौतिक पूर्वाधारहरुको डिजाइन र निर्माण गर्दा जलवायुजन्य जोखिम न्यूनिकरणका उपायहरु अनुसरण	आचार संहिताको पालना गर्ने प्रविधिक सर्वे अनुसार घर निर्माण गर्ने	४ ४	४ ४	४ ४	३ ३	१५ १५	२ २	५ वर्ष ५ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भावता १-४	खर्चके मितव्यायता १-४	सकटासन्न समुहलाई लाभ १-४	जम्मा	प्रशामिकता	योजना अवधि
	गरिनेछ								
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई	स्वच्छ, खानेपानीमा पहुँच सर्वसुलभ उपलब्धता वृद्धिगर्ने पानीको स्रोतहरुको संरक्षण, वर्षातको पानीको संकलन र भण्डारण तथा पानी किफायती प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने	स्वास्थ्य चौकी स्थापना एक घर एक धाराको अवधारण सरसफाई अभियान फोहारे व्यावस्थापन	४	४	२	४	१४	३	१ वर्ष
प्रर्थन एवं प्राकृतिक तथा सांकृतिक सम्पदा	जलवायु उत्थनशिल पर्यटन क्षेत्र बनाउने र पर्यटक भित्राउने रणनीति बनाइनेछ ।	एक घर एक शाचौलयको निर्माण	४	४	३	३	१४	३	५ वर्ष
विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यावस्थापन	पहिरो तथा वाढीको जोखिम क्षेत्रहरु पहिचान गरि रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि बायोइन्जीनियरिङ विधि अपनाइने	मठ मन्दिरको मर्मत संभार	३	३	२	२	१०	६	३ वर्ष
	विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यावस्थापन	विपद् जोखिम न्यूनिकरण तालिम आकस्मिक कोषको स्थापना विपद् व्यावस्थापन सम्बन्ध सुचना केन्द्र स्थापना	४	४	३	४	१५	३	५ वर्ष
		विपद् व्यावस्थापन सम्बन्ध सुचना प्रवाह	४	४	२	३	१३	४	१ वर्ष
			४	४	३	३	१४	३	५ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भावता १-४	खचको मितव्यायिता १-४	संकटासन्न समुहाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि

७. वडा न. ७ को अनुकूलनका कार्यहरुहरुको प्राथमिकिरण

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भावता १-४	खचको मितव्यायिता १-४	संकटासन्न समुहाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
जलस्रोत तथा उर्जा	स्वच्छ उर्जाको पहुँच विस्तारका लागि स्थानिय र समुदाय स्तरमा लघु जलविद्युत, सौर्य उर्जा, वायू उर्जा पानी घट, सुधारिएको चुलो लगायतका प्रविधि पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्दै यी प्रविधिमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिने	वृक्षारोपण गर्ने बैकल्पीक उर्जा प्रबर्द्धन तटबन्ध निर्माण गर्ने साना जलविद्युत आयोजना वातावरण मैत्री पूर्वाधारको विकास गर्ने जलचर जिवको ध्यान दिने	४ ३ ४ ४ ४ ३	३ ३ २ ३ ३ २	२ ३ २ १ १ २	४ ४ ३ ४ ४ ३	१३ १३ ११ १२ १२ १०	४ ४ ६ ५ ५ ७	५ वर्ष ३ वर्ष ३ वर्ष ४ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष
विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यावस्थापन	पहिरो तथा वाढीको जोखिम क्षेत्रहरु पहिचान गरि	तटबन्ध निर्माण गर्ने विपद् जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धि तालिम संचालन स्थानिय स्रोत सामाजीको पूर्व	४ ४ ४	३ ४ ४	३ ३ ४	४ ४ ४	१४ १५ १६	३ २ १	३ वर्ष २ वर्ष २ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	बचके मितव्ययोग्यता १-४	संकटासन्त सम्हालाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
वन तथा जैविक विविधता	रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि बायोइंजीनियरिंग विधि अपनाईने	तयारी							
		जनचेतनामूलक अभियान संचालन गर्ने	४	४	४	४	१६	१	२ वर्ष
		सम्भावित जोखिमको पहिचान गर्ने	४	३	२	४	१३	४	४ वर्ष
ग्रामिण तथा शहरी बसोबासन	वन तथा कृषि क्षेत्रमा देखिएका मिचाहा भार तथा बोटविरुवाहरु को पहिचान गरि नियन्त्रणका लागि आवश्यक जैविक उपचार, तालिम र प्रविधि स्थापना गरि संचालन गरिने	आगो जन्य वस्तु वनमा निषेधित गर्ने	४	४	२	२	१२	५	१ वर्ष
		वन फडानी नियन्त्रण गर्ने	४	४	२	२	१२	५	१ वर्ष
		वन डढेलो नियन्त्रण गर्ने	४	४	२	२	१२	५	१ वर्ष
		बृक्षारोपण गर्ने	४	३	३	३	१३	४	३ वर्ष
		गोवर ग्यास चुलोको प्रयोग गर्ने	३	३	३	३	१२	५	३ वर्ष
		जडिबुटी नर्सरी स्थापना गर्ने	३	२	२	२	९	८	४ वर्ष
		वन उपभोक्ता समितिलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम दिने	४	४	२	२	१२	५	१ वर्ष
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	भौतिक पुर्वाधारहरुको डिजाइन र निर्माण गर्दा जलवायुजन्य जोखिम न्यूनिकरणका उपायहरु अनुसरण गरिनेछ	सुरक्षित आवास बनाउने	४	२	४	४	१४	३	५ वर्ष
		आचार संहिताको पालना गर्ने	४	३	३	३	१३	४	१ वर्ष
		ग्रामिण रोडको नजिक बृक्षारोपण गर्ने	४	४	३	३	१४	३	१ वर्ष
		स्थानिय सरकार सँग समन्वय गर्ने	३	३	२	२	१०	७	१ वर्ष
		सिँचाईको कुलो निर्माण	४	४	३	४	१५	२	१ वर्ष
		कृषि नर्सरी स्थापना गर्ने	४	४	२	४	१४	३	१ वर्ष
		माटो परिक्षण गर्ने	४	३	२	४	१३	४	१ वर्ष
		पशु स्वास्थ्य शिविर चलाउने	४	३	२	४	१३	४	१ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	बचको मिलब्यायिता १-४	संकटासन्त सम्हालाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
उद्योग यातायात तथा भौतिक पुर्वधार	पानिको विविधिकरण प्रयोग गर्ने र खाद्य सुरक्षामा पहुँच पुऱ्याउने	रोग किरा नियन्त्रणको लागि औषधीको व्यवस्था गर्ने	४	३	३	४	१४	३	१ वर्ष
		खडेरी सहन सक्ने वालिको वित्त वितरण	४	३	३	४	१४	३	१ वर्ष
		झोलमल सम्बन्धि तालिम दिने	४	२	३	४	१३	४	१ वर्ष
		बैमौसमी तरकारी खेतिको लागि ग्रीन हाउस	४	३	३	४	१४	३	२ वर्ष
		उन्नत जातको वित्त सहयोग	४	३	४	३	१४	३	२ वर्ष
		कृषि सेवा केन्द्र स्थापना गर्ने	४	३	४	४	१५	२	२ वर्ष
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई	जलवायु उत्यानशील भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण गरि दीगो भरपर्दो आधारभूत सेवाहरुको पहुँच विस्तार गरिने छ	जडिबुटी प्रशोधन स्थापना	४	४	४	४	१६	१	१ वर्ष
		ग्रामिण सडकको निर्माण	४	३	४	४	१५	२	४ वर्ष
		स्याउ संकलन केन्द्र	४	३	४	४	१५	२	३ वर्ष
		आधुनिक घट्ट निर्माण	४	३	३	४	१४	३	१ वर्ष
		खानेपानी व्यवस्थापन	४	३	४	४	१५	२	३ वर्ष
		ठल निकासाको व्यवस्था	४	३	४	४	१५	२	१ वर्ष
		स्वास्थ्य चौकीमा औषधिको व्यवस्था गर्ने	४	३	३	४	१४	३	१ वर्ष
		सरसफाई अभियान गर्ने	४	४	१	४	१३	४	५ वर्ष

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चको मितव्यधिता १-४	संकटासन्त समुहार्द्द लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
	विकास र विस्तार गर्ने								
प्र्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांकृतिक सम्पदा	जलवायु उत्थनशिल पर्यटन क्षेत्र बनाउने र पर्यटक भित्राउने रणनीति बनाइनेछ ।	होमस्टेको व्यवस्थापन ढंगरे ताल जाने सडक निर्माण	४	३	४	४	१५	२	२ वर्ष
		मठ मन्दिरको मर्मत सम्भार भुरचुला माई	४	४	४	४	१६	१	४ वर्ष

८. वडा न. ८ को अनुकूलनका कार्यहरुहरुको प्राथमिकरण

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चको मितव्यधिता १-४	संकटासन्त समुहार्द्द लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	स्थानिय स्तरमा खानेपानि तथा सिंचाइको पुर्ण प्रत्याभुती गरि पानिको	माटोको परिक्षण सेवा केन्द्र स्थापना गर्ने खडरी सहन सक्ने उन्न जातका वित्र विजन वितरण प्राङ्गारीक मलको वितरण	३ ४ ४ ४	३ १ १ ४	४ १ १ ३	२ २ ४ ४	११ ८ १४ १५	५ ७ २ १	३ १ ६ १

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चको मितव्यिता १-४	संकटासन्न समुदाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
वन तथा जैविक विविधता	विविधिकरण प्रयोग गर्ने र खाद्य सुरक्षामा पहुँच पुऱ्याउने	सिँचाईको व्याबस्था गर्ने	४	४	१	४	१३	३	५
		बैमौसमी तरकारी खेती	२	३	२	३	१०	६	१
		संकलन केन्द्र स्थापना गर्ने	३	३	४	२	१२	४	५
		कोल्ड स्टोरको व्याबस्था गर्ने	३	४	२	३	१२	४	५
		पशु तथा बालीको विमा गर्ने	४	४	२	३	१३	३	५
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई	वन तथा कृषि क्षेत्रमा देखिएका मिचाहा भार तथा बोटविरुवाहरु को पहिचान गरि नियन्त्रणका लागि आवश्यक जैविक उपचार, तालिम र प्रविधि स्थापना गरि संचालन गरिने	वनमा लागेको डढेलो नियन्त्रण गर्ने	१	२	२	३	५	६	१
		बृक्षारोपण गर्ने	४	४	३	३	१४	२	२
		गोबर ग्यास र आधुनिक चुलो वितरण	३	३	२	४	१२	४	१
		जडीबुटी नष्टरी	४	४	२	३	१३	३	४
		उपभोक्त समितिको अभिवृद्धी	४	४	२	३	१३	३	५
संवेदनशील क्षेत्र	स्वच्छ खानेपानीमा पहुँच सर्वसुलभ उपलब्धता वृद्धिगर्ने पानीको सोतहरुको संरक्षण, वर्षातको पानीको संकलन र भण्डारण तथा पानी	शुद्ध खानेपानीको व्याबस्था	४	३	३	४	१४	२	४
		स्वास्थ्य चौकीको स्थापना	४	४	२	४	१४	२	५
		सरसफाई अभियान चलाउने	४	४	१	४	१३	३	५

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चको मितव्ययिता १-४	संकटासन्न समुदाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
	किफायती प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने								
विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यावस्थापन	पहिरो तथा वाढीको जोखिम क्षेत्रहरु पहिचान गरि रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि बायोइंजीनियरिङ विधि अपनाइने	जोखिम व्यावस्थापन तालिम स्थानिय सरकार सँग समन्वय गर्ने	४	३	२	४	१३	३	१
उद्योग यातायात तथा भौतिक पुर्वधार	जलवायु उत्थानशील भौतिक पूर्वाधारहरुको निर्माण गरि दीगो र भरपर्दो आधारभूत सेवाहरुको पहुँच विस्तार गरिने छ	जडीबुटी प्रशोधन उद्योग स्थापना गर्ने ग्रामिण सडकको स्तर बढ़ाने गर्ने नमस्तेको टावर निर्माण गर्ने	४	३	३	४	१४	२	३
जलस्रोत तथा उर्जा	स्वच्छ उर्जाको पहुँच विस्तारका लागि स्थानिय र समुदाय स्तरमा लघु जलविद्युत, सौर्य उर्जा, वायू उर्जा	तटबन्ध निर्माण गर्ने लधु जल विद्युत आयोजना गर्ने घट निर्माण गर्ने सिंचाईको व्यवस्था गर्ने वायू उर्जा	४	३	४	३	१४	२	४

संवेदनशील क्षेत्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण रणनीति	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण उपायाहरु	प्रभावकारीता १-४	सम्भाव्यता १-४	खर्चको मितव्यधिता १-४	संकटासन सम्बलाई लाभ १-४	जम्मा	प्रथामिकता	योजना अवधि
	पानी घट्ट, लगायतका प्रविधि पहिचान गरी प्रवर्द्धन गर्दै यी प्रविधिमा विपन्न वर्गको पहुँचका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिने								
ग्रामिण तथा शहरी बसोबासन	भौतिक पुर्वाधारहरुको डिजाइन र निर्माण गर्दा जलवायुजन्य जोखिम न्यूनिकरणका उपायहरु अनुसरण गरिनेछ,	आचारसंहिता पालना गर्ने सुरक्षीत आवास बनाउने	४ ४	२ ३	३ ४	२ ३	११ १४	५ २	५ ५
पर्यटन एवं प्राकृतिक तथा सांकृतिक सम्पदा	जलवायु उत्थनशील पर्यटन क्षेत्र बनाउने र पर्यटक भित्राउने रणनीति बनाइनेछ ।	नदाई डाब घेरबार र सडकको निर्माण गर्ने अन्य नयाँ पर्यटकीय स्थको निर्माण गर्ने	३ ४	४ ३	४ ४	२ ३	१३ १४	३ २	५ ५

अनुसुची ५: वडागत अनुकूलनका कार्यक्रम तथा वजेट

१. गा. पा. तहका कार्यक्रम तथा वजेट

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आर्थिक वर्ष वजेट रु हजारमा (०००)										कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (०००)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
						परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	
१. कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																		
१.१	कृषि तथा पशु विमा कार्यक्रम सञ्चालन तथा अनुदान प्रदान	पटक	४	३००	२९२ २	०	०	१	३००	१	३००	१	३००	१	३००	१२० ०	तातोपानी गा. पा.	CAFS-Karnali, वडा कार्यालय, गा.पा, कृषि कार्यालय
१.२	कृषि क्षेत्रमा पर्न सक्ने जोखिमलाई न्यूनिकरण र यससँग अनुकूलन हुन सहजीकरण गर्ने र कृषिसँग सम्बन्धित जलवायु पूर्व सूचना प्रणाली (Early Warning System) स्थापना गरी कृषक समुदायहरूलाई सूचना प्रवाह गर्ने।	वटा	१	१५० ०	२९२ २	०	१	१५० ०		०		०		०	०	१५० ०	तातोपानी गा. पा.	CAFS-Karnali
१.३	बाली तथा पशुपालनको जोखिम हस्तान्तरण प्रणाली	पटक	१	७५	५००	०	१	७५		०		०		०	०	७५	तातोपानी गा. पा.	CAFS Karnali

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	वाभास्मिकताको संख्या	आर्थिक वर्ष वजेट रु हजारमा (000)										जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
						2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
	स्थापना को लागि सहजीकरण, जनचेतना तथा सहयोग कार्यक्रम																	
१.४	कृषि नर्सरी निर्माण	वटा	१	६००	२२५		०	१	६००		०		०		०	६००	तातोपानी गा. पा. को उययुक्त स्थानमा	CAFS Karnali
१.५	स्थानिय श्रोत व्यक्ति तथा अगुवा कृषकलाई प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम र कृषक पाठशाला स्थापना	पटक	१	१९०	२५		०	१	१९०		०		०		०	१९०	पालिकास्तरीय	CAFS Karnali
१.६	उन्नत पशुपालनको लागि डाले घाँस तथा मिनरल ब्लक सहयोग	स्थान	२	५०	६०		०	२	१००		०		०		०	१००	तातोपानी गा. पा. को उययुक्त स्थानमा	CAFS Karnali
१.७	कृषि व्यवसाय वा साना तथा लघु उद्यम स्थापनाका लागि सहयोग (खाद्यान्त प्रशोधन, कृषि, बन तथा उत्पादनमा आधारित उद्यम, जडिबुटी, आदि)	पटक	४	२३७. ५	२५०	२	४७५	२	४७५		०		०		०	९५०	गा. पा. स्तरीय	CAFS Karnali
१.८	उत्थानशील जीविकोपार्जकनको रणनीति तयार गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने	पटक	१	८००			०	१	८००		०		०		०	८००	गा. पा. स्तरीय	गा. पा.

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	वाभास्तिकतो संख्या	आर्थिक वर्ष वजेट रु हजारमा (000)										कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)	जिम्मेवारी सहकार्य र सम्बन्ध	
						2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	कार्यान्वयन हुने स्थान			
	जम्मा					475		404 0		300		300		300		5415		
२. वन तथा जैविक विविधता जलाधार संरक्षण																		
२.१	अग्नी नियन्त्रण तथा डडेलो नियन्त्रणका लागि सचेतना अभियान ।	वटा	२	५००	२९२ २		०	१	५००		०	१	५००		०	१०००	तातोपानी गा. पा.	CAFS Karnali
२.२	वन डडेलो न्यूनिकरण र व्यवस्थापन गर्न गा. पा. स्तरको योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।	वटा	१	१०००	२९२ २		०	१	१०००		०	१	१०००		०	१०००	गा. पा. स्तरीय	गा. पा., डिभिजन वन कार्यालय तथा अन्य संघसङ्घ
२.३	जलवायु परिवर्तन को जोखिममा रहेका सामुदायिक तथा कबुलियती वन उपभोक्ता समुहरुको कार्ययोजना नविकरण सहयोग ।	वटा	४	३३	४००		०	४	१३२		०	१	१३२		०	१३२	तातोपानी गा. पा. कासामुदायिक तथा कबुलियती वन	CAFS Karnali
२.४	वन विकास र जडीबुटी प्रवधनका लागि नीति तर्जुमा ।	पटक	१	१०००	२९२ २		०		०		०	१	१०००		०	१०००	गा. पा. स्तरीय	गा. पा.

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	वाभास्तिकतो संख्या	आर्थिक वर्ष वजेट रु हजारमा (000)										कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)	जिम्मेवारी सहकार्य र सम्बन्ध	
						2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	कार्यान्वयन हुने स्थान			
	जम्मा				9166		0		1632		1000		500		0	3132		
३. उद्योग यातायात तथा भौतिक पुर्वाधार क्षेत्र																		
३.१	उत्थानशिल पूर्वाधारका लागि मर्मत सम्भार कार्य विधि तर्जुमा तथा कार्यान्वयन ।	वटा	1	200 0	200		0		0	1	200 0		0		0	200 0	गा. पा. स्तरीय	गा. पा.
३.२	राडिपाखी उद्योग स्थापना	वटा	1	250 0	190		0	1	250 0		0		0		0	250 0	गा. पा. स्तरीय	गा. पा.
३.३	वयोइन्जनियरिंग प्रविधी सम्बन्धि प्राविधिकहरूलाई तालिम ।	पटक	2	200	50		0	1	200		0	1	200		0	400	गा. पा. स्तरीय	गा. पा.
	जम्मा						0		270 0		200 0		200		0	490 0		
४. ग्रामिण तथा शहरी बसोबास																		
४.१	घरहरु मापदण्ड निर्माण तथा कार्यान्वयन ।	पटक	1	400	292 2		0		0	1	400		0		0	400	गा. पा. स्तरीय	गा. पा.
४.२	भूउपयोगको निती तर्जुमा ।	पटक	1	150	292		0		0		0	1	150		0	150	गा. पा. स्तरीय	गा. पा.

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	वाभास्तिको संख्या	आर्थिक वर्ष वजेट रु हजारमा (000)										कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)	जिम्मेवारी सहकार्य र सम्बन्ध	
						2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	कार्यान्वयन हुने स्थान		
					2													
	जम्मा					0		0		400		150		0	550			
५. स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई																		
५.१	संकमण रोक नियन्त्रणका लागि स्वास्थ्य संस्थाहरुको संरचना सुढृढीकरण ।	वटा	9	1000	292 2		0	2	200 0	3	300 0	2	200 0	2	200 0	900 0	प्रत्येक वडाहरुमा	वडा कार्यालय, गा.पा, तथा संघ सस्था
५.२	एक घर एक धारा निति अभियान	ल.स		1000 0				1	1000 0						1000 0	सबै वडा	वडा कार्यालय, गा.पा, तथा संघ सस्था	
५.३	पूर्ण सरसफाई कार्यक्रम	ल.स								1	1500				1500	सबै वडा	वडा कार्यालय, गा.पा, तथा संघ सस्था	

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	वाभास्मिकताको संख्या	आर्थिक वर्ष वजेट रु हजारमा (000)										कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
						2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	
५.४	विद्यालयमा खानेपानी सरसफाइ अभिवृद्धि गर्ने	ल.स															400 0	सब विद्यालय
५.५	सावजैनिक शौचालय निर्माण	ल.स															250 0	वडा कार्यालय, गा.पा, तथा संघ सस्था
	जम्मा					0		1200 0		700 0		600 0		200 0	270 00			वडा कार्यालय, गा.पा, तथा संघ सस्था
६. विपद् जोखिम न्युनिकरण र व्यवस्थापन																		
६.१	विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना, सुदृढीकरण तथा परिचालन।	पटक	5	500 0	292 2	1	500 0	1	500 0	1	500 0	1	500 0	1	500 0	250 00	गा. पा. स्तरीय	वडा कार्यालय, गा.पा, तथा संघ सस्था
	जम्मा						५००		५००		५००		५००		५००	२५०		

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	वाभास्तिकतो संख्या	आर्थिक वर्ष वजेट रु हजारमा (000)										कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)	जिम्मेवारी सहकार्य र सम्बन्ध		
						2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82		परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट
						0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	00			
७. जल तथा ऊर्जा																			
७.१	जलस्रोत ऐन तथा कार्यविधिको समिक्षा	पटक	५	५०	२९२ २	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	गा. पा. स्तरीय	वडा कार्यालय, गा.पा, तथा अन्य संघसंस्था	
	जम्मा					५०		५०		५०		५०		५०		२५०			
८. पर्यटन प्राकृतिक एवम सास्कृतिक सम्पदा																			
८.१	पर्यटनमा आधारित स्वरोजार कार्यक्रम (संकटासन्न महिला तथा घरधुरीहरु)	पटक	२	५००	२००			०	१	५००		०	१	५००		०	१०००	गा. पा. स्तरीय	गा. पा.
८.२	जलवायु अनुकूलन र जोखिम न्यूनिकरण सम्बन्धी सास्कृतिक ज्ञान र महत्व वारेमा जनचेतनामूलक कायक्रमहरु सञ्चालन गर्ने	वटा	९	२००	२९२ २			०	२	४००	२	४००	२	४००	३	६००	१८००	हरेक वडाहरुमा	वडा कार्यालय, गा.पा, तथा अन्य संघसंस्था
	जम्मा					०		९००		४००		९००		६००		२८० ०			

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	वाभास्तिको संख्या	आर्थिक वर्ष वजेट रु हजारमा (000)										कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र सम्बन्ध		
						2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82						
९. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिता, जीविकोपार्जन र सुशासन																				
९.१	उद्यमीहरुलाई बजार संजालसँग लिंकेज तथा वित्तिय समावेशीकरण सहयोग तथा घुम्ती कोषको माध्यमबाट स्थानिय सहकारीहरुको परिचालन कार्यक्रम ।	जना	१५०	४	१५०	०	१५०	६००	०	०	०	०	०	६००	६००	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	CAFS-Karnali			
९.२	जोखिम न्यूनिकरणका लागि स्थानिय स्तरमा दक्ष महिला जनशक्ति तयार गर्नको लागि सारिपमुलक तालिम संचालन गर्ने ।	वटा	४	५००	१००	०	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	२०००	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	गा. पा.			
	जम्मा					०		११००		५००		५००		५००	२६००					
१० जनचेतना अभिवृद्धि तथा क्षमता विकास																				
१०.१	जलवायु परिवर्तन सम्बन्ध तालिम कार्यक्रम (कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधि)	पटक	५	५०	२००	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	२५०	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	गा. पा.			
१०.२	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन ज्ञान केन्द्रको स्थापना	वटा	१	५००	२९२										५००	गा. पा. कार्यालय	गा. पा. तथा संघ			

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	वाभास्मिकताको संख्या	आर्थिक वर्ष वजेट रु हजारमा (000)										जिम्मेवारी सहकार्य र सम्बन्ध		
						2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
					2												संस्था	
१०.३	स्थानिय स्तरमा जलवायु परिवर्तन तथा खाद्य सुरक्षा सम्बन्धि जनचेतना दिन होडिङ्ग बोङ्डहरु राख्ने	वटा	10		292 2	१०					०		०		०	०	तातोपानी गा. पा. का विभिन्न स्थानमा	CAFS-Karnali
१०.४	जलवायु परिवर्तनका जोखिम, प्रतिकुल मौसमका घटना, अनुकूलनका उपायहरु बारेमा सुचनाहरु संकलन तथा प्रवाह गर्न स्थानिय श्रोत व्यक्ति विकास गर्ने।	जना	१	७७	१	१	७७				०		०		०	७७	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	CAFS-Karnali
१०.५	स्थानिय एफ.एम. मार्फत जलवायु परिवर्तन तथा खाद्य सुरक्षा सम्बन्धि जिङ्गल उत्पादन तथा प्रसारण।	वटा	४	३०	२९२ २	२	६०	२	६०		०		०		०	१२०	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	CAFS-Karnali
१०.६	जलवायु परिवर्तनका असर तथा अनुकूलन का उपाय साथै जल जमिन जंगल तथा खाद्य सुरक्षा सम्बन्धि घटना अध्ययन तथा सफलताको कथा उत्पादन तथा प्रकाशन गर्ने।	पटक	१	३५०	१५००			१	३५०		०		०		०	३५०	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	CAFS-Karnali

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	वाभास्त्रिको संख्या	आर्थिक वर्ष वजेट रु हजारमा (000)										कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र सम्बन्ध			
						2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82							
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट						
१०.७	गा. पा. तथा परियोजनाका कर्मचारीहरुलाई खडेरी सहन सक्ने कृषी सम्बन्धि तालिम	वटा	१	१२५	३०	१	१२५			०		०		०		१२५	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	CAFS-Karnali			
१०.८	लैंगिक समानता तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि जनप्रतिनिधीहरुलाई तालिम ।	वटा	४	२००	१००		०	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	८००	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	वडा कार्यालय, गा.पा, तथा अन्य संघसंस्था			
१०.९	जलवायु परिवर्तन इकाइ तथा फोकल केन्द्र स्थापना	पटक	१	५०	२९२	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	गा. पा.			
१०.१०	स्थानिय सरकार तथा विभिन्न सरोकारवालाहरु को क्षमता विकास को लागि सहयोग तथा कार्यशाला संचालन ।	वटा	१	१५०	२५			१	१५०			०		०		१५०	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	CAFS-Karnali			
१०.११	स्थानिय परियोजना सम्बन्धि इकाइको नियमित बैठक	पटक	८	५०	२५	३	१५०	५	२५०			०		०		४००	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	CAFS-Karnali			
१०.१२	सरोकारवालाहरु वाट संयुक्त अनुगमन तथा मुल्यांकन	पटक	५	५०	१००	१	५०	२	१००	१	५०			०		२००	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्यक्रम संचालन भएका स्थानहरुमा	CAFS-Karnali, गा. पा. र वडा कार्यालय			

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	वाभास्त्रिको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)										कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)	जिम्मेवारी सहकार्य र सम्बन्ध		
						2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
१०.१ ३	वडा कार्यालयहरुको संस्थागत विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि	वटा	९	२००				९	१८००		०		०		०	१८००	हरेक वडाहरुमा	गा. पा. तथा अन्य संघसस्था	
१०.१ ४	जलवायु परिवर्तन तथा उत्थानशिलता सम्बन्धी नीति तर्जुमा	पटक	१	७५०	२९२ २		०		०	१	७५०		०		०	७५०	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	गा. पा. तथा अन्य संघसस्था	
१०.१ ५	लापा कार्यान्वयनको लागि अभिमत्तीकरण गोष्ठी	पटक	१	२००	५०			१	२००		०		०		०	२००	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	गा. पा. तथा अन्य संघसस्था	
१०.१ ६	लापा कार्यान्वयनको समिक्षा	पटक	५	५०	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	२५०	तातोपानी गा. पा. स्तरमा	गा. पा. तथा अन्य संघसस्था	
	जम्मा						६१२		३२६०		१६५०		३५०		३५०	६२२ २			
कुल बजेट						६१३७		३०६८२		१८३००		१३९५०		८८००		७७८६९			

२. वडा नं १ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण	रुपैयाँ	८	हात्ते	८	८	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)	रुपैयाँ	८	हात्ते	८	८
-----	-----------------------------	---------	---	--------	---	---	-----------------------------------	---------	---	--------	---	---

.स	कार्यहरू						2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	वरेट	परिमाण	वरेट	परिमाण	वरेट	परिमाण	वरेट	परिमाण	वरेट		
	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा						1172 50	374 00	374 00		29 25 0		9100		4100			
१. १	नदि कटान भएको क्षेत्रमा ग्याविन जाली तथा वुक्षारोपण	कि.म ८	5	200 0	470	100 00	1	20 00	1	20 00	1	20 00	1	200 0	1	200 0		खार्माडा देखि लदामे सम्म
१. २	प्राङ्गारीक तथा झोलमल तयारी तालिम	पटक	10	100	470	100 0	2	20 0	2	20 0	2	20 0	2	200	2	200		राँका
१. ३	कृषि नर्सरी स्थापना	वटा	2	300 0	470	60 00	1	30 00	1	30 00	0	0	0	0	0	0		राँका र बाइराका
१. ४	माटोको परीक्षण गरी खडेरी सहन सक्ने बालीको पहिचान	पटक	3	150		45 0	1	150	1	150	1	15 0	0	0	0	0		
१. ५	कृषि फार्म स्थापना (पशुपालन)	वटा	2	500 0	470	100 00	0	0	0	0	1	50 00	1	500 0	0	0		राँका र बाइराका
१. ६	बेमैसमी तरकारी खेती	वटा	20	100		20 00	4	40 0	4	40 0	4	40 0	4	400	4	400		राँका र बाइराका
१. ७	गह्ना सुधार					0	0	0	0	0	0	0	0	0	0			
१. ८	संकलन केन्द्र (कोल्ड स्टोर)	वटा	2	1000 0	470	20 00 0	1	100 00	1	100 00	0	0	0	0	0	0		राँका र बाइराका
१. ९	सिंचाईको लागी कुलो	वटा	3	200 00	470	60 00 0	1	20 00 0	1	20 00 0	1	20 00 0	0	0	0	0		खाल्मी खार्माटा

क्र .सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आंशिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	लिम्पेवारी सहकार्य र समन्वय
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
																		रामी ज्युला
१.१	भकारो सुधार तालिम	पटक	2	150	470	300	1	150	1	150	0	0	0	0	0	0		राँका र बाइराका
१.११	पोखरी हुड्डो (घैटो)	वटा	50	150		7500	10	1500	10	1500	10	1500	10	1500	10	1500		राँका देखि तरापी
वन तथा जैविक विविधता						10900		4300		3600		1000		1000				
२.१	नर्सरी स्थापना	वटा	2	2500	470	5000	1	2500	1	2500	0	0	0	0	0	0		महादेव सावर महावइसान
२.२	वृक्षारोपण कार्यक्रम (सिँचाई र घेरवार सहित)	पटक	5	1000	470	5000	1	1000	1	1000	1	1000	1	1000	1	1000		महादेव सावर महावइसान
२.३	उपभोक्ता समितीको क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	2	100	470	200	1	100	1	100	0	0	0	0	0	0		राँका
२.४	सुधारिएको चुलो वितरण	वटा	100	7	470	700	100	700	0	0	0	0	0	0	0	0		राँका र बाइराका
ग्रामिण तथा शहरी बसोबास						26250		5250		5250		5250		5250		5250		
३.१	सुरक्षित आवास निर्माण	वटा	75	350	470	26250	15	5250	15	5250	15	5250	15	5250	15	5250		राँका र बाइराका
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई						26600		20600		1500		1500		1500		1500		

क्र .स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	लिम्बेवारी सहकार्य र समन्वय
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
४ .१	स्वास्थ्य चौकीको स्थापना	वटा	1	400 0	470	40 00	1	40 00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	राँका
४ .२	खानेपानी शुद्धिकरण	पटक	5	1500	470	75 00	1	150 0	1	150 0	1	15 00	1	1500	1	1500		राँका वाइराँका
४ .३	फोहोर व्यावस्थापनको लागी फोहोरदानीको व्यावस्था	वटा	25	4	47	100	25	100	0	0	0	0	0	0	0	0		बाइराँका
४ .४	लिफ्ट खानेपानी	वटा	1	1500 0	125	150 00	1	150 00	0	0	0	0	0	0	0	0		बडा नं. १ कैलाश चौर
विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापन						415 00		107 00		77 00		77 00		770 0		770 0		
५ .१	विपद् कोष स्थापना गर्ने	पटक	1	300 0	406	30 00	1	30 00	0	0	0	0	0	0	0	0	गा पा	
५ .२	विपद् जोखिम घर निर्माण	वटा	75	450	75	337 50	15	67 50	15	67 50	15	67 50	15	675 0	15	675 0	गा पा	
५ .३	जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम	पटक	15	150	406	225 0	3	45 0	3	45 0	3	45 0	3	450	3	450	संघसस्था	
५ .४	वृक्षारोपण तथा तटबन्ध कार्यक्रम	५ कि.मि	5	500	406	25 00	1	50 0	1	50 0	1	50 0	1	500	1	500	कृषि	
जलस्रोत तथा उर्जा						100 0		50 0		50 0		0		0		0		
६ .१	साना जल विधुत मर्मत	वटा	2	500	406	100 0	1	50 0	1	50 0	0	0	0	0	0	0	प्रदेश	

क्र .स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	लिम्बेवारी सहकार्य र समन्वय	
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
	पर्यटन एवम सास्कृतिक सम्पदा					1710 0		159 00		30 0		30 0		30 0		300		300	
७. १	मठ-मन्दिर मर्मत सम्भार	वटा	15	100	470	150 0	3	30 0	3	30 0	3	30 0	3	30 0	3	300	3	300	राँका र बाइराका
७. २	मालिका मन्दिर जाने वाटो सुधार	मि	50	12	470	60 0	50	60 0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	कैलाशचौर
७. ३	पर्यटकिय क्षेत्र स्थापना गर्ने (भ्यु टावर, खेल, मैदान)	वटा	1	1500 0	470	150 00	1	150 00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	तरापी
	उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार					255 00		123 00		22 00		70 00		200 0		200 0			
८. १	सिपमुलक तालिम	पटक	5	100	470	50 0	3	30 0	2	20 0	0	0	0	0	0	0	0	0	वडा नं. १ समुदाय
८. २	जडिवुटी तथा स्याउ प्रशोधन उद्योग स्थापना	वटा	2	500 0	470	100 00	1	50 00		0	1	50 00		0		0	0	0	वडा नं. १
८. ३	ग्रामिण सडक	कि. मी	10	1000	470	100 00	2	20 00	2	20 00	2	20 00	2	200 0	2	200 0	2	200 0	वडा नं. १
८. ४	तेल प्रशोधन उद्योग	वटा	1	500 0		50 00	1	50 00		0		0		0		0	0	0	वडा नं.१
	लैगिंग समानाता र क्षमता विकास					150 0		50 0		40 0		20 0		200		200			
९. १	जलवायु परिवर्तन सचेतनामुलक कार्यक्रम	वटा	5	100	300	50 0	3	30 0	2	20 0	0	0	0	0	0	0	0	0	
९. २	महिलाहरूलाई सिपमुलक तालिम	वटा	5	200	250	100 0	1	20 0	1	20 0	1	20 0	1	200	1	200			

क्र .स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	लिम्पेवारी सहकार्य र समन्वय	
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
योजना अनुगमन , मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास						625		215		140		90		90		90			
१०.१	वार्षिक योजना तर्जुमा गोचिल	ओटा	५	२५		१२५	३	७५	२	५०	०	०	०	०	०	०	०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवाला निकाय
१०.२	सरोकारवालाहरुवाट संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	ओटा	४	५०		२००	०	०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	५०	कार्यक्रम संचालन भएका स्थानहरुमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवाला निकाय
१०.३	चौमासिक समिक्षा गोचिल	पटक	१०	२०		२००	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	४०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवाला निकाय
१०.४	वडा कार्यालयको संस्थागत विकास	पटक	१	१००		१००	१	१००	०	०	०	०	०	०	०	०	०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवाला

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)					कार्यान्वयन हुने स्थान	निकाय	
							2077/78	2078/79	2079+80	2080+81	2081+82			
	कूल जम्मा					26 82 25	107 66 5					271 40	2214 0	

३. वडा नं २ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)					कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
							2077/78	2078/79	2079+80	2080+81	2081+82			
	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा					140 50	935 0					0		
१.१	माटो परिक्षण	पटक	6	50	450	30 0	5	250	1	50	0	0	0	कृषि शाखा. , गा.पा
१.२	कृषि सेवा केन्द्र निर्माण	पटक	1	50 00	450	50 00	1	500 0	0	0	0	0	0	गा.पा., गैर सरकारी संघ संस्था
														जर्मा

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
१.३	प्राङ्गारीक खेती तथा घर बगैचां व्यावस्थापन कार्यक्रम	पटक	2	20 00	450	40 00	1	200 0	1	20 00	0	0	0	0	0	0	डार्गी बाडा,गा.पा	गोप्या बाडा		
१.४	साना सिँचाई कार्यक्रम	पटक	2	20 00	450	40 00	1	200 0	1	20 00	0	0	0	0	0	0	वडा,गा.पा.,गैर सरकारी संघ संस्था	बाविरा		
१.५	मौषमी र बेमौषमी तरकारी खेती कार्यक्रम	पटक	2	50	450	100	0	0	0	0	1 50	1 50	0	0	0	0	गा.पा.,गैर सरकारी संघ संस्था	सुन्दर गाउ		
१.६	मुल्य शृखलामा सहयोग कार्यक्रम	पटक	2	50	450	100	1	50	1	50	0	0	0	0	0	0	”	डार्गी बाडा		
१.७	वित्त विजन वितरण कार्यक्रम	पटक	2	25	450	50	2	50	0	0	0	0	0	0	0	0	”	डार्गी बाडा, जर्मी		
१.८	विमा कार्यक्रम	पटक	1	50 0	450	50 0	0	0	1	50 0	0	0	0	0	0	0	”	सुन्दर गाउ,बाविरा		
वन तथा जैविक विविधता						219 50		725 0		55 00		49 00		34 00		900		:OF/UFPF		
२.१	डढेलो सम्बन्धि जनचेतना अभिमुखिकरण कार्यक्रम	वटा	2	60 0	270 0	120 0	1	600	1	60 0	0	0	0	0	0	0	- वडा,गा.पा,संघ,	-		
२.२	वृक्षारोपण गर्ने	-	3	150 0	270 0	45 00	1	1500	1	150 0	1	150 0	0	0	0	0	- वडा,गा.पा,संघ,जिल्ला वन,प्रदे,बनस्पती कार्यालय,पर्यटन बोर्ड आदि।	-		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	वटा	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट र हजारमा (०००)	कुल अनुमानित बजेट र हजारमा (०००)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
२.३	सुधारीएको चुलो वितरण गर्ने	वटा	25 0	7	350	175 0	250	1750		0		0		0		0	"	-
२.४	जडी बुटी नर्सरी व्यावस्थापन कार्यक्रम	वटा	4	25 00	270 0	100 00	1	250 0	1	25 00	1	25 00	1	25 00		0	"	-
२.५	उपभोक्ता समितिको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने	वटा	15	30 0	270 0	45 00	3	900	3	90 0	3	90 0	3	90 0	3	900	"	-
ग्रामिण तथा शहरी बसोबास						63 75		1125		1125		412 5		0		0	ओदि टोल	
३.१	भवन निर्माण आचार संहिताको पालाना गर्ने गराउने	वटा	15	225	415	33 75	5	1125	5	1125	5	1125	0	0	0	0	"	
३.२	सुरक्षित आवास कार्यक्रम	वटा	1	30 00	415	30 00	0	0	0	0	1	30 00	0	0	0	0	"	
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई						1012 50		407 50		30 50 0		30 00 0		0		0		
४.१	शुद्ध खानेपानी व्यावस्थापन कार्यक्रम	वटा	3	30 00 0	270 0	90 00 0	1	300 00 0	1	30 00 0	1	30 00 0	0	0	0	0	"	वडा नं २ का पुरै बस्तिहरु ।
४.२	स्वास्थ्य चौकी निर्माण आयोजना	वटा	1	100 00	270 0	100 00	1	1000 0	0	0	0	0	0	0	0	0	"	वडा नं २ का पुरै बस्तिहरु ।
४.३	सरसफाई सम्बन्धि जनचेतना मुलक कार्यक्रम	वटा	5	25 0	270 0	125 0	3	750	2	50 0	0	0	0	0	0	0	"	वडा नं २ का पुरै बस्तिहरु ।
विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापन						160		400		40		40		0		400		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
				0			0		0		0		0		0					
५.१	जोखिम व्यावस्थापन सम्बन्ध चेतनामुलक तालिम	बटा	4	40 0	270 0	160 0	1	400	1	40 0	1	40 0	0	0	1	400	गा.पा	बडा नं २ का पुरै बस्तिहरु ।		
जलस्रोत तथा उर्जा						252 00		950 0		52 00		105 00		0		0				
६.१	तटबन्धको व्यावस्थापन	पटक	1	100 0	415	100 0	1	1000	0	0	0	0	0	0	0	0	-गा.पा. सरकारी संघ संस्था, बडा, प्रदेश सरकार,	- सुन्दर गाउँ ।		
६.२	लधुजलविधुत आयोजना	पटक	1	50 00	450	50 00	0	0	1	50 00	0	0	0	0	0	0	-गा.पा. सरकारी संघ संस्था, बडा, प्रदेश सरकार,	बाविरा		
६.३	आधुनिक घट निर्माण कार्यक्रम	पटक	1	20 0	450	20 0	0	0	1	20 0	0	0	0	0	0	0	"	जार्मि		
६.४	सिँचाई कार्यक्रम जसमा कुलो नहर	पटक	1	80 00	450	80 00	1	800 0	0	0	0	0	0	0	0	0	"	डांगी बाडा		
६.५	जल वायू उर्जा कार्यक्रम	पटक	1	100 00	450	100 00	0	0	0	0	1	100 00	0	0	0	0	"	बाविरा		
६.६	सुरक्षीत आवास चेतना मुलक कार्यक्रम	पटक	2	50 0	450	100 0	1	500	0	0	1	50 0	0	0	0	0	"	बडा नं २ का पुरै बस्तिहरु ।		
पर्यटन एवम सास्कृतिक सम्पदा						20 00		500 0		50 00		50 00		0		500 0				

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
						0													
७.१	होमस्टे कार्यक्रम	वटा	3	50 00	270 0	150 00	1	500 0	1	50 00	0	0	0	0	1	500 0	”	-	
७.२	रेयाफटिङ संचालन सम्भाव्यता अध्ययन तथा संचालन	वटा	1	50 00	270 0	50 00	0	0	0	0	1	50 00	0	0	0	0	”	-	
उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार						125 00		750 0		50 00		0		0		0			
८.१	सडक निर्माणको लागी पहल गर्ने ।	वटा	4	25 00	270 0	125 00	3	750 0	2	50 00	0	0	0	0	0	0	- संघ,संस्था,गा.पा,वडा,प्रदेश ।	वडा नं २ का पुरै बस्तिहरु ।	
लैंगिक समानाता र क्षमता विकास						190 0		300		90 0		20 0		20 0		300			
९.१	जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतनामुलक कार्यक्रम	वटा	4	100	300	40 0	1	100	2	20 0	0	0	0	0	1	100			
९.२	महिलाहरुलाई सिपमुलक तालिम	वटा	5	20 0	250	100 0	1	200	1	20 0	1	20 0	1	20 0	1	200			
९.३	लामा विष्णु सम्बन्धि तालिम	पटक	1	50 0	230	50 0	0	0	1	50 0	0	0	0	0	0	0			
योजना अनुगमन , मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास						62 5		215		140		90		90		90			
१०.१	वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठि	ओटा	5	25		125	3	75	2	50	0	0	0	0	0	0	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवाला निकाय	

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
१०.२	सरोकारवालाहरुवाट संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	ओटा	४	५०		२००	०	०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	कार्यक्रम संचालन भएका स्थानहरुमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवाला निकाय
१०.३	चौमासिक समिक्षा गोष्ठि	पटक	१०	२०		२००	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवाला निकाय
१०.४	वडा कार्यालयको संस्थागत विकास	पटक	१	१००		१००	१	१००	०	०	०	०	०	०	०	०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवाला निकाय
	कूल जम्मा					२०५४५०	८१३९०		५८३६५		५५२६५		३७४०		६६९०			

४. वडा नं ३ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	लागत (रु हजारमा)	बताको मुद्दा	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)	कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
						२०७८८०	२०८०८१	२०८१८२

							परिमाण	वज्रेट	परिमाण	वज्रेट	परिमाण	वज्रेट	परिमाण	वज्रेट	परिमाण	वज्रेट		
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा					971 50		590 30		22 03 0		70 30		20 30		703 0			
१.१	कृषि सिंचाइको व्यवस्था (कुलो, पानी पोखरी, हिँउ पोखरी)	वटा	6	80 00		480 00	5	400 00	1	80 00	0	0	0	0	0	0	0	छडा देखि देपाधारा
१.२	पौडगारीक मल व्यावस्थापन तालिम	वटा	5	30		150	1	30	1	30	1	30	1	30	1	30		लिताकोट
१.३	माटोको परिक्षण (पहिचान)	पटक	1	20 00		200 0	1	200 0	0	0	0	0	0	0	0	0		
१.४	सुख्खा क्षेत्रमा हुने वालिको पहिचान	पटक	1	20 00		200 0	0	0	1	20 00	0	0	0	0	0	0		
१.५	बेमौसमी तरकारी खेती	वटा	10	100 0		100 00	2	200 0	2	20 00	2	20 00	2	20 00	2	200 0		गाउँ भरि
१.६	नदि कटान हुन् क्षेत्रमा वृक्षारोपण, तटवन्धनको व्यावस्थापन गर्ने	मि	50 0	20		100 00	250	500 0	25 0	50 00	0	0	0	0	0	0		लाल्हुजिउला
१.७	उन्नत जातका पशुपालन गर्ने (गाई, भैसी, भेडा, बाखा)	वटा	5	50 00		250 00	2	1000 0	1	50 00	1	50 00	0	0	1	500 0		लाल्हु लिताकोट
वन तथा जैविक विविधता					259 00		770 0		93 00		130 0		13 00		630 0			
२.१	वृक्षारोपण कार्याक्रम	हेक्टर	1	50 00		500 0	0	0	1	50 00	0	0	0	0	0	0		रातापडा मैविस, गाजिमेला, आइतेपातल
२.२	असिन रेखा व्यावस्थापन	वटा	2	50		100	1	500	0	0	0	0	0	1	500		रोजीपातल	

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
			00	00	0	00	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	0	सा.व.
२.३	वन्यजन्तु शिकार नियन्त्रण तथा उपभोक्ता समितीलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	5	100 0	500 0	1	1000	1	100 0	1	100 0	1	10 00	1	1000			लिताकोट
२.४	सुधारीएको चुलो वितरण कार्याक्रम	थान	20 0	7	140 0	200	1400	0	0	0	0	0	0	0	0	0		लिताकोट
२.५	जडिवुटी खेती गर्ने	पटक	5	30 0	150 0	1	300	1	30 0	1	30 0	1	30 0	1	300			रोजीपातल सा.व.
२.६	नर्सरी स्थापना गर्ने	वटा	1	30 00	300 0	0	0	1	30 00	0	0	0	0	0	0			रोजीपातल सा.व.
ग्रामिण तथा शहरी बसोबास						775 0	255 0	25 50	25 50	25 50	25 50	50	50					
३.१	सुरक्षित आवासको वितरण गर्ने	वटा	15	50 0	750 0	5	250 0	5	25 00	5	25 00	0	0	0	0			लिताकोट
३.२	जनचेतनामुलक कार्याक्रम संचालन गर्ने	वर्ष	5	50	365	250	1	50	1	50	1	50	1	50	1	50		
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई						220 0	840	64 0	24 0	24 0	24 0	240						
४.१	सरसफाई अभियान	पटक	10	20	365	200	2	40	2	40	2	40	2	40	2	40		
४.२	स्वास्थ्य चौकिमा औषधीको व्यवस्थापन गर्ने		10	100	365	100 0	2	200	2	20 0	2	20 0	2	20 0	2	200		
४.३	शुद्ध खानेपानी मर्मत सम्भार गर्ने	पटक	5	20 0	365	100 0	3	600	2	40 0	0	0	0	0	0	0		लाल्हु र लिताकोट

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्युनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
	विपद् जोखिम न्युनिकरण र व्यवस्थापन					1100		300		200		200		200		200			
५.१	आकस्मिक कोष व्यवस्थापन तथा स्थापना	पटक	1	100		100	1	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	लिताकोट
५.२	जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम	पटक	5	200		1000	1	200	1	200	1	200	1	200	1	200	1	200	लिताकोट
	जलस्रोत तथा उर्जा					32000		3000		13000		3000		0		13000			
६.१	रिजव पोखरी	वटा	4	3000	365	12000	1	3000	1	3000	1	3000	0	0	1	3000			झेपधारा गोठी ओखडा चौर
६.२	वायु उर्जाको विकास	वटा	2	10000	365	20000	0	0	1	10000	0	0	0	0	1	10000			
	पर्यटन एवम सास्कृतिक सम्पदा					7500		2500		0		2500		0		2500			
७.१	तिर्थ स्थल तथा मठ मन्दिरको मर्मत सम्भार	वटा	2	2500		5000	1	2500	0	0	0	0	0	0	1	2500			लछालकृती पैकेला दरबार
७.२	अन्य पर्यटकिय स्थलको स्थापना गर्ने	वटा	1	2500		2500	0	0	0	0	1	2500	0	0	0	0			बुद्बुदी
	उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार					76381.2		27681		10350		10000		15350		13000			
८.१	जडिबुटी तथा फलफुल प्रशोधन	वटा	2	50	270	100	1	500	0	0	0	0	1	50	0	0			

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
	उद्योग		00	0	00	0	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
८.२	ग्रामिण सडक निर्माण	कि.म०	20	25 00		500 00	4	1000 0	4	100 00	4	100 00	4	10 00 0	4	1000 0		क्षेपाधारा देखि बाह्यस्थाप्ता
८.३	सिलाई, बुनाई तथा सिपमुलक सम्बन्धि तालिम	वटा	2	35 0		700	0	0	1	35 0	0	0	1	35 0	0	0		
८.४	संकलन केन्द्र	वटा	2	30 00		600 0	1	300 0	0	0	0	0	0	0	1	300 0		लिताकोट
८.५	तातोपानी सामुदायिक सेवाकेन्द्रको भवन निर्माण	आयो जना	2	9,6 81		968 1.21	2	9,68 1									पेश नेपाल / WFP	लिताकोट
लैंगिक समानानता र क्षमता विकास						170 0		300		50 0		30 0		30 0		300		
९.१	जलवायु परिवर्तन सचेतनामुलक कार्यक्रम	वटा	5	100	300	500	1	100	1	100	1	100	1	10 0	1	100		
९.२	महिलाहरूलाई सिपमुलक तालिम	वटा	5	20 0	250	100 0	1	200	1	20 0	1	20 0	1	20 0	1	200		
९.३	विपन्न महिलाहरूलाई सिममुलक तालिम	पटक	1	20 0	20	200	0	0	1	20 0	0	0	0	0	0	0		
योजना अनुगमन, मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास						625		165		115		115		115		115		
१०.१	वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठि	वटा	5	25		125	1	25	1	25	1	25	1	25	1	25	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय,

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
			परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
																		WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
१०.२	सरोकारवालाहरुवाट संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	वटा	४	५०		२००	०	०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	कार्यक्रम संचालन भएका स्थानहरुमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
१०.३	चौमासिक समिक्षा गोष्ठि	पटक	१०	२०		२००	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
१०. ४	वडा कार्यालयको संस्थागत विकास	पटक	१	१००		१००	१	१००	०	०	०	०	०	०	०	०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP,

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)					कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
							2077/78	2078/79	2079+80	2080+81	2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट
	कुल जम्मा					25 23 06	104 066	58 68 5	27 23 5	19 5 8 5	427 35		अन्य सरोकारवाला निकाय	

५. वडा नं ४ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	लागत (रु हजारमा)	बजेट (रु हजारमा)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)					कार्यान्वयन हुने स्थान	परिसरकारी सहकार्य र समन्वय	
						2077/78	2078/79	2079+80	2080+81	2081+82			
						परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट

								परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट		
	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा					1180 78		5189 3		173 65		25 99 0		69 90		15840			
१.१	सिँचाई कुलोको निर्माण	कि. मी.	॥	100 0	531	1100 0	5	500 0	5	50 00	1	100 0	0	0	0	0			गिरीखोला गौतमवाडा नियापानी पोरीहाँकु
१.२	बेमौसमी तरकारी खेती (नमुना कृषक)	वटा	50	80	531	400 0	10	800	10	80 0	10	80 0	10	80 0	10	800			गिरीखोला गौतमवाडा नियापानी पोरीहाँकु
१.३	नदिले कटान क्षेत्रमा तटबन्धन	कि. मी.	4	40 00	531	1600 0	2	800 0	1	40 00	1	40 00	0	0	0	0			गिडीगंगा क्षेत्र
१.४	नदिले कटान क्षेत्रमा वृक्षारोपण	ल स	1	50 0		500	1	500	0	0	0	0	0	0	0	0			
१.५	माछा पलन व्यवसाय	वटा	3	50 0	531	1500	1	500	1	50 0	1	50 0	0	0	0	0			नियापानी गिरीखोला हाँकु
१.६	कृषि नर्सरी स्थापना	वटा	3	30 00	531	900 0	1	300 0	0	0	1	30 00	0	0	1	3000			गिडीखोला हाँकु र गौतमवाडा
१.७	सामुदायिक बगौचा घेरबार	वटा	4	40 00	531	1600 0	1	400 0	1	40 00	1	40 00	1	40 00	0	0			नियापानी गिडीखोला हाँकु गौतमवाडा

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभावधिकारको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)	कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (०००)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
१.८	आधुनिक कृषि औजारको व्यवस्था (कृषि समुह, सहकारी)	वटा	॥	३००	५३१	३३००	३	९००	३	९००	२	६००	२	६००	१	३००		नियापानी गिडीखोला हाँकु गौतमवाडा
१.९	कोल्ड स्टोर निर्माण	वटा	४	१००००	५३१	४००००	२	२००००	०	०	१	१००००	०	०	१	१००००		नियापानी गिडीखोला हाँकु गौतमवाडा
१.१०	विउ विजन संकलन केन्द्र निर्माण	वटा	१	२५००	५३१	२५००	१	२५००	०	०	०	०	०	०	०	०		हाँकु
१.११	एक घर २ विरुद्ध ओखर वितरण कार्याक्रम	पटक	१०६२	०.८५	५३१	४७२७.७	५०६२	४३०२.७	५००२	४२५	०	०	०	०	०	०		सबै स्थान वडामा
१.१२	माटो परिक्षण तथा परामर्श	पटक	१	५००	५३१	५००	१	५००	०	०	०	०	०	०	०	०		
१.१३	क्षमता अभिवृद्धि तालिम (वाली भण्डारण, काटँछाट)	पटक	५	५००	५३१	२५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००		वडाको सबै टोल
१.१४	प्राङ्गणीक मल व्यवस्थापन तालिम	पटक	५	५००	५३१	२५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००		वडाको सबै टोल
१.१५	अन्तर जिल्ला अवलोकन भ्रमण	पटक	१	५००		५००	०	०	०	०	१	५००	०	०	०	०		वडाको सबै टोल
१.१६	बीउ उत्पादन (सामूहिक क्षेत्र लिजमा लिएर तरकारी)	पटक	५	५०		२५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०		वडाको सबै टोल
१.१७	बीउ ग्राहिङ मेसीन खरीद	वटा	४	१५०	५३१	६००	२	३००	१	१५०	०	०	०	०	१	१५०		प्रत्येक गाँउमा

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभांशिकताको संख्या	आंशिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																		एउटा		
१.१८	खडेरी सहन सक्ने वाली लगाउनको लागी बीउ खरिद	ल स	५	५००		२५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००				
१.१९	पशुपालन व्यवसाय (उन्नत जातका)	पटक	२०	१०	५३।	२००	४	४०	४	४०	४	४०	४	४०	४	४०		प्रत्येक टोल		
वन तथा जैविक विविधता						७०४८		१४८८		१३९०		१३९०		१३९०		१३९०				
२.१	जनचेतना अभियान (चोरी सिकारी, वन निकासी नियन्त्रण)	पटक	५	५०		२५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०				
२.२	वृक्षारोपण कार्याक्रम	वटा	५	२००	५३।	१०००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००		सामुदायिक वन		
२.३	सा.व. उ.समितीलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	५	५०	५३।	२५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०		सा.व. सबै		
२.४	सधारीएको चुलो वितरण	वटा	३५	२.८	३५	९८	३५	९८	०	०	०	०	०	०	०	०		प्रत्येक गाँउ		
२.५	वन नर्सरी स्थापना (जडिवुटी सहित)	वटा	५	१०००	५३।	५०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००	१	१०००		सामुदायिक वन		
२.६	चौकिदारको व्यावस्था	वटा	५	९०	५३।	४५०	१	९०	१	९०	१	९०	१	९०	१	९०		सामुदायिक वन		
ग्रामिण तथा शहरी बसोबास						४५००		३३००		९००		१००		१००		१००				
३.१	सुरक्षित आवास	वटा	५०	५०	५०	२५००	४०	२०००	१०	५००	०	०	०	०	०	०		प्रत्येक गाँउ		
३.२	एक घर एक शौचालय निर्माण	वटा	६०	३०	६०	१५००	४०	१२००	१०	३००	०	०	०	०	०	०		प्रत्येक गाँउ		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाधिकारको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
३.३	घर वरिपरी वृक्षारोपण कार्यक्रम	वटा	५	१००		५००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००		
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई						१०११५		४०५०		१९५०		१९५०		१५६५		६००		
४.१	स्वास्थ्य चौकीलाई गुणस्तरीय तथा व्यवस्थापन	पटक	१	२००	५३।	२०००	१	२०००	०	०	०	०	०	०	०	०		हाँकु स्वास्थ्य चौकी
४.२	शुद्ध खानेपानी एक घर एक धारा	पटक	५३।	५	५३।	२६५५	२००	१०००	२००	१०००	१००	१००	३।	१५५	०	०		वडा नं. ४ प्रत्यक एक
४.३	व्याकीगत तथा सामूहिक सरसफाईको लागी जनचेतना मूलक कार्यक्रम अभियान संचालन गर्ने	पटक	५	५०	५३।	२५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०		वडा नं. ४ प्रत्यक एक
४.४	ढल निकास तथा व्यवस्थापन	कि. मी.	४	२५०	५३।	१०००	०	०	०	०	२	५००	२	५००	०	०		प्रत्यक गाँउ
४.५	सार्वजनिक शौचालय निर्माण	वटा	५	५००	५३।	२५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००		प्रत्यक गाँउ
४.६	फोहोर व्यवस्थापन (चोक चोकमा डस्टबिन राख्ने)	वटा	२६	१०	५३।	२६०	१५	१५०	५	५०	५	५०	१	१०	०	०		प्रत्यक टोल
४.७	खानेपानीको मुहान सरसफाई राख्न वृक्षारोपण र घेरबार	वटा	४	३००	५३।	१२००	१	३००	१	३००	१	३००	१	३००	०	०		
४.८	स्वास्थ्य कर्मी तथा महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकालाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	५	५०	५३।	२५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०		हाँकु
विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापन						११००		६२०		१२०		१२०		१२०		१२०		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभांशिकताको संख्या	आंधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
५.१	जनचेतनामुलक अभियान संचालन	पटक	5	20	531	100	1	20	1	20	1	20	1	20	1	20		हाँकु
५.२	विपद् जोखिम व्यवस्थापन तालिम	पटक	5	100	531	500	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100		
५.३	आपत कालिन कोषको स्थापना		1	50 0	531	500	1	500	0	0	0	0	0	0	0	0		
जलस्रोत तथा उर्जा						1740 0		1080 0		58 00		80 0		0		0		
६.१	साना जलविधुत आयोजना मर्मत	वटा	3	80 0	531	240 0	1	800	1	80 0	1	80 0	0	0	0	0		गिरीखोला हाँकु जयतपुर
६.२	वायु उर्जाको विकास	वटा	2	50 00		1000 0	1	500 0	1	50 00		0		0		0		हाँकु जयतपुर
६.३	तडबवन्धन गर्ने	ल स	1	50 00		500 0	1	500 0	0	0	0	0	0	0	0	0		
पर्यटन एवम सास्कृतिक सम्पदा						265 00		1350 0		80 00		0		0		5000		
७.१	गिडिदह लगाएत पर्यटन क्षेत्रका २४ वटा तालमा जाने बाटो निर्माण	पटक	1	50 00		1000 0	1	500 0	0	0	0	0	0	1	5000		वडा नं.४ देखि गिडिदह, बिघ्दह	
७.२	पर्या पर्यटनको विकास (पाटन क्षेत्रमा) धर्मशालाको विर्माण	पटक	3	30 00		600 0	1	300 0	1	30 00	1	0	0	0	0	0		भुरीचुलचा फुलचौले बैजडी
७.३	भूरिचुला पर्यटन पदमार्ग		1	30 00		300 0	1	300 0	0	0	0	0	0	0	0	0		हाँकु

क्र.सं	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभावितको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
	निर्माण																	गौतमवाडा भुरीचुला
७.४	ठाकुर ज्युविष्ट ज्यु, जाने पर्यटन पदमार्ग	वटा	1	5000	500	0	0	1	5000	0	0	0	0	0	0	0		गिरीखोला नियापानी
७.५	नाचलढुङ्गी मन्दिर निर्माण	वटा	1	1500	1500	1	1500	0	0	0	0	0	0	0	0	0		नियापानी
७.६	भण्डारबन क्षेत्रको संरक्षण एवं प्रचार प्रसार(होडिङग बार्ड, रेडियो, टि.भि)		1	1000	1000	1	1000	0	0	0	0	0	0	0	0	0		गिरीखोला
उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार					71200		25900		12300		15000		12500		5500			
८.१	जडिवुटी पैशोधन उद्योग स्थापना	वटा	1	10000	531	10000	1	10000	0	0	0	0	0	0	0	0		गिरीखोला
८.२	स्याउ प्रशोधन उद्योग स्थापना	वटा	1	5000	531	5000	0	0	1	5000	0	0	0	0	0	0		हाँकु
८.३	आलुका परिकार वनाउने उद्योग	वटा	1	1500	531	1500	1	1500		0	0	0	0	0	0	0		वडास्तर
८.४	तेल प्रशोधन उद्योग (ढटेलो, ओखर, आरु, भागो, र तोरी)	वटा	1	2500	531	2500		0		0	1	2500		0		0		हाँकु
८.५	ग्रामिण सडक निर्माण	कि. मी.	25	1000	531	25000	5	5000	5	5000	5	5000	5	5000	5	5000		प्रत्येक गाँउ
८.६	पुल निर्माण	वटा	3	7000	531	21000	1	7000		0	1	7000	1	7000		0		गौतमवाडा हाँकु गिरीखोला
८.७	विद्यालय भवन निर्माण/मर्मत	वटा	1	16000	531	16000	1	16000		0		0		0		0		नियापानी

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभावितको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)							कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय			
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
८.८	गाँउघर कुल्टन, भवन निर्माण	वटा	२	३००	५३।	६००	१	३००	१	३००	०		०		०		गारीखोला पत्थेनी	
८.९	सिपमूलक तालिम (सिलाई कटाई, होजीयारी, डोको नाम्लो)	पटक	५	५००	५३।	२५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	१	५००	प्रत्येक गाँउ	
८.१	निगालो प्रशोधन उद्योग	वटा	१	१५००	५३।	१५००	०	०	१	१५००	०	०	०	०	०	०	गारीखोला	
लैंगिक समानाता र क्षमता विकास						१५००		३००		३००		३००		३००				
९.१	जलवायु परिवर्तन सचेतनामुलक कार्यक्रम	वटा	५	१००		५००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००		
९.२	महिलाहरूलाई सिपमूलक तालिम	वटा	५	२००		१०००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००		
योजना अनुगमन , मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास						६२५		१६५		११५		११५		११५				
१०.१	वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठि	ओटा	५	२५		१२५	१	२५	१	२५	१	२५	१	२५	१	२५	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवाला निकाय
१०.२	सरोकारवालाहरूवाट संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	ओटा	४	५०		२००	०	०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	कार्यक्रम संचालन भएका स्थानहरूमा	गा.पा., वडा कार्यालय,

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकृतको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
																		WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
१०.३	चौमासिक समिक्षा गोष्ठि	पटक	10	20		200	2	40	2	40	2	40	2	40	2	40	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
१०. ४	वडा कार्यालयको संस्थागत विकास	पटक	1	100		100	1	100	0	0	0	0	0	0	0	0	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
	कूल जम्मा					258 066		11201 6		48 24 0		45 76 5		23 08 0		2896 5		

६. वडा नं ५ को कार्यक्रम तथा वजेट

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभाभिक्तको संख्या	आधिक वर्ष वजेट ₹ हजारमा (000)	कुल अनुमानित वजेट ₹ हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा					1470 50		477 50		42 00 0		421 50		115 00		3650			
१.१	खाद्य संकलन केन्द्र	वटा	2	40 00	350	800 0	1	400 0	0	0	1	40 00	0	0	0	0	गा पा		
१.२	माटो परिक्षण	वटा	2	50	350	100	2	100	0	0	0	0	0	0	0	0	कृषि अनुसन्धान		
१.३	आधुनिक कृषि औजार	वटा	2	25 0	350	500	2	500	0	0	0	0	0	0	0	0	गा पा		
१.४	सिंचाई कुलो निर्माण तथा मर्मत	वटा	10	30 00	350	300 00	4	1200 0	3	90 00	3	90 00	0	0	0	0	गा पा		
१.५	वित्त संकलन केन्द्र निर्माण	वटा	2	40 00	350	800 0	0	0	1	40 00	1	40 00	0	0	0	0	संघ / प्रदेश		
१.६	कोल्ड स्टोर निर्माण	वटा	1	100 00	350	1000 0	0	0	0	0	1	100 00	0	0	0	0	संघ / प्रदेश		
१.७	उन्नत जातको भेडा बाखा पालन व्यवसाय	पटक	8	20 00	350	1600 0	2	400 0	2	40 00	2	40 00	2	40 00	0	0	कृषि शाखा		
१.८	व्यवसायिक कुखुरा पालन कार्यक्रम	वटा	6	20 00	350	1200 0	0	0	2	40 00	2	40 00	2	40 00	0	0	कृषि शाखा		
१.९	झोलमल व्यवस्थापन तालिम संचालन	वटा	3	150	350	450	1	150	0	0	1	150	0	0	1	150	कृषि शाखा		
१.१०	कृषि नर्सरी स्थापना गर्ने	वटा	10	50 0	350	500 0	2	1000	2	100 0	2	100 0	2	100 0	2	1000	कृषि शाखा		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
१.११	बेमौसमी तरकारी खेतिको ग्रीन हाउस तिरण कार्यक्रम	वटा	100	350	350	35000	50	17500	50	17500	0	0	0	0	0	0	कृषि शाखा			
१.१२	उन्नत जातको वितुँ वितरण	पटक	2	1000	350	2000	1	1000	0	0	1	1000	0	0	0	0	0	कृषि शाखा		
१.१३	पानी तथा हिँउ पोखरी निर्माण गर्ने	वटा	40	500	350	20000	15	7500	5	2500	10	5000	5	2500	5	2500	गा. पा./सिंचाई डिभीजन			
वन तथा जैविक विविधता						8350		5610		2610		110		10		10				
२.१	जनचेतना कार्यक्रम् अभियान (आगलारी रोगथाम, चोरी निकासी, छाडा चरी चरन नियन्त्रण)	पटक	5	10	450	50	1	10	1	10	1	10	1	10	1	10	—	सबै टोलमा धोला भिड र बासथाप्ला सा.ब.		
२.२	बृक्षारोपण कार्यक्रम (सिंचाई र घेरबारसहित)	वटा	2	1000	450	2000	1	1000	1	1000	0	0	0	0	0	0	—	"		
२.३	सा.ब..उ समितीको क्षमता अभिविद्धी तालिम	वटा	3	100	450	300	1	100	1	100	1	100	0	0	0	0	—	"		
२.४	अग्नी रेखा व्यावस्थापन	वटा	2	1500	450	3000	1	1500	1	1500	0	0	0	0	0	0	—	"		
२.५	बनको नर्परी स्थापना	वटा	1	3000	450	3000	1	3000	0	0	0	0	0	0	0	0	—	लाम्रा, श्रीनगर		
ग्रामिण तथा शहरी बसोबास						1250		1050		50		50		50		50		ओदि टोल		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	प्रक्रम	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट र हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट र हजारमा (000)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
३.१	व्याबस्थित बसो बास ९, टाउन पलानिङ्ग, खानेपानी, शोचालय, बत्ती, सडक, वृक्षारोपण जन चेतना कार्यक्रम्)	वटा	!	100 0	450	1000	1	1000	0	0	0	0	0	0	0	0		
३.२	शुरक्षीत बसोबास : -पक्की भुकम्प रहित घर	पटक	5	50	450	250	1	50	1	50	1	50	1	50	1	50		
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई						287 00		253 00		310 0		100		100		100		
४.१	स्वास्थ्य चौकीको स्तर उन्नती	वटा	1	20 00 0		200 00	1	200 00	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-
४.२	फोहर व्यावस्थापन : -डस्टबिन कुहिने र नकुहिने	वटा	100	10		1000	50	500	20	20 0	10	100	10	100	10	100	-	- ऐरेनी
४.३	एक घर एक धारा निर्माण , खानेपानी शुद्धीकरण ,फिल्टर	वटा	45 0	6		270 0	300	1800	15 0	90 0	0	0	0	0	0	0	-	वडा नं ५ का सबै बस्तिहरु ।
४.४	नालाको व्यावस्थापन: ढल निकासा	कि.मी	5	100 0		500 0	3	300 0	2	20 00	0	0	0	0	0	0	-	वडा नं ५ का सबै बस्तिहरु ।
विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापन						1080 0		280 0		20 00		20 00		20 00		2000		
५.१	तटबन्ध, वृक्षारोपण	पटक	0	0		0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	-	- वडा कार्यालय

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	वाभागिकताको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)							कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय			
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81					
५.२	दमकलको व्यावस्थापन	वटा	1	80 0		800	1	800	0	0	0	0	0	0	0	—	"	
५.३	आपतकालीन कोषको व्यावस्थापन	पटक	1	100 0		500 0	1	1000	1	100 0	1	100 0	1	100 0	1	1000	—	"
५.४	विपद् व्यावस्थापन सम्बन्धी तालिम	पटक	5	100 0		500 0	1	1000	1	100 0	1	100 0	1	100 0	1	1000	—	"
जलस्रोत तथा उर्जा						560 0	600	50 00	0	0	0	0	0	0	0			
६.१	साना जलविधुत आयोजना निर्माण	वटा	1	60 0		600	1	600	0	0	0	0	0	0	0	—	घडा खोला	
६.२	वायू उर्जा निर्माण	वटा	1	50 00		500 0	0	0	1	50 00	0	0	0	0	0	—	फान चौर	
पर्यटन एवम् सास्कृतिक सम्पदा						770 0	480 0	80 0	0	150 0	600							
७.१	देवदियारः संरक्षण तथा गार्डन निर्माण	पटक	J&F M1	30 00		300 0	1	300 0	0	0	0	0	0	0	0		— वडा कार्यालय र अन्ये सबै निकायहरु ।	
७.२	मन्दिर निर्माण, घेरबार, तडबन्ध व्यावस्थापन	वटा	10	30 0		270 0	1	300	1	30 0	1	0	5	150 0	2	600	—	"
७.३	छुन्चेली ओडारः व्यावस्थित पर्यटकिय, भुदुली ओडार क्षेत्र घोषण गर्ने, सैलेपानी ओडार	वटा	3	50 0		1000	1	500	1	50 0	1	0	0	0	0		—	"

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	प्रति इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लगात (रु हजारमा)	वाभागिकतको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
		परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
७.४	देबल डांडा देबल मन्दिर	पटक	1	100 0		1000	1	1000	0	0	0	0	0	0	0	0		"
उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार						725 00		2410 0		126 00		116 00		176 00		6600		
८.१	सयाउ प्रशोधन उद्योग	वटा	2	50 00	450	1000 0	0	0	0	0	1	50 00	1	50 00	0	0	-	-प्रत्येक बस्ति
८.२	फनिचर उद्योग	वटा	5	50 0	450	250 0	1	500	1	50 0	1	50 0	1	50 0	1	500	-	-लाम्चा
८.३	सिपमुलक तालिमः सिलाई,कटाई र बुनाई	पटक	5	100	450	500	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100	-	-लाम्चा, श्रीनगर
८.४	गार्मेन्ट उद्योग	वटा	1	50 00	450	500 0	0	0	0	0	0	0	1	50 00	0	0	-	-प्रत्येक बस्ति
८.५	ग्रील उद्योग	वटा	2	50 00	450	1000 0	1	500 0	1	50 00	0	0	0	0	0	0	-	-लाम्चा, श्रीनगर
८.६	ग्रामिण सडक निर्माण	कि.मी	5	100 0	450	500 0	1	1000	1	100 0	1	100 0	1	100 0	1	1000	-	"
८.७	कृषि सडक निर्माण	कि.मी	30	100 0	450	300 00	10	1000 0	5	50 00	5	50 00	5	50 00	5	5000	-	"
८.८	विद्यालय भवन निर्माण : भुकम्प रहित	वटा	2	100 0	450	200 0	0	0	1	100 0	0	0	1	100 0	0	0	-	"
८.९	वडा कार्यालय भवन निर्माणः भुकम्प रहित	वटा	1	100 0	450	1000	1	1000	0	0	0	0	0	0	0	0	-	"
८.१०	तालिम हल निर्माणः भुकम्प रहित	वटा	1	50 0	450	500	1	500	0	0	0	0	0	0	0	0	-	"

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
८.११	प्राफीट निर्माण: द्वच्छभुकम्प रहित	वटा	1	60 00	450	600 0	1	600 0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	"
लैंगिक समानाता र क्षमता विकास						1500		300		30 0		30 0		30 0		300		
९.१०	जलवायु परिवर्तन सचेतनामुलक कार्यक्रम	वटा	5	100		500	1	100	1	100	1	100	1	100	1	100		
९.२	महिलाहरुलाई सिपमुलक तालिम	वटा	5	20 0		1000	1	200	1	20 0	1	20 0	1	20 0	1	200		
योजना अनुगमन , मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास						625		165		115		115		115		115		
१०.१	वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठि	ओटा	5	25		125	1	25	1	25	1	25	1	25	1	25	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
१०.२	सरोकारवालाहरुवाट संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	ओटा	4	50		200	0	0	1	50	1	50	1	50	1	50	कार्यक्रम संचालन भएका स्थानहरुमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
																		सरोकारवाला निकाय
१०.३०	चौमासिक समिक्षा गोष्ठि	पटक	10	20		200	2	40	2	40	2	40	2	40	2	40	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवाला निकाय
१०.४	वडा कार्यालयको संस्थागत विकास	पटक	1	100		100	1	100	0	0	0	0	0	0	0	0	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवाला निकाय
	कूल जम्मा					284 075		1124 75		68 57 5		56 42 5		331 75		1342 5		

७. वडा नं ६ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट र हजारमा (०००)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)					कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78	2078/79	2079+80	2080+81	2081+82				
	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा					248 60		966 0	53 60	66 40	1560	1640			
१.१	नर्परीको स्थापना	वटा	6	80 0	35 0	480 0	1	800	2	160 0	1	800	1	800	हियाखोला, धौलापानी, जेठीबाडा, ब लुधट्टद खुकबाडा, धौलापानी ज्यूला, कुडी सम्म
१.२	नदि कटान क्षेत्रमा तडबन्ध र वृक्षारोपण	कि.मी	2	50 0	350	1000	1	500	1	50 0	0	0	0	0	बाविरा देखी कुडी सम्म वडा नं ६ आवस्यक ठाउमा ।वडा नं ६ मा रहेका सा.स बन तथा

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट र हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)								कार्यन्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
																	भिरालो जमिनमा बडा नं ६	
१.३	कृषि औजार वितरण (पावर टिलर थ्रेसर मेसिन)	वटा	10	10 0	350	1000	2	200	2	20 0	2	20 0	2	200	2	200		वडा नं ६
१.४	सिँचाई कुलो निर्माण	कि.मी	2	15 00	350	300 0	1	1500	1	150 0	0	0	0	0	0	0		वडा नं ६
१.५	हिउ पोखरी निर्माण	वटा	10	10 0	350	1000	2	200	2	20 0	2	20 0	2	200	2	200		वडा नं ६
१.६	ग्रहा सुधार	हे	5	10 0	350	500	3	300	2	20 0	0	0	0	0	0	0		वडा नं ६
१.७	माटो परिक्षण	पटक	5	20	350	100	1	20	1	20	1	20	1	20	1	20		वडा नं ६
१.८	उन्नत जातको विउ वितरण	पटक	5	20 0	350	1000	1	200	1	20 0	1	20 0	1	200	1	200		वडा नं ६
१.९	बेमौषमी तकारी खेती	वटा	2 0	80	350	1760	10	800	10	80 0	1	80	0	0	1	80		वडा नं ६
१.१०	शंकलन केन्द्र (Rustic store & Cold store) स्थापना	वटा	2	50 00	350	1000 0	1	500 0	0	0	1	50 00	0	0	0	0		वडा नं ६

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट र हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट र हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
१.११	प्राङ्गारीक मल तथा भोल मल तयारी तालिम	पटक	10	70	350	700	2	140	2	140	2	140	2	140	2	140		वडा नं ६		
वन तथा जैविक विविधता						10075		2755		2580		2580		1080		1080		:OF/ UFPF		
२.१	जनचेतना अभियान संचालन	पटक	5	30	350	150	1	30	1	30	1	30	1	30	1	30		वडा नं ६		
२.२	वृक्षारोपण कार्यक्रम	हे	15	500	350	7500	3	1500	3	1500	5	2500	2	1000	2	1000		वडा नं ६		
२.३	उपभोक्त समितिको क्षमता अभिवृद्धि तालिम	पटक	5	50	350	250	1	50	1	50	1	50	1	50	1	50		वडा नं ६		
२.४	सुधारीएको चुलो वितरण	वटा	25	7	350	175	25	175	0	0	0	0	0	0	0	0		वडा नं ६		
२.५	बन नर्धरीको स्थापना गर्ने	वटा	4	500	350	2000	2	1000	2	1000	0	0	0	0	0	0		पशुपती, सा.ब गैरा भवानी, सानी पातल,महा रुद्र सा.ब.		
ग्रामिण तथा शहरी बसोबास						0		0		0		0		0		0		ओदि टोल		
						0														
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई						31400		9870		5870		5620		5020		5020				

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभित्वतको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट र हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट र हजारमा (000)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
४.१	स्वास्थ्य चौकी स्थापना	वटा	१	४०००	३५०	4000	1	4000	0	0	0	0	0	0	0	0		धौलापानी वडा कार्यालय
४.२		वटा	३	६००	३५०	1800	1	600	1	600	1	600	1	600	0	0	0	प्रत्येक गाउँ
४.३	एक घर एक धारा निर्माण (खानेपानी आयोजना)	पटक	५	२०	३५०	100	1	20	1	20	1	20	1	20	1	20		प्रत्यक टोल
४.४	ढल निकासा	वटा	५(६००५म)	५०००	३५०	25000	1	5000	1	5000	1	5000	1	5000	1	5000		प्रत्येक गाउँ
४.५	फोहर व्यावस्थापनका लागी फोहर कन्टेनरको व्यावस्था (कुहिने र नकुहिने)	वटा	५०	१०	३५०	500	25	250	25	250	0	0	0	0	0	0		प्रत्यक टोल
विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापन						5950		1450		1150		1150		1100		1100		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट र हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट र हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
५.१	विपद् जोखीम न्यूनिकरण तथा व्यावस्थापन सम्बन्धित तालिम ।	पटक	५	५०	३५ ०	250	1	50	1	50	1	50	1	50	1	50		धौलापानी वडा कार्यालय		
५.२	आकस्मिक कोषको व्यावस्थापन ।	वटा	१	३० ०		300	1	300	0	0	0	0	0	0	0	0		धौलापानी वडा कार्यालयका सबै बस्तिहरु ।		
५.३	विपद् व्यावस्थापन सुचना केन्द्र स्थापना	वटा	१	१० ००		500 ०	1	1000	1	100 ०	1	100 ०	1	1000	1	1000				
५.४	विपद् व्यावस्थापन सम्बन्धित सुचना प्रवाह गर्ने (रेडियो कार्यक्रम होडिङ बोड)	पटक	८	५०		400	2	100	2	100	2	100	1	50	1	50				
जलस्रोत तथा उर्जा						625 ०		625 ०		0		0		0		0				
६.१	साना जल विधुत आयोजना	वटा	१	६० ००	३५ ०	600 ०	1	600 ०	0	0	0	0	0	0	0	0				
६.२	सौर्य उर्जा व्यावस्थापन	पटक	५	५०		250	5	250	0	0	0	0	0	0	0	0				
पर्यटन एवम सास्कृतिक सम्पदा						1500		500		50 ०		50 ०		0		0				
७.१	मठ मन्दिरको मर्मत सम्भार	वटा	१	१०	३५	1500	5	500	5	50 ०	5	50 ०	0	0	0	0		प्रत्यक टोल		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट र हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट र हजारमा (000)								कार्यन्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
			५	०	०													
	उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार					237 00		5100		45 50		475 0		475 0		4550		
८.१	स्याउ प्रशोधन उद्योग स्थापना	वटा	२	२० ०	३५ ०	400	0	0	0	0	1	२० ०	1	२००	0	०		धौलापानी / हियांखोला धौलापानी वडा कार्यालय
८.२	सिपमुलक तालिम संचालन (सिलाई कटाई, हाजारी, राडी पाखी, ओटो मोटर साईकल, फनिचर, मोबाईल मर्मत)	वटा	६	५५ ०	३५ ०	330 ०	2	1100	1	५५ ०	1	५५ ०	1	५५०	1	५५०		वडा नं ६ सबै गांजु
८.३	ग्रामिण सडक निर्माण तथा स्तरोउन्नती	कि.मी	१ ०	२० ००	३५ ०	200 ००	2	400 ०	2	४० ००	2	४० ००	2	४०० ०	2	४०००		वडा नं ६ सबै गांजु
	लैगिंग समानाता र क्षमता विकास					1600		500		३० ०		३० ०		३००		२००		
९.१	जलवायु परिवर्तन सचेतनामुलक कार्यक्रम	वटा	४	१००	३००	400	1	१००	1	१००	1	१००	1	१००	0	०		
९.२	महिलाहरूलाई सिपमुलक तालिम	वटा	५	२० ०	२५०	1000	1	२००	1	२० ०	1	२० ०	1	२००	1	२००		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट र हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट र हजारमा (000)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
९.३	विपन्न महिलाहरुलाई आयमुलक तालिम	पटक	1	20 0	20	200	1	200	0	0	0	0	0	0	0	0	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
योजना अनुगमन , मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास						625		165		115		115		115		115		
१०.१	वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठि	ओटा	5	25		125	1	25	1	25	1	25	1	25	1	25	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
१०.२	सरोकारवालाहरुवाट संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	ओटा	4	50		200	0	0	1	50	1	50	1	50	1	50	कार्यक्रम संचालन भएका स्थानहरुमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभान्वितको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट र हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट र हजारमा (000)										कार्यालयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
																		सरोकारवा ला निकाय	
१०.३	चौमासिक समिक्षा गोष्ठि	पटक	१०	२०		२००	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	४०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
१०. ४	वडा कार्यालयको संस्थागत विकास	पटक	१	१००		१००	१	१००	०	०	०	०	०	०	०	०	०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
	कूल जम्मा					१०५ ९६०		३६२ ५०		२० ४२ ५		२१६ ५५		१३९ २५		१३७०५			

८. वडा नं ७ को कार्यक्रम तथा वजेट

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभाभिकृतको संख्या	आधिक वर्ष वजेट ₹ हजारमा (०००)	कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (०००)								कार्यालयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट		
	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा					746 48.6		2501 9		156 00		159 00		1463 0		3500		
१.१	सिँचाईको कुलो निर्माण	बटा	4	100 00	703	400 00	1	1000 0	1	100 00	1	100 00	1	1000 0	0	0		सर्मी, सुर्की ताम्ती र वारागाउँ
१.२	कृषि नर्सरी स्थापना गर्ने	बटा	4	100	703	400	1	100	1	100	1	100	1	100	0	0		सर्मी, सुर्की ताम्ती र वारागाउँ
१.३	माटो परिक्षण गर्ने	पटक	10	100	703	1000	2	200	2	20 0	2	20 0	2	200	2	200		सर्मी, सुर्की ताम्ती र वारागाउँ

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभाभिक्षितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
१.४	पशु स्वास्थ्य सिविर चलाउने	पटक	10	50 ०	703	500 ०	2	1000	2	100 ०	2	100 ०	2	1000	2	1000		सर्मी, सुर्की ताम्ती र वारागाँउ
१.५	रोग किराको लागि औषधी व्यवस्था गर्ने	पटक	10	50 ०	703	500 ०	2	1000	2	100 ०	2	100 ०	2	1000	2	1000		सर्मी, सुर्की ताम्ती र वारागाँउ
१.६	खडेरी सहन सक्ने बालिको वित्र वितरण	पटक	5	50 ०	703	250 ०	1	500	1	50 ०	1	50 ०	1	500	1	500		सर्मी, सुर्की ताम्ती र वारागाँउ
१.७	झोलमल तालिम दिने	पटक	2	30 ०	703	600	1	300	0	0	1	30 ०	0	0	0	0		क्यारकोट
१.८	बेमौसमी तरकारी खेतिको लागि ग्रीन हाउस	पटक	70 ३	10	703	703 ०	200	200 ०	20 ०	20 ००	20 ०	20 ००	103	1030	0	0		सबै गाँउ
१.९	उन्नत जातको वित्र सहयोग	पटक	10	40 ०	703	400 ०	2	800	2	80 ०	2	80 ०	2	800	2	800		सबै गाँउ
१.१०	कृषि सेवा केन्द्र स्थापना गर्ने	वटा	1	50 ००	703	500 ०	1	500 ०	0	0	0	0	0	0	0	0		क्यारकोट
१.११	ताम्ती रस्टिक स्टोर निर्माण	आयोजना	1	2,19 ३		2193. 25	1	2,19 ३									पेश नेपाल / WFP	
१.१२	सामुदायिक वित्रवैक स्थापना	आयोजना	1			805	1										पेश	

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाइ	परिमाण	प्रीति इकाई लागत (हजारमा)	लाभापेक्षितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)						कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
		ना	80 5				805								नेपाल / WFP	
१.१३	गत्सुधार तथा माटो संरक्षणका विधिहरूको उपयोग	हेक्टर	1	167		166. 667	1	167							पेश नेपाल / WFP	
१.१४	गोठ तथा भकारो सुधार कार्यक्रम	आयोजना	1	150		150	1	150							पेश नेपाल / WFP	
१.१५	व्यवसायिक तरकारी खेतीका लागि प्लास्टिक टनेल सहयोग	वटा	5 33 3			333. 333	5	333							पेश नेपाल / WFP	
१.१६	करेसावारी स्थापनाका लागि वित्तीकिट सहयोग	प्याकेट	15 0	30		30	150	30							पेश नेपाल / WFP	
१.१७	पशुपालनका लागि नश्ल सुधार	वटा	1	50		50	1	50							पेश नेपाल / WFP	
१.१८	पशु उपचार तथा खोप क्याम्प	वटा	1	50		50	1	50							पेश नेपाल / WFP	
१.१९	कृषकहरूलाई बाली तथा पशु विमाको लागि सचेतना	वटा	1	25		25	1	25							पेश नेपाल / WFP	
१.२०	पशुउपचारका लागि डिपिङ्ग ट्यांक निर्माण	वटा	1	242		242	1	242							पेश नेपाल / WFP	
१.२१	कृषक पाठशाला संचालनका लागि स्थानिक स्रोत	जना	1	40		40	1	40							पेश नेपाल / WFP	

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाइ	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभाभिक्षतको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)						कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय			
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81				
			परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
	व्यक्तिहरुको विकास																
१.२२	स्याउ बगैँचा काटछाँट तथा उपचार तालिम	वटा	१	३३		३३.३ ३३३	१	३३							पेश नेपाल/WFP		
वन तथा जैविक विविधता						१४२५ ८.३		४६५ ८.३		३५ ५०		३३ ५०		१८५०		८५०	:OF/ UFPP
२.१	जनचेतना अभियान कार्यक्रम गर्ने	KAS	४ ०	५०	७०३	२०० ०	८	४००	८	४० ०	८	४० ०	८	४००	८	४००	सुर्की सर्मी र वारागाउँ
२.२	जडिबुटी नर्सरी स्थापना गर्ने	JAF	४	५० ०	७०३	२०० ०	१	५००	१	५० ०	१	५० ०	१	५००	०	०	आवश्यक ता अनुसार विपन्न वर्गलाई वितरण
२.३	आधुनिक चुलो वितरण कार्यक्रम	JAF	३ ० ०	७	७०३	२१००	२००	१४००	१००	७० ०	०	०	०	०	०	बारा पाल्ता सुर्की ताम्ती काला मुगा सम्म	

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाइ	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभाभिक्षतको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
२.४	वृक्षारोपण गर्ने	KAS	५०	१००	७०३	५०००	10	1000	15	१५००	२०	२०००	५	५००	०	०		
२.५	उपभोक्ता समितिलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम दिने	KAS	१५	१५०	७०३	२२५०	3	४५०	3	४५०	३	४५०	३	४५०	३	४५०		सामुदायिक वनमा
२.६	समुदायिक वन वृक्षारोपण	आयोजना	१	८८३		८८३.३३३	१	८८३									पेश नेपाल/WFP	
२.७	सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि तालिम	वटा	१	२५		२५	१	२५									पेश नेपाल/WFP	
ग्रामिण तथा शहरी बसोबास						४६०००		१५०००		१९०००		६०००		६०००		०		ओडि टोल
३.१	जडिबुटी पशोधन स्थापना	JAF	१	१०००	७०३	१००००	०	०	१	१००००	०	०	०	०	०	०		कयारकोट
३.२	ग्रामिण सडकको निर्माण	JAF	४	५०००	७०३	२००००	१	५०००	१	५०००	१	५०००	१	५०००	०	०		सचै गाँउ
३.३	स्याउ संकलन केन्द्र	JAF	२	३०००	७०३	६०००	१	३०००	१	३०००			०		०	०		गुठीचौर लामाचौर सुकी सर्मी ताम्ती बारागाँउ

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाइ	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिक्षतको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
३.४	आधुनिक घट्ट निर्माण	J&F	५	५००	७०३	४०००	२	१०००	२	१०००	२	१०००	२	१०००	०	०	प्रत्येक गाउँमा २ वटा			
३.५	भुकम्प प्रतिरोधि विद्यालय भवन	J&F	१	६०००	३५०	६०००	१	६०००	०	०	०	०	०	०	०	०	ताम्ती जनजागृति मा.वि			
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई						२७२०९		१३७४०		४७४०		४४४९		४१४०		१४०				
४.१	शुद्ध खानेपानी एक घर एक धारो कार्यक्रम तथा मर्मत	वटा	७०३	३	७०३	२१०९	४००	१२००	२००	६००	१०३	३०९	०	०	०	०	सर्मी,सुर्की, ताम्ती र बारागाँउ			
४.२	ढल निकासा तथा व्यवस्था कार्यक्रम	वटा	४	४०००	७०३	१६०००	१	४०००	१	४०००	१	४०००	१	४०००	०	०	वडा नं ७ का सबै टोलमा			
४.३	स्वास्थ्य सरसफाई अभियान संचालन गर्ने	पटक	२०	३०	७०३	६००	४	१२०	४	१२०	४	१२०	४	१२०	४	१२०	वडा नं ७ का सबै टोलमा			
४.४	स्वास्थ्य चौकीमा गुणस्तरीय औषधिको व्यवस्थापन	पटक	१०	१०	७०३	१००	२	२०	२	२०	२	२०	२	२०	२	२०	लामाबगड स्वास्थ्य चौकीमा			
४.५	बारागाउँ खानेपानी आयोजना	आयोजना	१	८,४००		८४००	१	८,४००									पेश नेपाल / WFP			

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाइ	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिक्षतको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
	विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापन					1000		250		25	0		250		250		0			
५.१	जनचेतनामुलक तालिम संचालन गर्ने	पटक	५	१००	७०३	800	2	200	2	20	0	2	200	0	0	0		सवै गाउँमा		
५.२	सम्भावित जोखिमको पञ्चान गर्ने	पटक	४	५०	७०३	200	1	50	1	50	1	50	1	50	0	0		सर्मी सुर्की ताम्ती र बारागाउँ		
जलस्रोत तथा उर्जा						377 00		2510 0		42 00		42 00		420 0		0				
६.१	वृक्षारोपण गर्ने पानीको मुहान नजिक	J^F	४	२००	७०३	800	1	200	1	20	0	1	200	0	0	0		सवै गाउँमा		
६.२	बैकल्पीक उर्जा निर्माण गर्ने	J^F	४	३०००	७०३	1200 0	1	300 0	1	30 00	1	30 00	1	300 0	0	0		सवै गाउँमा		
६.३	तडवन्धन व्यवस्थापन गर्ने	LSDL	५	४०००	७०३	200 00	5	200 00		0		0		0		0		समी मेलखोला देखि बारागाउँबालघाट		
६.४	साना जलविद्युत मर्मत	J^F	४	१०००	७०३	400 0	1	1000	1	100 0	1	100 0	1	1000	0	0		सवै गाउँमा		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाइ	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभापेक्षितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)						कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
६.५	जल प्रदुषण लाई विज्ञवाट परिक्षण तथा विशेषज्ञवाट रेखदेख जनचेतना अभियान डस्टिनको व्यवस्थापन	पटक	५	१००	७०३	५००	५	५००	०	०	०	०	०	०	०	सैवे गाउँमा
६.६	सुधारीएको घट सहयोग	आयोजना	१	३००		३००	१	३००								पेश नेपाल/WFP
६.७	सोलार ड्रायर सहयोग	वटा	१	१००		१००	१	१००								पेश नेपाल/WFP
पर्यटन एवम सास्कृतिक सम्पदा						०	०	०	०	०	०	०	०	०		
						०										
उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार						१०३६०		५३६०		५०००		०	०	०		
८.१	प्रत्येक गाउँमा वृक्षारोपण गर्ने	KAS	४	३०	७०३	१२०	४	१२०	०	०	०	०	०	०	०	वडा नं. ७ का सैवे टोलमा
८.२	सुरक्षित आवास बनाउने कार्यक्रम	JAF	२	५०००	२००	१००००	१	५०००	१	५०००	०	०	०	०	०	वडा नं. ७ का सैवे टोलमा आवश्यक अनुसार

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनीकरण कार्यहरु	इकाइ	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिक्षितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)								कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
८.३	विभिन्न वन तथा कृषिमा आधारित व्यवसायहरु स्थापना गर्नका लागि शुरुवाती सहयोग	वटा	2	240		240	2	240										
लैंगिक समानानता र क्षमता विकास						1600		500		300		300		300		200		
९.१	जलवायु परिवर्तन सचेतनामुलक कार्यक्रम	वटा	4	100		400	1	100	1	100	1	100	1	100	0	0		
९.२	महिलाहरूलाई सिपमुलक तालिम	वटा	5	200		1000	1	200	1	200	1	200	1	200	1	200		
९.३	विपन्न महिलाहरूलाई आयमुलक तालिम	पटक	1	200		200	1	200	0	0	0	0	0	0	0	0	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
योजना अनुगमन , मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास						625		165		115		115		115		115		
१०.१	वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठि	ओटा	5	25		125	1	25	1	25	1	25	1	25	1	25	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP,

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (रु हजारमा)	लाभाभिक्षितको संख्या	आधिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82				
			परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट			
																		अन्य सरोकारवा ला निकाय	
१०.२	सरोकारवालाहरुवाट संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	ओटा	४	५०		२००	०	०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	५०	कार्यक्रम संचालन भएका स्थानहरुमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
१०.३	चौमासिक समिक्षा गोष्ठि	पटक	१०	२०		२००	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	४०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारवा ला निकाय
१०. ४	वडा कार्यालयको संस्थागत विकास	पटक	१	१००		१००	१	१००	०	०	०	०	०	०	०	०	०	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा) हजारमा)	लाभाभिक्षतको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)					कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
							2077/78	2078/79	2079+80	2080+81	2081+82		
						2134 01	897 92	52 75 5	34 56 4	314 85	4805		सरोकारवा ला निकाय
	कूल जम्मा												

९. वडा नं ८ को कार्यक्रम तथा बजेट

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिक्षतको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)					कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
							2077/78	2078/79	2079+80	2080+81	2081+82		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा					9806 5.6		3420 5.6		27 35 0		205 00		85 00		7510				
१.१	माटोको परिक्षण ।	पटक	2	50	415	100	1	50	1	50	0	0	0	0	0	0	—	”		
१.२	सेवा केन्द्र स्थापना गर्ने	वटा	3	150 0	415	4500	1	1500	1	15 00	1	1500	0	0	0	0	—	”		
१.३	खडरी सहन सक्ने उन्न जातका वितु विजन वितरण ।	पटक	5	30 0	415	1500	1	300	1	30 0	1	300	1	30 0	1	300	4500, UF=KF=K]Z, LS*F{S	”		
१.४	प्राङ्गारीक मलको वितरण ।	पटक	2	20 0	415	400	1	200	0	0	1	200	0	0	0	0	—	”		
१.५	सिँचाईको व्यावस्था गर्ने ।	वटा	7	70 00	415	4900 0	2	14000	2	14 00 0	1	700 0	1	70 00	1	7000	—	”		
१.६	बेमौसमी तरकारी खेती	वटा	50 0	10	415	4010	100	1000	100	10 00	100	1000	100	100 0	1	10	—	”		
१.७	संकलन केन्द्र स्थापना गर्ने ।	वटा	3	30 0	415	900	1	300	1	30 0	1	300	0	0	0	0	—	”		
१.८	कोल्ड स्टोरको व्यावस्था गर्ने ।	वटा	3	100 00	415	3000 0	1	1000 0	1	10 00 0	1	1000 0	0	0	0	0	—	”		
१.९	पशु तथा बालीको विमा गर्ने ।	पटक	5	20 0	415	1000	1	200	1	20 0	1	200	1	20 0	1	200	—	”		
१.१	हिउँ तथा वर्षापानी संकलन पोखरी	आयोज ना	1	1,55 0		1550	1	1,550									पेश नेपाल / WFP	”		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)						कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
१.११	सामुदायिक पानी पोखरी	आयोजना	१	१,५००		१५००	१	१,५००							पेश नेपाल/WFP	"
१.१२	समुदाय तथा सहकारीको व्यवस्थापनमा कृषि उपकरणको कस्टम हायरिङ सेन्टर स्थापना	वटा	१	४००		४००	१	४००							पेश नेपाल/WFP	"
१.१३	कृषि तथा जडिबुटी संकलन केन्द्र निर्माण	आयोजना	१	१,५६९		१५६८.५७२	१	१,५६९							पेश नेपाल/WFP	"
१.१४	च्याउटाकुरी सामुदायिक ओखरखेती सहयोग	विरुद्धा	१५००	१,०००		१०००	१५००	१,०००							पेश नेपाल/WFP	"
१.१५	उत्पादनमा आधारित समुह तथा सहकारी स्थापना तथा प्रवर्द्धन सहयोग	वटा	१	१६७		१६६.६६७	१	१६७							पेश नेपाल/WFP	"
१.१६	करेसावारी स्थापनाका लागि विउँकिट सहयोग	प्याकेट	१५०	३०		३०	१५०	३०							पेश नेपाल/WFP	"
१.१७	पशुपालनका लागि नश्ल सुधार	वटा	१	५०		५०	१	५०							पेश नेपाल/WFP	"
१.१८	पशु उपचार तथा खोप क्याम्प	वटा	१	५०		५०	१	५०							पेश नेपाल/WFP	"
१.१९	कृषकहरूलाई बाली तथा पशु विमाको लागि सचेतना	वटा	१	२५		२५	१	२५							पेश नेपाल/WFP	"

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)						कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81			
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट		
१.२	पशुउपचारका लागि डिपिङ्ग ट्र्यांक निर्माण	वटा	१	242		242	१	242							पेश नेपाल/WFP	"
१.२१	कृषक पाठशाला संचालनका लागि स्थानिक स्रोत व्यक्तिहरुको विकास	जना	१	४०		४०	१	४०							पेश नेपाल/WFP	"
१.२२	स्याउ बगैँचा काटछाँट तथा उपचार तालिम	वटा	१	३३		३३.३३ ३३३	१	३३							पेश नेपाल/WFP	"
वन तथा जैविक विविधता						10925		8325		१० ५०		1050		२५ ०		२५०
२.१	बनमा लागेको डढेलो नियन्त्रण गर्ने।	पटक	५	५०	४१५	२५०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	-	बडा नं -८ का सबै बास्तिहरु जस्तै - टोप्ला, मु ङ्गालदेउ, काठे ओडार, भ ाडा चौर, नाई बाडा, थल ले, हाकुरी

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (०००)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (०००)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
																			, आदि सबै बस्तिहर ।	
२.२	वृक्षारोपण गर्ने	वटा	५	२००	४१५	१०००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	१	२००	"	
२.३	गोबर रयास र आधुनिक चुलो वितरण ।	वटा	१००	७०	४१५	७०००	१००	७०००	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	"	
२.४	जडी बुटी नर्सरी	वटा	६	४००	४१५	२४००	२	८००	२	८००	२	८००	०	०	०	०	०	०	"	
२.५	उपभोक्त समितिको अभिवृद्धि तालिम ।	वटा	५	५०	४१५	२५०	५	२५०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	"	
२.६	सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि तालिम	वटा	१	२५		२५	१	२५										पेश नेपाल/WFP		
ग्रामिण तथा शहरी बसोबास						२१०७५		१०६७५		१०१००		१००		१००		१००		ओदि टोल		
३.१	आचार संहिताको पालाना गर्ने	वटा	%	१००	४१५	५००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	१	१००	"	
३.२	सुरक्षित आवास	वटा	२००	१००	४१५	२००००	१००	१००००	१००	१००००	०	०	०	०	०	०	०	०	"	
३.३	जलवायुमैत्री गाउँ विकास गर्ने सहयोग गर्ने	गाउँ	१	२०		२००	१	२००										पेश नेपाल/WFP		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
			0																	
३.४	जलवायुमैत्री गाँउ विकासका लागि सुधारीएको चुल्हो सहयोग	वटा	50	37 5		375	50	375										पेश नेपाल/WFP		
स्वास्थ्य खानेपानी तथा सरसफाई						4435 0		1985 0		63 50		605 0		60 50		6050				
४.१	शुद्ध खानेपानीको व्यावस्थापन ।	वटा	6	60 00	415	3600 0	2	12000	1	60 00	1	600 0	1	60 00	1	6000	-	-	- सुड खोला,टोप ला,थलाले , र वडा नं ८ का सबै बस्ति हरु ।	
४.२	स्वास्थ्य चौकिको स्थापना	वटा	2	30 0	415	600	1	300	1	30 0	0	0	0	0	0	0	-	"		
४.३	सरसफाई अभियान चलाउने	पटक	5	50	415	250	1	50	1	50	1	50	1	50	1	50	-	"		
४.४	सोधखोला टोप्ला खानेपानी आयोजना	आयोज ना	1	7,5 00		7500	1	7,500									पेश नेपाल/WFP			
विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापन						1050		210		210		210		210		210				
५.१	जोखिम व्यावस्थापन तालिम	पटक	5	20 0	415	1000	1	200	1	20 0	1	200	1	20 0	1	200	-	"		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट ₹ हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट ₹ हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
५.२	स्थानिय सरकार संग समन्वय गर्ने ।	पटक	5	10	415	50	1	10	1	10	1	10	1	10	1	10	-	"		
जलस्रोत तथा उर्जा					1950 0		11300		23 00		330 0		23 00		300					
६.१	तडबन्ध गर्ने	वटा	10	100 0	415	1000 0	3	3000	2	20 00	3	300 0	2	20 00	0	0	-	"		
६.२	लधु जलविधुत आयो जना	वटा	1	50 00	415	5000	1	5000	0	0	0	0	0	0	0	0	-	"		
६.३	आधुनिक घट्टको निर्माण गर्ने	वटा	5	30 0	415	1500	1	300	1	30 0	1	300	1	30 0	1	300	-	"		
६.४	बायु उर्जा	वटा	1	30 00	415	3000	1	3000	0	0	0	0	0	0	0	0	-	"		
पर्यटन एवम सास्कृतिक सम्पदा					4000 0		3000 0		0		1000 0		0		0					
७.१	नदाई डावको घेरबार तथा सडक निर्माण	वटा	८	20 00 0	415	2000 0	1	2000 0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	"		
७.२	अन्य नयां पर्यटकीय स्थलको निर्माण	वटा	2	100 00	415	2000 0	1	1000 0	0	0	1	1000 0	0	0	0	0	-	"		
उद्योग यातायात तथा भौतिक पूर्वाधार					11524 0		8524 0		15 00 0		1500 0		0		0					
८.१	जडीबुटी प्रशोधन उद्योग स्थापना गर्ने ।	वटा	1	100 00	415	1000 0	1	1000 0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	"		
८.२	ग्रामिण सडकको स्तर बढ्दी गर्ने	वटा	3	150 00	415	4500 0	1	1500 0	1	15 00	1	1500 0		0		0	-	"		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आर्थिक वर्ष बजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित बजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट				
	।							0												
८.३	नमस्तेको टावरको निर्माण गर्ने ।	वटा	1	60 00 0	415	6000 0	1	6000 0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	"	
८.४	विभिन्न वन तथा कृषिमा आधारित व्यवसायहरु स्थापना गर्नका लागि शुरुवाती सहयोग	वटा	2	24 0		240	2	240												
लैंगिक समानाता र क्षमता विकास						1400		300		30 0		300		30 0		200				
९.१	जलवायु परिवर्तन सचेतनामुलक कार्यक्रम	वटा	4	100		400	1	100	1	10 0	1	100	1	100	0	0				
९.२	महिलाहरूलाई सिपमुलक तालिम	वटा	5	20 0		1000	1	200	1	20 0	1	200	1	20 0	1	200				
योजना अनुगमन , मूल्यांकन तथा संस्थागत विकास						625		165		115		115		115		115				
१०.१	वार्षिक योजना तर्जुमा गोछि	ओटा	5	25		125	1	25	1	25	1	25	1	25	1	25	वडा स्तरमा	गा.पा., वडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारव ला निकाय		

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	लाभाभिकातको संख्या	आर्थिक वर्ष वजेट रु हजारमा (000)	कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (000)										कार्यान्वयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय		
							2077/78		2078/79		2079+80		2080+81		2081+82					
							परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट				
१०.२	सरोकारवालाहरुवाट संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	ओटा	४	५०		२००	०	०	१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	५०	कार्यक्रम संचालन भएका स्थानहरुमा	गा.पा., बडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारव ाला निकाय	
१०.३	चौमासिक समिक्षा गोष्ठि	पटक	१०	२०		२००	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	२	४०	४०	बडा स्तरमा	गा.पा., बडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारव ाला निकाय	
१०. ४	बडा कार्यालयको संस्थागत विकास	पटक	१	१००		१००	१	१००	०	०	०	०	०	०	०	०	०	बडा स्तरमा	गा.पा., बडा कार्यालय, WFP, अन्य सरोकारव	

क्र.स	अनुकूलन तथा जोखिम न्यूनिकरण कार्यहरु	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई लागत (हजारमा)	कुल अनुमानित वजेट रु हजारमा (०००)						कार्यालयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय	
					2077/78		2078/79	2079+80	2080+81	2081+82			
	कुल जम्मा			लाभाभिमतको संख्या	आर्थिक वर्ष वजेट रु हजारमा (०००)	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	परिमाण	वजेट	कार्यालयन हुने स्थान	जिम्मेवारी सहकार्य र समन्वय
	352231		200271	62775	56625	17825	14735					निकाय	